

Ζεκίνημα

8 - 9

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

SELMA LAGERLÖF
ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ
ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΠΕΤΖΩΝΗΣ
Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΓΙΩΡΓΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΑΡΙΟΣ ΡΑΦΑΗΛ
ΚΩΣΤΑΣ ΤΡΙΚΑΛΙΩΤΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΙΝΑΡΔΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ
ΚΛΕΟ ΑΡΑΠΙΔΗ
ΠΕΤΡΟΣ Χ. ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΓΑΛΗΣ
Γ. ΨΑΛΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΗΜ. Α. ΓΟΥΛΗΣ
ΒΑΣΟΣ Π. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ

Κ Α Ι

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ - ΦΩΤΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ - ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ., 1946

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ξεκίνημα

ΜΗΝΙΑΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΡΙΖΟ-
ΣΠΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΕΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ 4^{ΟΣ} (1942-46) ΔΡ. ΦΥΛΛΟΥ 8-9 (29-30)

ΑΘΗΝΑ — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1946

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΚΟΥΛΕΝΙΟΥ 1 - ΤΗΛΕΦ. 84000

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ:

Β. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ, Τ. ΚΟΚΚΩΝΗΣ, Σ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: **ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΙΝΑΡΔΟΣ**

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ:

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ: ΒΥΡΩΝ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΑΛΚΙΔΟΣ: ΕΛΛΗ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ

ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ: ΜΙΧΑΛΗΣ ΘΕΦΙΟΛΟΣ

ΛΕΜΕΣΟΥ ΚΥΠΡΟΥ: ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΣΧΙΖΑΣ

ΠΑΞΩΝ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΗΤΣΙΑΛΗΣ

ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ: ΙΩΑΝΝΑ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ Δραχ. **12.000**

ΓΙΑ ΕΞΗ ΜΗΝΕΣ Δραχ. **6.000**

Ἐπιστολές καὶ ἐμβάσματα:

Περιοδικὸν "ΞΕΚΙΝΗΜΑ",

Μαιζῶνος 14 — ΑΘΗΝΑΙ (2)

Ξεκίνημα

ΧΡΟΝΟΣ Δ' ΦΥΛΛΟ 8-9 (29-30) ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1946

Η ΝΥΧΤΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ! Περὶ χάρα ἡ καμπάνα κράζει κι' ἡ μάνα στο παιδί,
Καὶ τὸ παιδί Χριστούγεννα! στὴ μάνα, κι' ὄλος ὁ κόσμος τραγουδεῖ.

Κι' ἡ νύχτα λάμπει ἀπ' τὸ μάγο ἀστέρι, ὅπου τοὺς μάγους ὀδηγεῖ
Τὸ ἐπουράνιο μυστικὸ τὸ ξέρει καὶ χαίρεται οὐρανὸς καὶ γῆ

Θέλω νὰ φύγω! πέρα σ' ἄλλους τόπους, στὴ νύχτα τὴ μοναδική,
Μακριὰ ἀπ' τὴ βοή καὶ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰτ' εἶν' οἱ ἀνθρώποι κακοί.

Γιὰτὶ στὴν ὥρα τὴν εὐλογημένην ὅπου γεννιέται ἕνας Θεός,
Ποιὸς ξέρει! καταριέται καὶ πεθαίνει γύρω μου ὀλόκληρος λαός.

Γιὰτὶ ὁ Χριστὸς νὰ καίωνται γυρεύει γι' αὐτὸν καρδιές, ὄχι κεριά,
Καὶ μὲ σταυροὺς κανεὶς δὲν Τὸν λατρεύει καὶ γονατίσματα βαριά.

Γιὰτὶ λατρεύει τὸ Χριστὸ ὅποιος δίνει γιὰ τὴν Πατρίδα τὴ ζωή.
ἽΟποιος τὸ γυμνωμένο κρυφοντύνει καὶ τὸν φτωχὸ τὸν ἔλεψ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΙ ΧΡΟΝΙΑΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

ΚΑΙ ΘΑΡΘΟΥΝ χρονιάρεις μέρες: τὰ Χριστούγεννα
μὲ τ' ἀφρόπλαστα Χριστόψωμά τους πρῶτα
καὶ τ' Ἀη—Βασιλεῖο μὲ τῶν παιδιῶν τὰ κάλαντα
καὶ μὲ τῶν νερῶν τ' ἀγίασμα τὰ Φῶτα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΩΡΑΙΕ ΧΡΙΣΤΕ, τῶν μακρυνῶν προγόνων μου εἰκόνα,
Στὰ κάλλη σου ἂν δὲν κήκε θυμίαμα ἡ ζωή μου,
Πολεμιστὴς, ἀφίνοντας τὸν μάταιον ἀγῶνα,
Σοὺ ἀνάβω τὸ καντήλι Σου μὲ τὴ στερνὴ πνοή μου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ

Ἄρθρον τοῦ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ — ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

Με εὐλικρινῆ συγκίνηση δημοσιεύουμε εὐχαρίστως τὸ παρακάτω, εἰδικά γιὰ τὸ «Ξεκίνημα» γράμμενο, ἄρθρον τοῦ κ. Γρ. Παπαμιχαήλ. Πρῶτα γιὰτὶ βλέπουμε ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀπειρες ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ βοήθειας τῶν ἐδῶ νέων καὶ τῶν νέων τῶν Ἑπαρχιῶν γιὰ τὴν προσπάθειά μας, μιὰ ἡ θ ι κ ῆ π ρ ο ο σ ω π ι κ ὴ τ α, ἀπὸ τὶς κορυφές τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας, ποὺ στάθηκε πάντα στὶς ἐπάλξεις τοῦ Καλοῦ Ἀγῶνα παρ' ὅλες τὶς ὑλιστικὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς του, νὰ μᾶς σφίγγει τὸ χέρι θερμὰ καὶ νὰ δείχνῃ πῶς ἐννοίωσε ἀπόλυτα γιὰ τὴν ἀγωνιζόμενιστε. Καὶ δεύτερο γιὰτὶ ξεκαθαρίζει μὲ τὸ ὠραῖο του ἄρθρον τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς τῶν παλαιῶν στὸν Ἀγῶνά μας, ποὺ ὡς τὰ τώρα ἀποτελοῦσε παράγοντα παρεξηγήσεως, ἀν δηλαδή εἴμαστε περιοδικὸ χειραφετημένο καὶ ἡ προσπάθειά μας καθαρὰ νεανιστικὴ ἢ δεμένη στὸ ἄρμα τῆς γενιᾶς ποὺ φεύγει. Τὸ ἄρθρον θέτει τὰ πράγματα στὴ θέση τους καὶ συμπύπτει στὸ ζήτημα αὐτὸ ἀ π ὄ λ υ τ α μὲ τὶς ἀπόψεις μας.

ΠΑΡΕΚΛΗΘΗΝ καὶ ἐγὼ νὰ συνοδεύσω τοὺς καλοὺς νέους εἰς τὸ πρῶτον ξεκίνημά των. Καὶ τὸ κάμνω μὲ ὅλως ἰδιαιτέρην εὐχαρίστησιν Διότι εἰς τὸ διάβημά των αὐτὸ διαπιστώνω δύο εἰς ἄκρον παρήγορα πράγματα. Πρῶτον, ὅτι ἀποφασίζουν νὰ «ξεκινήσουν», καὶ δεύτερον ὅτι εἰς τὰ πρῶτά των βήματα αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ συνοδευθοῦν ἀπὸ τοὺς παλαιούς. Εἰς τὸ πρῶτον διαβλέπω ὅτι μιὰ ὁμάς σοβαρῶν νέων, ἐγκύψασα εἰς τὴν μελέτην τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος, ἀπεκόμισε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν εἶναι ὅπως θὰ ἔπρεπε, ὅτι χρειάζεται ἐργασία διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνοικοδόμησιν, ὅτι τὸ ἔργον πρέπει νὰ τὸ ἀναλάβουν οἱ νέοι, ὅτι ἔχουν τὴν τόλμην νὰ τὸ ἐπιχειρήσουν αὐτοὶ καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἐκκινήσουν. Τοὺς θαυμάζω διὰ τὸ θάρρος, ἐπαινώ τὴν τόλμην των, ἰδίως δὲ τοὺς καμαρώνω διὰ τὴν ἀνδρικήν των αὐτοσυναίσθησιν ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβουν τὸ βάρος τῆς εὐθύνης τοῦ μεγάλου των αὐτοῦ διαβήματος.

Τὴν αὐτὴν ὠριμότητα σκέψεως μαρτυρεῖ καὶ τὸ δεύτερον· τὸ ὅτι, δηλαδή, προσκαλοῦν τοὺς παλαιότερους νὰ τοὺς συντρεφύσουν εἰς τῆς ἐξορμησῶς των τὴν πρῶτην φάσιν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀναγνωρίζουν τὴν ἀξίαν τῆς πείρας, ὅτι τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἔχουν τὴν ἀνάγκην τῆς βοήθειας τοῦ παρελθόντος, ὅτι ἡ παράδοσις ἔχει μεγάλην ἀξίαν καὶ βαρύτητα διὰ τὰς πρὸς νέους ὀρίζοντας πτήσεις, ὅτι ἄνευ αὐτῆς ἡ ζωὴ χάνει τὴν συνοχήν της, διότι οἱ λαοὶ δὲν ζοῦν μὲ μόνον τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἀλλὰ μάλιστα, κατὰ τὸ πλεῖστον, μὲ τὸ παρελθόν.

Ἔτσι, πράγματι, εἶναι. Ἡ πρὸς τὰ πρόσω ἐξέλιξις μας δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ κόπτιωμεν κάθε σχέσιν μὲ τὸ παρελθόν καὶ νὰ δημιουργοῦμεν τὸ ἐντελῶς νέον, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὸ νὰ ἀνανεώνωμεν διαρκῶς τὸ παρελθόν. Τὸ παρὸν εἶναι τέκνον τοῦ παρελθόντος καὶ, μὲ τὴν σειράν καὶ αὐτὸ, γονεὺς τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἀνθρωπότης— λέγει ὁ Bergson—δὲν καταλαμβάνει καλὰ τὸ νέον παρὰ

ἐὰν λάβῃ ὀδηγὸν τὸ παρελθόν. Εἶναι πολὺ σπουδαῖον, τὸ ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν τὴν σημερινὴν ποὺ τὴν χαρακτηρίζει μιὰ ἀλόγιστος φορὰ πρὸς τὸ μέλλον μὲ ἀπότομον διακοπήν πάσης σχέσεως μὲ τὸ παρελθόν, εὐρίσκονται νέοι ἀναγνωρίζοντες τὴν ἀξίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ παλαιοῦ διὰ τὸ μέλλον. Ἀναγνωρίζουν ὅτι ἄλλως διασπᾶται ἡ ἱστορικὴ ἐνότης τῆς ζωῆς, ὅτι εἶναι πρακτικῶς ἀδύνατον νὰ διατηρηθῇ ἡ βιωτικὴ ἰσορροπία χωρὶς τὸ ἔρμα τοῦ παρελθόντος. Δὲν εἰμποροῦν νὰ ἐξανθίσουν καὶ νὰ καρποφορήσουν τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον χωρὶς νὰ ἔχουν τὰς ρίζας των εἰς τὸ παρελθόν, διότι αὐτοῦ ὁ χυμὸς εἶναι ποὺ τὰ ζωογονεῖ καὶ τὰ τρέφει.

Αὐτὴ ἡ ὑπὸ τῶν νέων τοῦ «Ξεκινήματος» συνειδήσις τῆς ἀξίας τοῦ παλαιοῦ διὰ τὸ νέον, πρὸς δ ἡ ἐξόρμησίν των, προσδίδει ὀρθολογιστικὸν προσανατολισμόν, ἐγγυώμενον ὀρθὴν ἐκλογὴν τῆς ὁδοῦ ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ὠραῖον «Ξεκίνημά» των.

Ἐναντι τοῦ παρελθόντος δύο ἄκραται αἰεὶς ὑπάρχουν, ἀμφοτέραι ἀξιοκατάκριτοι. Ἡ μία εἶναι ἡ ὀριστικὴ ἀποκλήρυξις του, ἡ διακοπὴ πρὸς τὰ παλαιά, ἡ ἄρνησις παντός πρὸς τὴν παράδοσιν δεσμοῦ, τὸ σβύσιμον παντός ὅ,τι ἐσημείωσεν ἡ ἱστορία εἰς τὸν πίνακα τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν μνήμην τῆς γενεᾶς τοῦ παρόντος. «Ξεκίνημα» πρὸς ὅλως νέαν ζωὴν χωρὶς ὀποιαδήποτε ἐφόδια τῶν μετόπισθεν. Νέα γνώσις, νέον Φῶς, ἐντοπισμὸς τῆς ἀξίας εἰς μόνον τὸ ἄγνωστον μέλλον.

Ἄλλως ἀντίθετος εἶναι ἡ ἄλλη, ἡ ἔναντι τοῦ παρελθόντος δουλικὴ στάσις, ἡ ἀπόλυτος καὶ ἀποκλειστικὴ συντηρητικότης, ἡ παραδοχὴ ἀξίας εἰς μόνον τὰ παλαιά, ὁ ἐντοπισμὸς τοῦ Χρυσοῦ Αἵματος εἰς τὰς ἐποχὰς τὰς παρωχημένας.

Τὴν πυξίδα των οἱ νέοι τοῦ «Ξεκι-

νήματος» ἐκάνονισαν κατὰ τρόπον ποὺ νὰ δεικνύῃ κίνησιν πρὸς τὴν μέσην τῶν δύο ἄκρων. Εἶναι ἡ μόνη ὀρθή, καὶ δι' αὐτὸ χαρακτηρίζεται ὡς: «Βασιλική». Ἡ ζωὴ βιοῦται μὲ τὴν προίκα τοῦ παρελθόντος, μὲ τὴν περιουσίαν του καὶ τοὺς θησαυροὺς του, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ἔχουν νὰ προσφέρουν τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοὺς μέχθους τοὺς ἰδικούς των, τὰς ἀνακαλύψεις καὶ ἀποκαλύψεις των, τὰ ἐπιτεύγματα τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν πόνων των. Δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἀχθῇ διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου, καὶ οὔτε πρέπει, διότι καὶ τὸ παρελθόν εἶναι συνυφασμένον εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ζωῆς τοῦ παρόντος καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸν στήμονα καὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸ νέον δέ, ἀφ' ἑτέρου, ἔρχεται νὰ ἐπιπροστεθῇ εἰς τὸ παλαιὸν ὡς ἀπαραίτητος ὄρος αὐξήσεως, ἐξελλίξεως καὶ πλουτισμοῦ τοῦ κληροδοτήματος τῶν παρελθουσῶν γενεῶν. Ἄν εἴμεθα ὅ,τι εἴμεθα σήμερον, τὸ ὀφείλομεν εἰς τὸ παρελθόν, τοῦ ὀποίου καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ σφάλματα καὶ αἱ πλάναι ἀπετέλεσαν δι' ἡμᾶς πολῦτιμα κέρδη διὰ νὰ οικοδομήσωμεν ἀληθινώτερον παρὸν καὶ ἀσφαλέςτερον μέλλον.

Ἔτσι δημιουργεῖται ἡ ἱστορία, ὡς φορὰ πρὸς τὸ τελειότερον, ἔτσι πραγματοποιεῖται ἡ ἔννοια τῆς προόδου.

«Εὐχαρίστως, λοιπόν, δίδω τὸ χέρι μου, πρὸς τοὺς εὐγενεῖς νέους τοῦ καλοῦ «ΞΕΚΙΝΗΜΑΤΟΣ» καὶ δέχομαι νὰ συνοδοιπορήσω, συντονίζων τὰ γεροντικά μου βήματα πρὸς τοὺς νεανικούς των βηματισμούς. Ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἔλθῃ στιγμή ποὺ θὰ χωρισθῶμεν, θὰ εἴμεθα πάντα μαζύ.

Οἱ νέοι ἀποτελοῦν συνέχειαν τῶν παλαιῶν.»

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

*Απαντά ο ακαδημαϊκός και καθηγητής κ. ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ: «Πώς αντιμετωπίζετε το πρόβλημα της ύπαρξης του Θεού και της Θρησκείας εις το "Εργον σας και την ζωήν σας ;» ἐνόμισα ὅτι θὰ ἡδυνάμην οὐσιαστικώτερον ν' ἀπαντήσω, ἐάν προσεπάθουν ἐν ὀλίγοις νὰ σκιαγραφήσω τὰς σχέσεις μεταξύ Ἐπιστήμης καὶ Θρησκευτικῆς Πίστεως, ὡς ἐξ ἀμέσου ἐπαφῆς ἀντελήφθην ταύτας, ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τῶν σπουδῶν μου, πρὸ 60ετίας.

Ἐλέχθη ὅτι ἐπιστημονικῆ ἔρευνα καὶ Χριστιανικῆ πίστις, ὡς δύο ἀνεξάρτητοι πνευματικαὶ κατευθύνσεις, δύνανται ἐκ παραλλήλου νὰ συνυπάρχωσιν ἄνευ τινὸς ἐπιδράσεως τῆς μίαις ἐπὶ τῆς ἑτέρας. Ἄλλ' ἂν ἡ ἐπιστήμη ἀναζητῆ τὴν ἀλήθειαν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παραμελήσῃ τὴν ἀναζήτησιν ταύτης ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου κεφαλαίου τῆς ἀνθρωπίνης διαισθήσεως εἰς τὸ ὅποιον ἀνάγεται ἡ Θρησκευτικὴ πίστις. Καὶ πράγματι ἡ ἐπιστήμη ἀνέκαθεν προέβη εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν διευκρίνισιν τῶν δύο τούτων πνευματικῶν κατευθύνσεων μεταξὺ τῶν. Κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας ὤθησαν πρὸς τοῦτο αἱ μεγάλοι πρόοδοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν αἵτινες ἐπέφερον τὴν ἐπίτευξιν ἐπιλύσεως φυσικῶν προβλημάτων, ἐπὶ τῆ βάσει φυσικῶν ἀξιωμάτων καὶ κανόνων, ἅτινα ἕως τότε θεωροῦντο ὡς ὑπερφυσικά. Ἡ ἐκ τῶν προόδων τούτων προκύψασα πνευματικὴ ἀπελευθερώσις ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ μεσαιωνικοῦ Σχολαστικισμοῦ, ἦτο ἐπόμενον νὰ προκαλέσῃ ὑπέρμετρον ἐνθουσιασμόν καὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸς ἐπιστημονικοὺς καὶ κοινωνικοὺς κύκλους ἐπανάστασιν, ἐκδηλουμένην πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ὁ ὑπέρμετρος ἐνθουσιασμός ὤθησεν εἰς συμπεράσματα φέροντα πολὺ πέραν τῶν προκυπτόντων ἐκ

τῆς θετικῆς ἐπιγνώσεως. Ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις κατέληξεν εἰς θεωρίας ἀφορώσας εἰς τὴν ψυχικὴν τοῦ ἀνθρώπου υπόστασιν, τὴν ἐν τῇ φύσει ἐξελίξιν τῶν ὄντων, τὴν δημιουργίαν τοῦ σύμπαντος καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν ὑπερτάτης δημιουργοῦ δυνάμεως, ἐπὶ αὐθαιρέτων συμπερασμάτων στηριζομένης.

Ἐπιστεῦετο ὅτι ἡ ἐπιστήμη, ἐπὶ τῇ βάσει θετικῶν ἐρευνητικῶν μεθόδων θὰ ἡδύνατο νὰ διεισδύσῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς, ἀποκλεισμένης πάσης ψυχικῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ταύτης. Τὰ ἐν τῇ φύσει γιγνόμενα ἐνομιζέτο, ὅτι προέκυπτον ἐξ αὐτομάτου ἐξελίξεως ἐπὶ τῇ βάσει φυσικῶν κανόνων, ἄνευ συμμετοχῆς ἀσυλήπτων δι' ἡμᾶς παραγόντων.

Ἄλλ' ἡ ὀλιστικὴ αὐτὴ ἀντίληψις ἤδη ἀπὸ μεσοῦντος τοῦ 19ου αἰῶνος, ὀφίστατο κλονισμόν, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἐπεκράτησαν θετικότεραι ἐπιγνώσεις προκύπτουσαι ἐκ τῆς ἀπροκαταλήπτου περαιτέρω ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Μεγάλοι βιολόγοι ἀνεγνώριζον ὅτι εἰς τὸν ζῶντα ὄργανισμόν ἐνυπάρχουσι λειτουργαὶ αἵτινες ὑπακούουσιν εἰς ἄλλους κανόνας ἢ τοὺς παροδεδεγμένους ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θετικῆς μεθόδου ἐρεύνης. Πρὸς ἐξερεύνησιν καὶ κατανόησιν τούτων ἔπρεπε νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν παράγοντες μὴ ὑποκειμένοι εἰς τὰ ἀξιώματα τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας, ἀλλ' ἐξαρτώμενοι ἐκ τῆς ἀκατανοήτου δι' ἡμᾶς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς. Ὅτι πᾶσα ὀργανικὴ λειτουργία ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν ταύτης, συγκαλυπτομένην ὑπὸ τοῦ τὴν ζῶν ἐπικαλύπτοντος μυστηρίου. Διεπιστοδὸ οὕτω ἡ ἀδιάσπαστος συνοχὴ τοῦ σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ παράγοντος ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ζωῆς, ὅτι ὁ ζῶν ὀργανισμός ἀποτελεῖ ἐνιαίον βιολογικόν σύνολον εἰς ὃ συμμετέχει ἐξ ἴσου ὁ σωματικὸς καὶ ὁ ψυχικὸς παράγων. Παρομοίως δὲ καὶ ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν

ἐν τῇ φύσει φαινομένων ἀνεγνωρίζοντο ἐπιδράσεις εὐρισκόμεναι πέραν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης παραδεδεγμένων κανόνων καὶ ἀξιωμάτων.

Ἡ ὀλιστικὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐν γένει ἀντίληψις κατεδικάζεται ὡς ὑπερφίαλος καὶ ἀπροσάρμοστος πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ ἐρεύνης. Τοῦναντίον ἐκ τῆς ἐρεύνης προέκυπτεν ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐπιστημονικὴ ἐπίγνωσις εἰς οὐδεμίαν εὐρίσκειται ἀντιθεσὶν πρὸς βαθυτέρας ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις. Ἐκ ταύτης μόνον ἐνίσχυσις καὶ κλυτέρα κατανόησις τούτων δυνατὸν νὰ προκύψῃ. Ἡ ὕγιος ἐπιστημονικὴ σκέψις οὐδόλως ἀντιστρατεύεται ἀλλὰ φέρεται εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ὑπάρξεως ὑπερτάτης τοῦ σύμπαν διεποῦσης δυνάμεως.

Ἄλλ' αἱ ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐπικρατήσασαι ὀλιστικαὶ ἀντιλήψεις ἐξήσκησαν δυσμενῆ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας. Ἡ ἀπελευθερώσις τῆς σκέψεως ἀπὸ καταπιεζούσας προκαταλήψεις ὤθησεν ταύτην πέραν παντὸς συνετοῦ ὀρισμοῦ, εἰς ἀπάρνησιν πάσης ἀνεγνωρισμένης ἠθικῆς ἀξίας καὶ ὠρίμασαν πέραν τῆς ἀναζητήσεως λελογισμένης τοῦ ἀτόμου ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἰσοτιμίας, ἐκτρόπους ἀντιλήψεις κακῶς ἐννοουμένης ἐλευθερίας. Διεκηρύχθη τὸ ἄτομον ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβιώσει ὡς ἀπηλλαγμένον παντὸς περιοριστικοῦ δεσμοῦ, Ἐκαλλιέργηθη τὸ δόγμα τῆς ὀλικῆς τοῦ ἀτόμου εὐημερίας, παραγκωνιζομένης τῆς ἀναγνωρίσεως ὑπερτέρων ἠθικῶν δεσμεύσεων πᾶσα ἐκ τούτων προκύπτουσα ὀποχρέωσις ἀπεκρούετο καὶ καταπολεμοῦντο αἱ τὰς τοιαύτας πρεσβεύουσαι πνευματικαὶ ἀξίαι. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία, εἰς τὰ ἀνώτερα ταῦτα ἰδεώδη προσηλωμένη ἐπολεμήθη ὡς ἐχθρά. Ἡ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην διακηρύττουσα ὑπερτάτη τοῦ Σωτήρος διδαχὴ παρεγγώριζετο. Ἡ λαθασμένη κατανόησις ἐπιστημονικῶν συμπερασμάτων ἐφεραν μέχρις ἀπαρνήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος!

Αἱ ὀλιστικαὶ αὐταὶ ἀντιλήψεις ἐπέφερον τὴν ἐξαθλίωσιν τῆς κοινωνίας, ἀνέπτυξαν τὸν προσωπικὸν ἐγωϊσμόν καὶ κατέληξαν εἰς διάσπασιν καὶ ἀλληλοσπαραγμὸν τῶν κοινωνικῶν μαζῶν. Ἐκ τούτου προέκυψαν αἱ δλέθρια κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀντιγνώμια καὶ συγκρούσεις, αἵτινες εἰσέτι συγκλονίζουσι τὸν κόσμον ὀλόκληρον.

Μόνον διὰ τῆς κατανοήσεως ὅτι ὕγιεις κοινωνικαὶ ἀρχαὶ δεόν νὰ στηρίζωνται ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν πληθὸν ἀγάπης καὶ εὐκρινούς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, παραμεριζομένων τῶν ἀτομικῶν ὑπερμέτρων διεκδικήσεων καὶ ἐπιθυμιῶν, ἀπέναντι τῆς εὐημερίας τοῦ ὄλου, μόνον διὰ τῆς ἐπικρατήσεως ὑπερτέρων ἠθικῶν ἀξιών, ὡς ταύτας διαδηλοῖ ἡ Χριστιανικὴ πίστις καὶ ἐκαλλιέργησαν οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μόνον διὰ τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν εὐλαβῆ πρὸς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν ἀφοσιώσιν, μόνον οὕτω, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προκύψῃ ἡ ἠθικὴ ἐξυγιάνσις ἀλλὰ καὶ ἡ ὀλικὴ προαγωγὴ τῆς κοινωνίας, ὅποτε καὶ τὸ ἄτομον θ' ἀνεύρισκε τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ προορισμόν καὶ τὴν Χαράν ἐν τῇ ἐν τῷ κόσμῳ ζωῇ. Διεπόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τούτων προσεπάθησα καὶ ὡς διδάσκαλος νὰ μεταφυτεύσω ταύτας εἰς τοὺς περὶ ἐμὲ μαθητὰς καὶ ὡς ἱατρός ἀπέναντι τοῦ πάσχοντος νὰ ἐφαρμόσω, ἀποσκοποῦντα οὕτω εἰς τὴν ψυχικὴν τούτου ἀνθρώπῳ καὶ ἐνίσχυσιν ὡς τοῦ ἀποτελεσματικώτερου μέσου πρὸς καταπολέμησιν τῆς νόσου.

Συνοψίζων ταῦτα εἰς τινα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὁμιλίᾳ μου ἔλεγον ὅτι: «Τὸ θεραπεύειν ἀνεγνωρίσθη αἰετοτε ὡς πρᾶξις ἱερὰ καὶ δεόν ἕσαι νὰ ἐπιτελεῖται μετὰ ἱερᾶς προσηλώσεως πρὸς πᾶσαν ἀνωτέραν ἠθικὴν καὶ εὐλαβοῦς πρὸς τὸ θεῖον ἀφοσιώσεως».

ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

— Ἀκαδημαϊκός

-- ΟΙ ΤΑΠΕΙΝΟΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ --

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ (*)

ΤΟ ΣΚΛΑΒΩΜΑ του Έθνους μας από τους Τούρκους στενοχώρησε τη ψυχή μας και μᾶς έκανε νά καταφύγουμε στό Θεό, άπελπισμένοι από τή δικαιοσύνη τών ανθρώπων. 'Η παιδεία-δύμος του Κυρίου έρχεται στόν άνθρωπο μέ τά ταπεινά δώρα της. Μακάριος όποιος τά δεχτεί. 'Ο Κύριος «μαστιγεί υιόν δν παραδέχεται». Κι' έμᾶς μᾶς παραδέχτηκε κείνον τόν καιρόν και μᾶς χάρισε τά αγαθά πού δίνονται στην έν Θεῷ άγωνία, δηλαδή: τήν ειρήνη. 'Η ρωμιοσύνη, μ' άλλα λόγια ή σκλαβωμένη 'Ελλάδα, ταπεινώθηκε, και μέ τήν ταπεινώση άγίασε. 'Ο Ιστορικός πού κυττάει μονάχα τήν όλική άκμή, δέν τά καταλαβαίνει αυτά. Τό πνεύμα κατεργάζεται μέσα στόν πάσαντον άνθρωπο, αυτό μᾶς δίδαξε ό Χριστός και μέ τά λόγια του και μέ τά πάθη του.

ΟΙ Έλληνες του τότε καιρού, μαζευτήκανε στά άδυτα του έαυτου τους και τόν εΐδανε γιά πρώτη ίσως φορά «ένώπιον ένωπιῶ». 'Η ψυχή τους πέρασε «ώς χρυσός έν χωνευτηρίῳ». 'Οχι μονάχα ή ζωγραφική πού κάνανε οι Έλληνες τότε έχει αυτόν τό βαθύ θρησκευτικό χαρακτήρα, αλλά και τά τραγούδια τους εΐνε γεμάτα από τόν γόνιμο πόντο του Χριστού, κι' από τόν άγιο ένθουσιασμό του ανθρώπου πού νικά τά πάθη του. Γιατί, από χιλιάδες χρόνια, από τότε πώπλωσε τόν Προμηθέα πώκλεψε τό φῶς από τόν ούρανό, ό Έλληνας τά πάθη του τά άποθέωσε, ζητώντας νάβρει σέ τούτη τήν σποθέωση τήν εδύχια του, ό δυστυχής.

Τότε όμως, τρυπωμένοι σέ μοναστήρια σκοτεινά, καλόγηρος ή κοσμικός, ζωγράφιζε μέ δακρυμένο μάτι τόν «ελάκωμενο», τό Σταυρωμένο, τόν Άγιο Γιάννη τόν Πρόδρομο, τόν πειό φτωχότερον από τούς άγίους, τόν άββά Σισώη μπροστά στόν τάφο του Μεγάλου Άλεξάνδρου, τό φτώχο Λάζαρο, και μέσα στην κρυφή και σκοτεινή πρόθεση φιλοτεχνούσε μέ κατάνυξη τήν "Άκρα Ταπεινώση. Στο μεγάλο τοίχο του νάρθηκος ζωγράφιζε τή Δευτέρα Παρουσία πού τρέμουμε οι άμαρτωλοί και σαλεύονται αι δυνάμεις τών ούρανών. 'Οστόσο σέ τούτη τή φριχτή ώρα ένας μονάχα "δέν φοβάται άπ' όλα τά πλάσματα, και τούτος εΐνε «ό έλάχιστος», πρῶτος, τα-

πεινός και ήσυχός, πορευόμενος μέ τή ραβδάκι του στην άνάπαυση τών δικαίων. 'Εκείνη λοιπόν ή εποχή, ή περιφρονημένη, αυτό τό ξερό δέντρο, πέταξε βλαστάρια θαλερώτατα, σάν τόν τάφο του Χριστού, γιά τόν όποιο λέγει ό ύμνωδός πώς γίνηκε «ώς παραδείσου άραιώτερος και πασιτάδος πάσης βασιλικής».

'Ο τελευταίος βασιλέας τών Χριστιανών Έλλήνων, ό Κωνσταντίνος Παλαιολόγος μέ τό τεταπεινωμένο σκήπτρον, φτώχός, μέ τριμμένη άδουρυίδα, πού τά λόγια του εΐτανε σάν τροπάρια, σκοτώθηκε διαφεντεύοντας μι' γερασμένη πολιτεία, πού στάθηκε άλλη φορά «τό καύχημα και ή έλπίς τοΐς ζῶσιν υπό τήν του ήλιου άνατολήν», και έγκαινίασε μιάν εποχή άγωνίας, ταπεινώσης ύπομονής και έγκαρτήρησης. 'Η όρθόδοξη ρωμιοσύνη άγιάζεται μέ τή φτώχεια και μέ τήν συντριβή, πούνα τά γνήσια γνωρίσματα του Χριστιανού.

'Η εκκλησία καταστάθηκε ή κιβωτός-μέσα στην όποια καταφύγανε οι κατατρεγμένοι γιά νά σώσουνε τή ψυχή τους και τήν παράδοση. 'Εκεί μέσα εΐτανε θησαυρισμένα τά δόγματα της άμωμήτου πίστεως, οι ύμνοι, ή γλώσσα μας, τά χειρόγραφα, ή ζωγραφική, ή μουσική μας, τά πάντα, όσα εΐτανε παραγοριά γιά τούτον τόν κόσμο κι' ή έλπίδα γιά τή μέλλουσα ζωή.

Κείνον τόν καιρό όλα εΐνε θλιβερά και παραπονεμένα :

«Σήμερον μαύρος ούρανόσ
σήμερον μαύρη μέρα
σήμερον έσταυρώσανε
τόν Πάντων Βασιλέα».

Τότες ζωγραφίστηκε ό Σταυρωμένος μέ κείνο τό καταπληκτικό πάθος πού έχει τό εδύαγέλιο του Μάρκου, εχωρίς εΐδος, ούδέ κάλλος, γιατί «τό εΐδος αΐτοῦ» ἦν άτιμον παρά πάντας τούς υΐούς τών ανθρώπων».

Τότες ζωγραφίστηκε ή ταφή του Έφραΐμ του Σύρου, αΐτή ή έποποιία τών άσκητῶν πού ζούσανε στα σπήλαια και στις τρύπες της γής. Τότες ζωγραφίστηκε ή Παναγία μέ θλίψη γλυκειά στό χρυσοκέρينو πρόσωπό της, ή "Εγεροσί του Λαζάρου μέ τις άδερφάδες του τή Μάρθα και τή Μαρία, πού κλαίνε στα πόδια του Κυρίου, ό όποιος δακρύζει κι' ό ίδιος γιά τό φίλο του, μ' όλο πού σέ λίγο τῶν

(*) συνέχεια και τέλος.

άνάστησε, ό Έπιτάφιός Θρήνος, πού κείται ό Χριστός πεθαμένος, άδύναμος, έξουθενωμένος. "Όλα αυτά τά φρικτά γεγονότα τότε ζωγραφιστήκανε μέ τή σωστή έκφρασή τους, γιατί τά ζωγραφίζανε άνθρωποι πού κλαΐγανε και πορευότανε «σκυθρωπάζοντες δλην τήν ήμέραν».

Στά τελευταία χρόνια της σκλαβιάς φανερωθήκανε ένα πλήθος ζωγράφοι άγράμματοι, πού οι περισσότεροί τους δέ γράφανε τδνομα τους, και κείνοι πού τό γράφανε, διαλέξανε καμμιά σκοτεινή γωνιά νά τό γράψουνε.

Εΐνε ένα πλήθος άμέτρητο, άνάμεσα στους όποίους άς αναφέρουμε λιγοστούς: 'Ο Δημήτριος Ιερός σέ διάφορα εωκλήσια του Μαρουσιού (1622), ό "Υπατος ό Πελοποννήσιος (1682), ό 'Ιωάννης Ιερός μετά τών τέκνων εκ χωρίου Σταγών (Παρεκκλ. Τριών 'Ιεράρχων έν Βαρλαάμ, 1637), ό Διονύσιος ό εκ Φουρνά (1700—1731), Δημήτριος άναγνώστης εκ Μετσόβου, (τοιχ Μονής Ρενδίνας) μετά Σεραφείμ Ιερομόναχου Χίου (1719), Πέτρος και Μιχαήλ Παιδιώτες εκ Κρήτης (Καλάμι, Χούσαφα (1713), 'Ιερεμίας Ιερομόναχος (Μ. Προδρόμου έν Κυνουρία και άλλοῦ) (1743), Παναγιώτης ό εκ 'Ιωαννίνων (Μονή άγίου Γεωργίου Φνεοῦ) (1754), Στέργιος και 'Ιωάννης οι αΐτάδελφοι άγιογράφοι από χώρας Καλαρρύτες (Παρεκκλ. άγίου Πάντων Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου Καλαμπάκας, 1761), 'Αθανάσιος Ιεροδιάκονος, Μ. Προφ. 'Ηλιό έν Κορινθία (1758), Δημήτριος Ζούκης εκ χ. Καλαρρύτες, (Νάρθηξ 'Υπαπαντής Μετεώρων 1784), οι Κουλιδάδες Γεώργιος, Κυριάκος, Νέστωρ, Παναγιώτης (Κυνουρία), από 1767—1800 κλπ.

"Εχουνε έναν παράθεον αρχαϊσμό στό αΐσθημα, πολλές φορές ζωγραφίζουν και θέματα άρχαία, όπως κάποιος από δαύτους πού έχει ζωγραφίσει σένα μοναστήρι τών Άγρών τῶ άγαλμα του Χρόνου του Λυσίππου, μέ κάποιο έπιγραμμα σέ στίχους.

'Ανάμεσα σέ δαύτους στάθηκε φημισμένος και ό Γεώργιος Μάρκος από τό "Αργος. Δούλεψε στην τέχνη του τοίχου, και δούλεψε πολύ. "Αφησε πίσω του πλήθος έργα σέ διάφορα μοναστήρια και σέ χωριά της Άττικής.

Γιά πρώτο έργο του γνωρίζουμε τις τοιχογραφίες πώκανε στό καθολικό της Μονής τών Άσωμάτων Πετρικήν στό 1719. 'Ο ναός αΐτός εΐνε καταζωγραφισμένος μέ πυκνή ζωγραφική, πού δείχνει τό δογματικό πνεύμα εκείνου του καιρού στην τέχνη. 'Η Παλαία και ή Νέα Διαθήκη, οι Οΐκοι του "Ακαθίστου "Υμνου, τά Πάθη, τά μαρτύρια, οι Άσκητές, οι 'Ιεράρχες, όλη ή Θεία παρεμβολή της 'Ορθόδοξίας, έχουν παρασταθεί μέ απλά και

αύστηρά σχήματα, και χωματένια ειρηνικά χρώματα.

Αΐτες οι τοιχογραφίες έχουνε κάποια λιτότητα άρχαϊκή, στοιχειά έλληνιστικά πού φτάνουνε ίσως έμᾶς, άνακατεμένα μέ σιμικτά και μέ κλασσικά, πού δέν εΐνε νεκρή μίμηση τών άρχαίων, αλλά νάμα ζωντανό πού πηγάζει από τις άστεϊρευτες πηγές της καθαρής λαϊκής ψυχής. 'Ιδίως τά μεγάλα πρόσωπα, οι προφήτες και οι άσκητές, εΐνε ζωγραφισμένα μέ μεγαλόπρεπη απλότητα και σταθερότητα, και χρωματική γλυκύτητα, πού κάνουνε τόν προσκυνητή νά τά πλησιάζει μέ κατάνυξη και σεβασμό. Οι πτυχώσεις εΐνε σοφές και μέ ποικιλία, μ' όλη τήν απλότητα πού έχουν. Τά πρόσωπα εΐνε δουλεμένα άνοιχτά, μέ λίγα Ισικίσματα, σάν τά πολύ παλαιά έλληνιστικά. 'Ανάμεσά τους ξεχωρίζουνε οι προφήτες 'Ησαΐας, Δανιήλ, Άββακούμ, 'Ιεζεκιήλ, κ' οι όσοι 'Αντώνιος, Σάββας, Εϋθύμιος, οι άγιοι Κοσμάς και Δαμιανός, Παντελεΐμων κλπ. Στην τρούλλο ό Παντοκράτωρ, παρ' ότι εΐνε χαλασμένος από τόν καιρό κι' από τά βερνίκια, εΐνε ένας από τούς πειό σπουδαίους αΐτης της εποχής. Γύρω του οι άρχάγγελιοι, τά Σεραφείμ και τά Χερουβίμ εΐνε και κείνα πολύ όρατα και μέ μεγάλη έπιμέλεια δουλεμένα, δίνοντας στό σκοτεινό κούφωμα του τρούλλου τό βυζαντινό εκείνο μυστήριό πού δέ βρίσκεται σέ άλλη θρησκευτική τέχνη.

Οι συνθέσεις εΐνε μικρές και πειό άπλοϊκές από τά μεγάλα σώματα, συμπαθέστατες, ταπεινές. Αΐτες εΐνε τά πειό προσωπικά έργα του Μάρκου.

Λοιπόν αυτά τά πρώτα έργα του εΐνε και τά πειό καλά, κατά τήν κρίση μου. Τότε πού τάφτιαξε, δέν τόν τάραζε κανένας πειρασμός φυσικότητας και νεωτερισμού, αλλά δούλευε άτάραχος, ύποταγμένος στό τυπικό πνεύμα της όρθόδοξίας. Γιατί σ' αΐτή τήν τέχνη, τελειότητα θά πει ή έκφραστικότητα όσον άφορά τό πνεύμα της 'Ορθόδοξίας, ή όποια παραγγέλνει μέ τό στόμα του άγίου 'Εφραΐμ: «ή ύπερφηανία άναγκαΐεί επινοεΐν καινοτομίας, ούκ' άνεχομένη τό άρχαϊόν».

"Υστερ' από λίγα χρόνια, στα 1727, τόν βόσκουμε τρυπωμένον σ' ένα ύπόγειο άσκηταριό κοντά στην Πεντέλη, στόν Καρηττό, και κεί ζωγράφισε λιγοστά έργα συμπαθέστατα, πλην πειό βαρεία στα χρώματα και πειό άτονα. Μάλιστα άνάμεσα στους άγίους βρίσκεται και ό άγιος Μάμας, προστάτης τών ποιμνίων, έπειδή εκεί γύρω ζούσανε τσομπαναραίοι.

Μετά από τόν Καρηττό, ζωγράφισε τήν Παναγία στό Κορωπί, στα 1732, δχι όμως μονάχα, παρά μέ τή συνοδία του, τό

Γιωργάκη Κυπραίο, τὸν Ἀντώνη τὸν ἀδερφό του καὶ τὸν ἀγαπημένο του τὸ Νικόλα Μπενιζέλο. Συμπαθέστατο φυσιογνωμία, αὐτὸς ὁ Μπενιζέλος, γιατί φαίνεται πὼς ἀγαποῦσε τὴν ἀγιογραφία καὶ θανάτανε καὶ θρήσκος ἄνθρωπος καὶ κολλήθηκε στὸ Μάρκο, μαστοδρόπουλο, μὲ λίγη τέχνη, ἀφοῦ πέθανε μαθητὴς καὶ βοηθός, μ' ὅλο πὺ βαστοῦσε ἀπὸ σόγι ἀρχοντικό. Πολὺ συγκινητικό εἶνε αὐτὸ τὸ πρόσωπο, τὸ λέγω, γιατί καὶ σήμερα ὑπάρχουνε τέτοιοι κρυμμένοι, ταπεινοὶ τεχνίτες.

Οἱ τοιχογραφίες τοῦ Κορωπιοῦ εἶνε πολὺ ὠραίες καὶ μὲ ἐπιμέλεια κανωμένες, πλησιάζουνε περισσότερο στὶς τοιχογραφίες τῶν Ἀσωμάτων Πετράκη.

Στ' ἀναμταξὺ χρόνια φαίνεται πὼς δούλεψε σὲ πολλὰς ἄλλες μικρὰς ἐκκλησίες ἢ ὁ Μάρκος ὁ Γιώργης, ἢ οἱ μαθητάδες του. Στὸ Λιόππει πὺ ἔκανα τὴν Πλατυτέρα στὴ μεγάλη ἐκκλησιά, ὑπάρχει μιὰ ἐκκλησοῦλα, Ἀγία Παρασκευή, παλιὸ νεκροταφεῖο, κ' εἶχε κάποιες τοιχογραφίες, πὺ ὑποθέτω πὼς εἶτανε κανωμένες ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι τοῦ Μάρκου. Τὶς ἔπλυνα, καὶ ζωγράφισα μὲ φρέσκο τὸ τέμπλο, γιὰ νὰ μὴν ἀσκημίζουν τὴ συμπαθητικὴ αὐτὴ ἐκκλησία κάτι κακὸ τεχνεὺς λαδομπογιές.

Τέλος, ὁ Μάρκος μὲ τοὺς μαθητάδες του ζωγράφισανε τὸ καθολικὸ τῆς Μονῆς τῆς Φανερωμένης στὴ Σαλαμίνα στὰ 1735. Ἐκκλησιά πολὺ μεγάλη, γιὰ τοῦτο ἔβαλε τὰ δυνατὰ του καὶ τὴν καταστόλισε μ' ἕνα πλῆθος ἀναρίθμητο ἀγίους καὶ ὑποθέσεις. Ἐκεῖ μέσα εἶνε ὅλα τὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, ἢ Ἀποκάλυψη, τὰ μαρτύρια, οἱ ἀσκήτες, οἱ πολεμάρχοι, ἄνδρες, γουαῖκες, ὅλη ἢ Ὁρθοδοξία, ἕνα πάνθεο τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ Μάρκου, εἶνε κανωμένα βιαστικά, καὶ πολὺ κατώτερα ἀπὸ τὰλλα του ἔργα, προχειρολόγια καὶ αὐτοσχέδια, γιατί ὁ δυστυχὴς ἔμαθε στὴν Ἰταλία πὼς τὸ αὐτοσχεδιάζειν εἶνε ἐλευθερία στὴν τέχνη, ὅπως νομίζεται καὶ τώρα καὶ θὰ νομίζεται καὶ στὸ μέλλον. Τὸ δτι πῆγε στὴν Ἰταλία, τὸ ξέρουμε ἀπὸ κάποια ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐπισκόπου Ἀργους, πὺ τὴ πῶσε στὴ Βενετία, μὲ μιὰν ἀφιέρωση στὴν

Πατρίδα του τὸ Ἄργος, ἀλλὰ κι' ἀπὸ τὴ μιὰ ἀπὸ τίς τρεῖς φορητὲς εἰκόνες τοῦ Τέμπλου τῆς Φανερωμένης, τὴ Μεταμόρφωση, πῶχει δυὸ λογίων ὑπογραφές, στὴ μιὰ γωνία: χεῖρ Γεωργ. Μάρκου, καὶ στὴν ἄλλη γωνία: Giorgio Marco w. p. gracia, γιὰ νὰ δείξει ὅτι ἐτελειοποιήθη ὁ ταλαίπωρος ἐν Ἐσπερίᾳ. «Ἐλληνες γὰρ αἶε ἐν θαύματι τιθέασιν τὰ ἀλότρια ἢ τὰ οἰκεία», καὶ διότι «ἢ ὑπερηφανία ἀναγκάζει ἐπινοεῖν καινοτομίας, μὴ ἀνεχομένη τὸ ἀρχαῖον.

Ἄντι νὰ ἀνεβεῖ ἡ τέχνη του, κατέβηκε πολὺ χαμηλά. Θέλοντας νὸ ἐπιτύχει περισσότερο (naturele) ν α τ ο υ ρ ἄ λ ε, κατάντησε μπόσικος, ἀμελής, πολλὰς φορὲς χονδροειδής. Τὸ ὕψος τῆς ζωγραφικῆς του εἶνε στενὸ, ἢ ἐκτέλεση στεγνὴ, γεμάτη ἀμηχανίες καὶ μπαλώματα, χρώματα χτυπητὰ καὶ συχνὰ τυχαῖες βαφές, πρόσωπα ἄψυχα ἕνας συμβατισμὸς ἀγνοῦς, ἀντικατέστησε τὴν τυπικὴ ἐκφραστικότητα. Οἱ πιυχώσεις στὰ φορέματα εἶνε ἀνοστες καὶ ἀτεχνες, παρ' ὅτι θέλει νὰ τίς κάνει φυσικὰ, σχήματα τυχαῖα. Κορμοστασιὰς ἀσχημες, μακρὲς ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω, κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴ μέση σὰν ἀνασκουμπωμένες, κεφάλια μικρά. Τὰ ρούχα γεμάτα κεντῖδια κουραστικά, γιατί δὲν εἶνε κανωμένα ἀθόρμητα καὶ μὲ τὴν παλιὰ ἀφέλεια, ἀλλὰ ἀκαδημαϊκὰ καὶ μὲ τὸ κουμπάσο, γνώρισμα κι' αὐτὸ τῆς Ἰταλικῆς τέχνης.

Ἀλλὰ καὶ στὸ χῶρισμα πὺ κάνει γιὰ νὰ βάλει τίς συνθέσεις, εἶνε σὰν ἀτζαμῆς: χωρίζει τὸν τοῖχο σὲ μικρὰ τετράγωνα σὰν τραπουλόχαρτα, χωρὶς ἐκεῖνη τὴν εὐαιθησία πὺ τοῦ μετέδωσε ὁ παλιὸς μάστοράς του.

Δὲν ἔχει, παρὰ νὰ βάλει κανένας ἕναν ἄγιο ἢ μιὰν ὑπόθεση τῆς μονῆς Πετράκη πλάγι σὲ μιὰ φιγοῦρα ἢ σύνθεση τῆς Φανερωμένης, γιὰ νὰ δεῖ τὴ διαφορά. Ὁ Παντοκράτορας εἶνε μίζερος, γεμάτος ἀπὸ τὴν ἀδρότητα πῶχει ὁ Παντοκράτορας τοῦ Πετράκη, ἀναιμικός καὶ τεχνικὰ ἀνούσιος. Στὶς συνθέσεις οἱ στρατιῶτες εἶνε Ἰταλότροποι, ἀσκημοὶ, ἴδιοι ἀκροβάτες.

Μ' ὅλα αὐτὰ, ἐκεῖνο πὺ τὸν σώζει ὁ πωδὴποτε, εἶνε ἢ λαϊκὴ πνοὴ πὺ ἔχει ἀκόμα μέσα του.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

ΜΠΟΡΑ ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ

ΠΟΙΟ σύννεφο ἤσκιωσε τὰ μάτια σου
τὰ διάφανα καὶ φωτερὰ σου ;
Ποιὸς λίβας μάρησε ἀπ' τὴν ὄψη σου
τὰ ρόδα τῆς ὠραίας χαρᾶς σου ;

Καὶ ποιᾶς φουρτούνας ἀνεμόδαρμα
ξεθρόνιασε ἀπ' τὰ δυὸ σου χεῖλη
τὸ γέλιο σου, πὺ γλυκοχάραζε
σὰν ἀπὸ μιᾶς αὐγῆς κοντύλι,

Τρέμω γιὰ σένα μὲ τὸ τίποτε.
Δὲν ξέρει ὁ νοῦς μου τί νὰ βάλῃ
πὼς ἔπαθες. — Μὰ συλλογίζομαι
κ' ἔτσι παρηγοιοῦμαι πάλι :

Μπόρα ἀνοιξιάτικη πὺ ξέσπασε
τῶν ματιῶν οἱ ἤσκιοι θὰ περάσουν,
θὰ ξανανθίσουν τὰ δυὸ μάγουλα
τὰ χεῖλη θὰ ξαναγελάσουν.

Τί εἶναι μιὰ μόρα γιὰ τὴ νιότη σου ;
τὸ καλοκαίρι εἶναι δικό της . . .
Ἄλιμονο γιὰ ὄσους χειμῶνιασε
καὶ πέρασε ὁ καιρὸς τῆς νιότης !

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

— ΕΝΑ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ —

Β'

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ (*)

(ΔΗΜΟΣ ΤΑΝΑΛΙΑΣ)

ΤΟ ΠΟΙΟ ἀπαίσιο βιβλίον πὺ γράφτηκε ποτὲ ἀπὸ ἄνθρωπο πὺ ἔχει τὸ θράσος νὰ ἰσχυρίζεται πὼς εἶναι Ἕλληνας διανοούμενος καὶ πνευματικὸς ὀδηγός, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα δὲν ἔχει κλείσει μέσα του οὔτε τὸ ἐλάχιστο πολλοστημόριο τῆς Ἑθνικῆς μας πνευματικότητας, εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Κώστα Βάρναλη, «ἢ Ἀληθινὴ Ἀπολογία τοῦ Σωκράτη».

Ἀπ' τίς πρῶτες του σελίδες ὁ μελετη-

τῆς ἢ ὁ ἀπλὸς ἀναγνώστης καταλαβαίνει μέσα σὲ ποιὰ θολὴ καὶ γεμάτη ἀναθυμιάσεις ἀτμόσφαιρα πρόκειται νὰ «ἀπολογηθῇ», σύμφωνα μὲ τὰ γούστα τοῦ κ. Βάρναλη, ὁ Σωκράτης.

Κι' ἂν εἶναι ἕνας ἀπ' τοὺς «κατὰ παραγγελία» θιασῶτες τοῦ Βάρναλη ἢ λόγῳ ψυχοδιανοητικῆς ἀναπηρότητας θαυμαστὸς του τότε θὰ ἐτοιμαστῇ γιὰ τὸ βᾶφτισμα μὲσ' στὰ ζωογόνα νάματα τῆς Βαρναλικῆς πηγῆς.

Ἄν ὅμως δὲν ἀνήκει σὲ μιὰ ἀπ' τίς παραπάνω κατηγορίες καὶ ζητᾷ μόνάχα

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον καὶ τέλος.

νά συνειδητοποίηση και να στηρίξη πάνω σε άδιψαστα ντοκουμέντα το θλιβερό νόημα της Βαρναλικής μορφής πρέπει ναχη για παράδειγμα το γιατρό που σκύβει, δίχως ίχνος συσχισιάς, πάνω σε μια έμπυασμένη έστια, που πρέπει όμως δπωσοδήποτε να καθαριστεί.

Σ' ένα είδος προλόγου — Τό πώς γενήκανε τά πράματα—δ Βάρναλης έπιχειρεί να δώσει μια δθθεν εικόνα του Δικαστηρίου της αρχαίας Αθήνας όπου σύρθηκε για να δικαστή και ν' άπολογηθή ο Σωκράτης. Κι' άρχίζει, τόσο γοητευτικά!

"Όσο μιλούσαν οι κατηγοροί (ο Μέλτος με την ψιλή φωνή και τα γυναικίσια κουνήματα, νεβρικός σάν άηδόνι, ο Άνυτος με τή μεγάλη αυτιά και τή ρουθούνια γιομάτα τρέχες, ο Λύκων με τή στενά κροτάφια και τή θολή ματιά) οι δικαστάδες κατάχαμα, σταβρόποδι κι' άνακούκουδα, μασουλούσανε πασοτέμπο και φτούσανε τή τσόφλια στο σβέρο του μπροστινού. Οι πίο πολλοί ξεπλωμένοι δίπλα και κάνοντας μαξιλάρι τή παπούτσια τους ρουχαλιζάνε ρυθμικά.

Στό τέλος της άνυτέρβλητης ατμός είσαι γωγής ο μεγάλος Βάρναλης παίρνει τήν άκόμα πίο μεγάλη απόφαση και φτάνει στον πάτο του Βούρκου.

Είναι άρκετές λίγες γραμμές για να «καταργήση» ο Βάρναλης τόν Ξενοφώντα και κυρίως τόν Πλάτωνα. Ψέμματα όλα αυτά που έγραψε ο Πλάτων, που μπροστά του ή λήθη έγινε μια λέξη χωρίς έννοια, για τήν άπολογία του δασκάλου του. Πλάσματα τής φαντασίας. Μικρόψυχες κι' άσήμαντες προσπάθειες. Άλλοιώς άπολογήθηκε ο «ζάβαλης» Σωκράτης (Τό κοσμητικό είναι πνευματική Ιδιοκτησία του κ. Βάρναλη). Μονάχα αυτά που γράφει ύστερα από χιλιάδες χρόνια, ο μεγάλος Δήμος Χανάλιας είναι άληθειες. Τό αδθενικό περιεχόμενο τής "Άπολογίας του «γερογρουσούζη» Σωκράτη (τό κοσμητικό έπίθετο δεύτερη Βαρναλική Ιδιοκτησία) μόνο ο Βάρναλης τό κατέχει. Και για να μή μάς άφήση μέσα στο σκοτάδια τής άγνοιας, όπου μάς ρίξαν «οι τάχατες άπολογίες που τού γράψανε φίλοι και μαθητάδες, που όλες είναι πλάσματα τής φαντασίας τους και μικρόλογες προσπάθειες...» (Άληθ. Άπολ. Σωκρ. Σελ. 11) μάς τό κάνει γνωστό και σ' έμάς τους μικρούς. Τόν ευχαριστούμε θερμά και τόν έρωτάμε:

— Είναι σίγουρος πώς στο βιβλίο του άπολογείται ο Σωκράτης «του γνωθι σαδόν;

— Είναι βέβαιος πώς ζήτησε ο Σωκράτης άπ' τό δικαστήριο να τού κάνουν τή χάρη και να τόν βάλουνε στο «Τεμπέλχανειο»; (Σελ. 5)

— Πιστεύει στα σοβαρά πώς ο Σωκράτης κάνοντας τήν άπολογία του άσκολήθηκε και με τή.. μύτη του χαρακτηρίζοντας τήν σάν «άπεραντωσύνη άσκημιας, ήγουν τής άλήθειας» και «πλαστοκωστή σάν τής μα'ιμούς και τού τράγου»; (Σελ. 14)

— Μπορεί να μάς βεβαιώσει πώς τάπε όλα αυτά ο γιος του Σωφρονίσκου και τής Φαιναρέτης ή μήπως κανένας συνώνυμος του που σύμφωνα με τics όρέξεις του Κώστα Βάρναλη θά μπορούσε ώραιότατα να πη, αυτά τή θαυμαστά λόγια, στους δικαστές;

Κοιτάχτε τους κατηγορούς ώραιοί, πλούσια ντυμένοι, σπουδαία προσώπατα! Πατριώτες με τήν έντα! Κοτζαμπασηδες! Ηλιοι τής Δημοκρατίας!

Και μιλώντας για τόν έαυτό του ο Βαρναλικός Σωκράτης θαυμάσια μπορούσε να πη:

Γιά κοιτάχτε και μένα! Σουλοπι μια φορά! Κουρελής, κακομούτσουνος, γρουσούζης, άνή-πρόκοπος, οσοτός κοπρίτης και «άνδρων άπάντων σοφώτατος».

Τό πράγμα ξεπερνάει κάθε όριο. Μονάχα μια Ιδιότητα θεωρία για τή μετεμψύχωση θά μπορούσε να δώσει δίκη στον κ. Κ. Βάρναλη.

Άλλ' άς κοιτάξουμε τή πράγματα πίο βαθεία. Μήπως πίσω άπ' τό φτειαγμένο άπ' τό Βάρναλη Σωκράτη, που μπορεί φυσικά, σύμφωνα με τics άχαρκατήριστες όρέξεις του δημιουργού του να πετάη στους δικαστές αυτά τή βρωμερά λόγια που βρίσκονται έξω άπ' τή δρια και τής πίο στενής λεκτικής άξιοπρέπειας: «Γ' άφτό και βγάξετε θανατική άπόφαση με τήν ίδια εύκολία που βγάξετε τή μύσας με τή δάχτυλα και τήν κολλάτε κεί που κάθεστε» — (Άλ. Άπ. Σωκ. σελ. 19). Μήπως λοιπόν κρύβεται πίσω άπ' όλα αυτά τίποτα άλλο;

Δυστυχώς, ναί! Κι' ρύβονται οι πίο άπαίσιοι και ισκοτε'νοι σκοποί. Αδτό τού ένοσαρκώ νου ν τή χρεωκόπία ένδός πνευματικού άνθρώπου και πού τόν ρίχνουν στα μαύρα σκοτάδια μι άς Λίθινης έποχής τής Σκέψης, σ' ένα μεσαίωνα μισαλλοδοξίας και φανατισμού.

Θέλει να κουρελιάση ο «μέγας» Βάρναλης τό Σωκράτη, πράγμα που ούτε καν θά τό σκεφτότανε για ένα Έπικουρείο ρηχό ψευτοφιλόσοφο, τής τελευταίας σειράς.

Θέλει να περιχύση με τή χολή και τό μίσος ένός ήθικά άναιμικού, τό Σωκράτη

γιατί ο Σωκράτης με τήν ύπέροχη σηματοποίησή του μεσ' τή Πλατωνικά κείμενα κάνει τους ανθρώπους «άνθρώπους» κι' όχι «ύπανθρώπους» που να θεωρούν για ευαγγέλιο τέτοιου είδους λόγια:

Σωκράτης: "Εται ή φιλοσοφία μου στέλανε τό καθεστώς τής άνισότητας, «τό τού κρείττονος συμφέρον». Φυσικά δέν έπρεπε να με σκοτώσετε γι' άφτό! Οι μελλούμενες πολίτες θά έξέρουνε καλύτερα τή δουλειά τους. Άμβωνας — θρανίο — Έφημερίδα — Κλόμπ, θά δουλεύουν άδερφικά να χωρίζουνε τους πολίτες σε χορτάτους και σε κορόιδα. (Άληθ. Άπολ. Σωκρ. Σελ. 70)

Τό άλόγιο μοτίβο λοιπόν. Προλετάριοι, έκμεταλευτές, σκλάβοι, άφεντάδες, Προφητεύει λοιπόν ο Σωκράτης τήν έλευση τής «μπουρζουάδικης» κοινωνίας.

Κομματική προπαγάνδα σε λογοτεχνικό σχήμα. Μπροσουρα με λογοτεχνικές άξιώσεις. Γλώσσα ultra-argο. Εικόνες και φράσεις που μόνο στις φυλλάδες τής πάνδημης Άφροδίτης βρίσκονται. Και για να μήν ξεχιάμε τό σκοπό μας και να βρισκόμαστε εν τάξει με τή Μαρξιστική μας συνείδηση κραυγάζουμε στην 78η Σελίδα, προς τόν άλυσοδεμένο λαό :

— Να σηκώσετε μονάχα τή σφυριά, τή δρεπάνια, τή πέλεκια και θά γίνη κουνιαχτός δλάκρη ή Δημοκρατία τών Άρίστων.

Νά κι' ένα έξογο δίδαγμα: "Ενα άναπάντεχο συμπέρασμα: Ό νομοταγής και πατριδολάτρης Σωκράτης είναι ο προφήτης και πρόδρομος τών Μεγάλων Δεκεμβριών..."

Άλλά πριν φτάσει στο φινάλε ο Βάρναλης δέ μπορεί παρά να «δισφωτίση» τόν άναγνώστη του, με τό στόμα τού Σωκράτη φυσικά, για τό μεγάλο έξθρό τού άνθρώπου, τό Χριστιανισμό.

Τά δικά μου τή μαθήματα (μιλάει ο Σωκράτης) θάν τή κάνουνε μεθόβριο θρησκεία τους οι Χριστιανοί. Θά με τιμήσουνε για προφήτη τού Θεού τους και θά ζωγραφίζουνε τή μοιχευα μου (sic) στις εκκλησιές τους, με πλατύ χρυσοστέφανο γύρω στο τσουλόφια μου. (!) (Άληθ. Άπολ. Σωκρ. Σελ. 70)

Όταν έκλεισα τό βιβλίο αυτό, έκανα τό ίδιο στα μάτια μου και σκέφτηκα: τί αισθάνομαι; Αισθανόμουνε μια πίκρα να με πλημμυρίξη. Μια άηδία ν' άπλώνεται όλόγυρα μου. Είχα τήν έντύπωση πώς πατούσα πάνω σ' ένα παχύ στρώμα λάσπης, Μά γρήγορα βρήκα τόν έαυτό μου. Ένοιωθα πώς κάποιο φαρμάκι είχα πιεί πού μ' είχε όμως άφήσει άπείραχτο.

Και τότε σκέφτηκα πώς πριν από λίγο είχε ξετυλιχτεί μπρός τή μάτια μου μία φάση του αιώνιου άγώνα τού Όρομάσου και τού Άριμάν. Κι' ένοιωθα να με περιλούζη τό φως τής γνώσης και τής Πίστης.

Μά ο Κώστας Βάρναλης είναι και διηγηματογράφος. Έτσι ύπάρχει και κάποιος τόμος διηγημάτων του με τόν έλκυστικό τίτλο «Ό Λαός τών Μουνούχων».

Κάποιος λαός άθανάτων που αυτοενοουχίστηκαν για να μήν πληθαινούν. Ό περιπλανώμενος Ιουδαίος—δ Άχασβήρος— που σταύρωσε τό Χριστό και που φτάνει μια μέρα, είναι καταδικασμένος άπ' τό Θεό να περιπλανιέται άδιάκοπα, χωρίς σταματημό, και στή χώρα τών Άθανάτων με τό ώραιό όνομα και τούς διηγείται θαυμαστά πράγματα για τics χώρες που είδε στήν άδιάκοπη περιπλάνησή του, χωρίς φυσικά να παραλείψη να άποκαλέση τόν 'Ιησού Κρίστο. Έπίσης οι άφεντάδες, ή Πατρίδα, ο σκλάβος λαός, ή κλεμμένη Ιδιοκτησία και μερικά άλλα δεύτερης σημασίας πράγματα άποτελούν τή οικοδομικά λιθάρια τών διηγημάτων αυτών.

«Ό Λαός τών Μουνούχων» κι' «Η Άληθινή Άπολογία τού Σωκράτη» σφιχτοδένονται από κάτι τό κοινό. Τό ότι και τή δυό, ή ννοή τής ύλιστικομαρξιστικής Ιδεολογίας τού Κώστα Βάρναλη τή έχει άθεράπευτα και βαθεία διαβρώσει.

Δέν παραθέτουμε άποσπάσματα άπ' τό βιβλίο αυτό γιατί αναδίνουν τέτοια κακοσμία, είναι τόσο άρρωστα, τόσο σκοτεινά ώστε θά προκαλέσουν τόν άποτροπισμό και τήν άηδία και τών πίο ψυχραιμών και καλόπιστων άναγνωστών μας. Νομίζουμε πώς όλα όσα θά μπορούσε να γράψη κανένας γι' αυτό τό είδος τής Βαρναλικής παραγωγής κλείνονται μέσα στήν παρακάτω περικοπή μι άς σχετικής κριτικής μελέτης τού γνωστού δοκιμιογράφου κ. Γ. Θεοτοκά (Περιοδικό 'Ιδέα Άρ. 2 Φεβρουάριος 1933). Είναι ταπεινά πράματα, μίζερα, άσχημα, άρωστωμένα. Κι' ή άνήσχη νιότη τής έποχής μας (*) που άρνιέται τυφλά τics πνευματικές παραδόσεις τριάντα έλληνηκων και Εθνωπαϊκών αιώνων και παραδίνεται, άβουλη κι' άνεργάστη, σ' αυτά τή λογοτεχνικά όργια,

(*) Στο σημείο αυτό ο κ. Θεοτοκάς, άδικαιολόγητα, δίνει τόνο γενικότητας, πράγμα που ούτε όταν έγραφε τή μελέτη του συνέβαινε και πολύ περισσότερο σήμερα, ύστερα από δεκαετία όλόκληρα χρόνια, όπου ετυχεώς μόνο ένα πολύ περιορισμένο κομμάτι τής νέας έλληνηκής γενιάς ευχαριστείται με τέτοιου είδους μίζερίες.

κινδυνεύει να χάσει την ανθρωπιά της και τον πολιτισμό της, να μεταβληθῆ, για ὅλην τὴ ζωὴ της, σ' ἕνα ἀσυνείδητο, φρενιασμένο κοπάδι, χωρίς καμμιάν ἀντίληψη τῶν πνευματικῶν, τῶν ἠθικῶν καὶ αἰσθητικῶν πραγμάτων.

Μὰ τὸ ἔργο του Βάρναλη εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἀρνητικό; παντοῦ δὲν ὑπάρχει παρὰ μονάχα ἡ Μαρξιστικὴ σκοπιμότητα ἢ τὰ ἴχνη ἑνὸς ὀργανικοῦ ἐκτροχιασμοῦ;

Ὅχι. Εὐτυχῶς ὄχι. Ὑπάρχουν σημεῖα, δυστυχῶς μετριοῦνται στὰ δάχτυλα, δ' πού μιλάει ὁ ποιητής. Τὸ ἀλυσσοδεμένο ταλέντο σπάει προσωρινὰ τὶς ἀλυσσοδεσές του. Βλέπει πῶς μακριὰ. Πατάει ἀπὸ μπρὸς του τὸ τυφλοπᾶνι πού φέρνει γραμμένες πάνω του τὶς λέξεις «διάβασέ με καὶ γίνε ὄλισθη», σπρώχνει μακριὰ τὸν τυφλοσοῦρη μὲ τὴ μετάφραση τῆς Κομμουνιστικῆς διδασχῆς.

Δὲν πρέπει ποτὲ ἕνας καλόπιστος ἄνθρωπος πού θέλῃ νὰ γνωρίσῃ καὶ τὶς πῶς σκοτεινὲς πτυχὲς τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας νὰ ξεχάσῃ πὼς ὑπάρχει καὶ κάποιος δευτέρως Βάρναλης. Ἐδῶ δὲ μιλάει γιὰ «πατρίδα πόρνη» γιὰ «Χριστὸ καταφερτζῆ», γιὰ «οὐράνιους χωροφύλακες», γιὰ «ἀληθινὲς ἀπολογίες» ἢ σεξουαλικὸς ἐξτρεμισμοῦ καὶ «Διονυσιακὰ παραληρήματα».

Τότε γράφει τὸ χορὸ τῶν Ὁκεανίδων, ποίημα γεμᾶτο μουσικότητος, ἀπὸ στιχουργικὴ ἀποψη ζηλευτῶ, καὶ γεμᾶτο λυρισμοῦ:

Τὰ λουλούδια ἀπὸ χῶρες πού ὁ ἥλιος τὲς πνίγει σὲ γαλάζια, χρυσά, κατακόκκινα ῥίγη, τῶν πουλιῶν τὰ τραγούδια πού ἀχοῦν σὲ νερά, σὲ κλαριά, μὲ φεγγάρι καὶ μ' ἥλιο, τῆς ζωῆς τὴ χαρὰ, τῆς χαρᾶς τὸ βασίλειο, ὅπου πάω καὶ σταθῶ μ' ἀκολουθοῦν.

Ὅλα ζέστα, εὐφροσύνη καὶ φῶς, τὸ τραγούδι κι' ὁ ἀνθός.

Γράφει ἀκόμα τὴ Μάνα τοῦ Χριστοῦ. Καρδιοσπάραχτο, ἀνθρώπινο, πονεμένο, ἀληθινό.

Πὼς ὑπὸρσε ὁ Κώστας Βάρναλης νὰ ἐμπνευσθῆ ἀπ' τὸ Θεῖο Δράμα τῆς Θεοτόκου, ἐνῶ τόσες φορὲς καπηλικώτατα καὶ μ' ἀφάνταστη προστιχία καὶ κακοπιστία μίλησε γιὰ τὸν Αἰώνιο Γίῶ Της; Γιατὶ δὲ μιλάει γιὰ μὴ ὀμοιοπαθῆτε μὰνα, ὥστε νὰ ποῦμε ὅτι δὲ μένει ἀσυγκληνὸς μπροστὰ στὸ μητρικὸ πόνον μιλάει γιὰ τὴ μάνα τοῦ Χριστοῦ. Γι' Αὐτὴν πού ἀπ' τὰ σπλάχνα τῆς βγήκε ὁ Λυτρωτῆς πού γιὰ τὸ Βάρναλη δὲν εἶναι παρὰ ὁ «καταφερτζῆς Ἰησοῦς», «ὁ πιθήκειος καὶ διπλωμάτης» αὐτὸς «πού παραδίνει τὰ μιλλιοῦνα τῶν σκλάβων, ψυχικὰ δεμένα, στοὺς Κυρλοὺς τῆς Γῆς» (Φῶς πού καίει

σελ. 22). Ὑπάρχει ἐξήγηση; Γιὰ τὸ Βάρναλη ὁ Χριστὸς εἶναι ἕνας ἄπλος ἄνθρωπος πού ὁ Φαρισαῖοι κι' οἱ μεγαλοπαπάδες τὸν κάνανε Θεό. Αὐτὸ νομίζουμε πὼς ἐξηγεῖ καθαρά τὴν ἐπιφανειακὰ παράξενη αὐτὴ ποιητικὴ δημιουργία.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπ' τὸ Ἰντερμέδιο τοῦ «Φῶς πού καίει» δ' πού ὑπάρχουν μερικὰ ἀξιδόλογα ποιήματα ὑπάρχει καὶ κάποιο ἄλλο βιβλίον τοῦ Βάρναλη, τὸ «Ἀνθρώποι Ζωντανοί».

Ἐνα ἄεροισμα ἀπὸ σύντομες μονογραφίες λογοτεχνικῶν μορφῶν. Μ' αὐτὸ τὸ βιβλίον συμβαίνει τὸ ἐξῆς ἀξιοπερίεργο: ἐνῶ κυκλοφόρησε στὰ 1939, στὴ σχετικὴ σελίδα ὅμως τῆς τρίτης ἐκδόσεως τοῦ «Φῶς πού καίει» στὰ 1945, δ' πού ἀναγράφονται τὰ ἔργα τοῦ Βάρναλη, δὲν ὑπάρχει. Τὶ συμβαίνει; μήπως ἀπαρνήθηκε τοὺς «Ἀνθρώπους Ζωντανούς»; μήπως ἀποκήρυξε τὸ πνευματικὸ του αὐτὸ παιδί;

Δὲν πρέπει νὰ παραξενευοῦμαστε γιὰ τὴν «Ζωντανὸν Ἀνθρώπον» λές κι' εἶναι γραμμένοι ἀπὸ κάποιον ἄλλο λογοτέχνη πού μονάχα ἡ συνωνυμία τὸν συνδέει μὲ τὸ Βάρναλη. Τὸ ὅτι δὲν τὸ κατατάσσει στὰ ἔργα του εἶναι πολλὸ φυσικὸ γιὰ τὴν ἔτσι ἔπρεπε νὰ φερθῆι κάθε «Μαρξιστῆς» πού σέβεται τὸν ἑαυτὸ του καὶ πού κάποτε ἔκανε τὸ σφάλμα, ἴσως σπαργμένος ἀπὸ ἀτομικιστικὴ σκοπιμότητα, νὰ σεβαστῆ τὸν Παπαδιαμάντη ἢ νὰ γράψῃ στὸ τέλος τῆς μονογραφίας του γιὰ τὸν Καβάφη αὐτὰ τὰ λόγια:

«Ἐστὶ ὁ ἐπικουθεῖος πού ξεκινάει μὲ ἀλαλαγμοὺς θριάμβου σταματᾶει μὴ μέρια, πνιγμένος ἀπ' τοὺς λυγμούς, μπροστὰ στὴν τελειωτικὴ καταστροφή. Τότε καταλαβαίνει πὼς καὶ ἡ ἡδονὴ εἶναι κι' αὐτὴ ματαιοδοξία».

Ἐχει ἄραγε συναίσθησις ὁ Βάρναλης τί σημαίνουν οἱ παραπάνω γραμμές; Ἄν καὶ σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον, ὅταν μιλάει γιὰ τὸ Μένον Φιλήνη, δὲ μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ τὸ δῆθεν «ριζοσπάστη» Βάρναλη γράφοντας πὼς ὁ Μένος Φιλήνης ἦταν ἀπ' τοὺς πρώτους (ἄξιός ὁ μισθός του) πού ὑποστήριξε θερμὰ τὴν καθιέρωση τοῦ λατινικοῦ ἀλφάβητου «γιὰ νὰ λυτρωσοῦμε μὴ γιὰ πάντα ἀπ' τὸ μπελᾶ τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας».

Τέλειος! λοιπὸν ἀρνητικὸς ριζοσπαστισμός. Τὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τὰ σχετικὰ μὲ τὸ μεγάλο Πολλτῆ καὶ τὸν ἀναμορφωτῆ τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου Χρηστομάνο εἶναι ἄριστα τόσο ἀπὸ ἀποψη ὕφους ὡς καὶ περιεχομένου.

Εἶναι μὴ ἀπ' τὶς λίγες φορὲς πού ὁ Βάρναλης δὲν προδίνει τὸ ταλέντο του, τὴν τέχνη, τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἑλλην. πνευ-

ματικότητα. Ἄν δὲν κυκλοφόρησε στὰ 1945 ἡ τρίτη ἐκδοσις τοῦ «Φῶς πού καίει» — ξαναπλασμένη βέβαια ἀλλὰ πάντα πάνω στὰ γνωστὰ ἀχνάρια—καὶ πρὶν ἀπὸ ἄλλους μῆνες δὲν ἐβλεπε τὸ Φῶς τῆς δημοσιότητας τὸ περιβόητο «Ἡμερολόγιον τῆς Πηνελόπης» θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πὼς οἱ «Ἀνθρώποι Ζωντανοί» εἶναι ἕνα παρήγορο σημάδι γιὰ τὸ τελευταῖο στάδιο τῆς λογοτεχνικῆς ζωῆς τοῦ Δήμου Τανάλια.

Ἄλλὰ δυστυχῶς καὶ στὴν «περίπτωσι» Βάρναλη ἡ γνωστὴ παροιμία τοῦ σοφοῦ λαϊκοῦ στοχασμοῦ πού μιλάει γιὰ τὸ τομάρι τοῦ γέρο—λόκου βγήκε σωστὴ πέρα γιὰ πέρα.

Ὁ Βάρναλης ἔδωσε τὸ ταλέντο του στὸ ἄρμα τοῦ Μαρξισμοῦ καὶ τὸ θυσίασε στὸ βῆμα τῆς Ὑλιστικῆς θεώρησης τῆς ζωῆς. Ἄπ' τὴ στιγμὴ αὐτὴ αὐτὸ σ τ ρ α γ κ α λ ἰ σ τ η κ ε.

Ἡ λογοτεχνία καὶ γενικώτερα ἡ Τέχνη, δὲν ἦταν γι' αὐτὸν παρὰ τὰ μέσα πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψαν νὰ χτυπήσῃ πῶς οἴγουρα καὶ μὲ περισσώτερες ἐλπίδες ἐπιτυχίας τόσο τοὺς κοσμοθεωρικὰ ὄσο καὶ τοὺς κομματικὰ ἀντιπάλους του. Ταυτοχρόνα ὅμως ἄρχισε νὰ ξεπέφτῃ καὶ ἠθικά. Ἐστὶ ἕνας ἀχαλίνωτος Διονυσιασμός κι' ἕνας λάγνος ἐξτρεμιστικὸς ἠδονισμὸς ἐβαζαν βαρεῖα τὴ σφραγίδα τους στὴ λογοτεχνικὴ του παραγωγή.

Μιὰ ἀσέβεια, ἕνα Βακχικὸ ὄργιο ἢ μιὰ παρὰ φύση πράξη εἶναι πράγματα πού ὄχι μόνον δὲ διστάζει ὁ Βάρναλης νὰ τὰ φορμάρῃ λογοτεχνικὰ ἀλλὰ καὶ πού μπορούν νὰ τοῦ προκαλέσουν μιὰ πηγάδα ἐμπνευσις.

Ὁ Βάρναλης δὲν ἀνήκει στὶς τάξεις τῶν «παθόν» τῆς Τέχνης γιὰ τὴν Τέχνη. Πρῶτα—πρῶτα τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν κοσμοθεωρικὴ του συγκρότηση, πρᾶγμα πού ἀποτελεῖ κι' ἀκωσγωνικὸ λιθάρι τῆς δημιουργικότητάς του. Ὁ Βάρναλης κἀνει Μαρξιστικὴ ἡ λογοτεχνία—καὶ γιὰ τὸν κομμουνιστὴ λογοτέχνη δὲν ἐνοεῖται «λογοτέχνημα» πού νὰ μὴ ἀποκομίζῃ ὀφέλη κοσμοθεωρικὰ καὶ πού νὰ μὴ εἶναι ἡ γέφυρα πάνω ἀπὸ ἣν θὰ περάσῃ τὸ κομμουνιστικὸ πολιτικοκοινωνικὸ συγκρότημα ἢ τὸ ὄργανο πού θὰ προελθῆναι τὸ ἔδαφος γιὰ τὴ Μαρξιστικοποίηση μιᾶς συνείδησης.

Ἄλλ' ἂν ὁ Βάρναλης ἐξυγλῶστρησε ἀπ' τὸ ἐγωϊστικὸ καὶ ἀντικοινωνικὸ «Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη», ὁ τεχνιτῆς πού δουλεῖει πάνω σ' ἀχνάρια αὐτὰ δὲ νοιάζεται γιὰ τίποτα ἄλλο παρὰ γιὰ τὸν «ἐπαγγελματικὸ ἑαυτὸ του». ἔπεσε σὲ κάτι χειρότερο: σ τ ἡ ν Τ ἔ χ ν η ἕ ν α ν τ ἰ ο ν τ ο ὖ

ἄ ν θ ρ ὠ π ο υ. Μεταχειρίστηκε τὴν Τέχνην του καὶ τὸ ταλέντο του ὄχι γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀλλὰ ἐναντίον του γιὰ τὸ μοναδικὸ σκοπὸς τοῦ ἦταν τὸ πὼς νὰ κάνει ὄ λ ι σ τ ἡ καὶ κ ο μ μ ο υ ν ι σ τ ἡ αὐτὸν πού θὰ διάβαζε ὀμοιοπαθῆτε βιβλίον του, πετυχαίνοντας ἔτσι τὸν ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ ἀκρωτηριασμό του.

Ἐπιλεγόμενα

Προσκαλοῦμε τὸν Κώστα Βάρναλη, πού σὲ λίγα χρόνια θ' ἀγγίξῃ στὸ τέρας τῆς ζωῆς, νὰ ρίξῃ μὰ ματιὰ στὸν ἑαυτὸ του, ν' ἀναμετρήσῃ τὴν ἀξία τοῦ ἔργου του, νὰ ἐξετάσῃ μὲ συμπόνια ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού μεσ'στὸν ὀργανισμό τους καταστάλαξε ἡ μολυσμένη πνοὴ πού ἔχει διαβρώσει καὶ τὸ τελευταῖο «ἔδω» τοῦ λογοτεχνικοῦ του ἔργου. Τότε, ἔστω κι' ἂν τὸ Φῶς πού θὰ λάμψῃ μέσα του εἶναι μικρὸ κι' ἀδύναμο σὰν τὸ Φῶς μιᾶς πυγολαμπίδας πού σέρνεται μέσα σὲ μὴ θεοσκοτεινὴν νυχτιά, θὰ νοιώσῃ πολὺ καλὰ τὸ νόημα τῆς ὑπαρξῆς του. Τότε θὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι μπροστὰ στὴ φοβερὴ αὐτὴ διαπίστωση καὶ θὰ ὀμοιολογῆσῃ μὲ καρδιά συντριμμένη πὼς τὸ «ἀφιδόνι τοῦ Ἰλαοῦ» δὲν ἦταν τὰ γλυκὰ λόγια τοῦ αἰώνιου Ναζωραίου πού φτάνουν σ' αὐτιά μας σὰν ἦχο μιᾶς ὑπερκόσμιας μουσικῆς, χαρὰ γένης πᾶνω στὸ πεντάγραμμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, μὰ τὸ δηλητήριο πού τόσα χρόνια τὸ ἀντλοῦσε ἀπ' τὸ βαλτόνερι τῆς ψυχροδανοητικῆς του ὄντοτητας καὶ πασπαλίζοντας τὸ μὲ τὴ ζάραξη τῆς λογοτεχνικῆς μορφῆς τὸ μοίραζε μ' ἀπλοχεριὰ στοὺς ἀνθρώπους, πού ζητοῦσαν, τί; τὴ Λύτρωσι. Κι' ἀντὶ νὰ τοὺς τὴ δώσῃ, σὰν πνευματικὸς ὀδηγὸς πού διαλαλεῖ πὼς εἶναι, τοὺς διεφθαιρε καὶ τὸς ἔδωσε δοῦλους στὸ ἄρμα ἑνὸς ξεχάσβαστου ἐξτρεμισμοῦ τοῦ ὄχι καρδίας, τοῦ κορμιοῦ...

Ἄλλὰ ὄχι. Ὁ ἄθλος Τανάλιας δὲ θὰ τὰ ἀιστανθῆ ὅλα αὐτὰ. Θὰ χαμογελάσῃ μ' αὐταρέσκεια γιὰ τὸ δημιουργικὸ του ἔργο καὶ θὰ βυθιστῆ ἀκόμα μὴ φορὰ, μὲ περισσὴ ἱκανοποίηση καὶ μαζοχικὴ ἠδονικότητα, στὸ λασπονερί τῆς κολασμένης παραγωγικότητάς της. Κι' ἡ πρώτη δουλειὰ τοῦ «ἐθνικοῦ» λογοτέχνη Κώστα Βάρναλη θάνα, δταν σταθῆ μοῦτρο μὲ μοῦτρο μὲ τὸν ἀφέντη του τὸ Σατανᾶ, νὰ ζητήσῃ νὰ πᾶσθι στὸ πῶς ἀπολαυστικὸ μένος τῆς κόλασης. Κι' ὁ ἀφέντης του ὁ Σατανᾶς δὲ θὰ τοῦ χαλάσῃ τὸ χατήρι, γιὰ τὴν πίστη τὸν διακόνησε τόσα χρόνια, καὶ θὰ τὸν ὀδηγήσῃ σ' ἕνα νοτιομένο ὑπόγειο, ὅπου ἡ μπόχα τοῦ κρασιοῦ θὰ φράξῃ τοὺς πόρους τῶν

πλεμονιών του κι' οι άραχνες μιάς ζωής, που στάθηκε ένας ύμνος στη λαγνεία, θα έμποδίζουν να περάση, απ' το μοναδικό φεγγίτη, τ ο φ ω ς τ η ς 'Α λ η θ ε ι α ς .

Μιλήσαμε ώμά' δχι χυδαία. "Αν και θα πρεπε να δανειστούμε μερικά βέλη απ' αυτήν την ίδια τη φαρέτρα του Δήμου Τανάλια, γιατί του άξιζε κι' έπειδή και ο ίδιος με μιά χειρονομία γεμάτη χυδαί- θητα πέταξε στα γουρούνια τὰ μαργα- ριτάρια, που του χάρισε σε μιά καλή της στιγμή η Τέχνη. "Η ένοχη συγκαταβατι- κότητα είναι άπαράδεκτη μεσ' στο ναό της άληθινής Τέχνης που δε χρειάζεται ούτε καπήλους ούτε έμπόρους. "Οτι γρά- ψαμε τό γράψαμε μ' άντρίκια φιλαλή- θεια, ξέροντας πως τὰ γραφόμενα μας θα προκαλέσουν τή γεμάτη εμπάθεια και μισαλλοδοξία όργη των άξιοθρήνητων θαυμαστών του Βάρναλη. Τους λυπούμα- στε άλλα δεν τους συγχωρούμε το ότι δέν έχουν τ ο θ ά ρ ρ ο ς ν ά σ π ά σ ο υ ν τ ά δ ε σ μ ά . "Αψηφή- σαμε τή χολή των γνωστών μεγαλόσχη- μων φίλων του, τής εστρατευμένης κομ- ματικής τέχνης» και δε λογαριάσαμε τὰ στιλέτα του κοσμοθεωριακού του, άγώ- να, γιατί μέσα μας κυριαρχεί το άγωνι- στικό πνεύμα. Καί στα μύτια του άγωνι- στη ή σκοπιμότητα κι' ο φιλοτομαρισμός είναι τόσο άναίμικα πράγματα... "Αναπτύξαμε τὰ ζητήματα χωρίς λεκτι- κό πουριτανισμό γιατί μας έσπρωχνε

μιά πεποίθηση: πως σε κάτι τέτοιες έ- μπυασμένες έστιες χρειάζεται πυρωμένο σίδηρο.

Είμαστε στην άρχή μιάς προσπάθειας γεμάτης αόθορητισμό και πίστη. Θάτα- νε άπάνταστα σκληρό για μάς, αλλά τὸ βροντοφωνάζουμε πως δε θά σταματού- σε τὸ δρόμο μας, να πατήσουμε πάνω σε βάθρα καμωμένα από πνευματικούς ανθρώπους σαν τὸν Κώστα Βάρναλη. Εύτυχώς όλοι οι δουλευτές του λόγου και τής τέχνης δεν είναι άνάξιοι τους. "Υπάρχουνε κ ά π η λ ο ι ά λ λ ά ύ π ά ρ χ ο υ ν ε και λ ε ι τ ο υ ρ ο ι . Σ τ ο υ ς π ρ ώ - τ ο υ ς σ τ έ λ ν ο υ μ ε τ ῆ ν π ε ρ ι φ ο ρ ῆ σ ῆ μ α ς . Σ τ ο υ ς δ ε υ τ ε ρ ο υ ς τ ῆ διαβεβαίωση πως πάντα στις καρδιές μας θά ύπάρχη μιά φωτεινή γωνιά γι' αὐτούς. "Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος κι' ο Κώστα Βάρναλης είναι οι πρώτοι που πέρασαν απ' τήν κρισάρα του νεανικού μας ΞΕΚΙΝΗΜΑ- ΤΟΣ. Θά τους ακολουθήσουν κι' άλλοι. Μερικοί απ' αὐτούς, εύτυχώς έλάχι- στοι, Ισχυρίζονται πως είναι "Ελληνες, πατριώτες, και Χριστιανοί άκόμα. "Η βαθειά πίστη στην "Ελλαδική Ιδέα, ο Χριστιανισμός κι' ο πατριωτισμός είναι ά κ α τ ά λ υ τ ε ς 'Α ξ ί ε ς . Κ ι ' ο ε άκατάλυτες "Αξίες χρειάζονται ανθρώ- πους άπόλυτους που να μην έχουν τήν πανάθλια Ικανότητα να προσανατολι- ζουν, από ύπερρόβουλη διάθεση ή από κερδοσκοπικό πνεύτο σπρωγμένοι, τὰ βήματά τους με τή παραπάνω Ιδέες.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΙΝΑΡΔΟΣ

"Η "Ελληνική Φυλή έγινε άκόμη μιά φορά όλοκαύτωμα στο βωμό τής πα- νανθρώπινης εύτυχίας. Μά οι άνθρωποι πλημμυρισμένοι απ' τὸν εγωϊσμό τής δύναμής τους ληδμονούνε εκείνους τους δ ι α λ ε κ τ ο υ ς που γέμισαν τὴν ψυχή τους με θάρος για ένα σκληρό άγώνα και τους έδειξαν τὸ δρόμο του χρέους και τής αὐτοθυσίας. Τους ξεχνούνε για να τους θυμηθούνε όταν θά τους έχουνε πάλιν ανάγκη ...

NAMA ΣΤΥΓΟΣ

Σκιές ύπανθρώπων λυμαινονται τὴν "Ανθρωπότητα πάλι. Καί κοράκια διψα- σμένα για ανθρώπινο αίμα όργουν με λύσσα να σπαράξουν τὴν Πατρίδα των Πατρίδων, "Εκείνη που μαρτύρησε κι' έμαθε τὸν κόσμο πως πρέπει να ζῆ, αλλά και πως να πεθαίνη...

B. Π. Μ.

ΜΑΚΟΡΓΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΚΟΝΤΟΝΑΣΟΣ

Η ΛΥΣΙ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΝΕ τὸ νησί, δίνοντάς του μιάν διηι που δέν ήταν πραγματική. "Η θάλασ- σα έγλειψε ύπουλα τὸς βράχους. Κι' ο άνεμος έπαιζε με τ' άρμπουρα και τὰ ξάρτια, που έξω από τὸ λιμάνι ζήταγε να κατασπάση. "Ο κόσμος που έκανε τὸν περιπατὸ του στο μῶλο, άρχισε ν' άραιώ- νη, γιατί τὸ κρύο ήταν τσουχτερό. Κι' όσο τὸ σούρουπο παραχωρούσε λίγο - λί- γο τὴ θέσι του στα πρώτα σκοτάδια, άραιώνει περισσότερο, ὡς που στο τέλος ο μῶλος έρημώθηκε.

Αυτὸ άνθρωποι όμως, τυλιγμένοι στα χοντρά παλιά τους, με τὰ χέρια χαμένα στις τσέπες και τὸς γιακάδες σηκωμέ- νους, συνέχιζαν τὴς βόλτες τους, χωρίς να νοιάζονται γιατί είχαν άπομείνει μόνοι μέσ' στο σκοτάδι που πύκνωνε, οὔτε για τὸ κρύο που γινόταν πειδ τσουχτερό. "Ο ένας ήταν νέος. Γύρω στα είκοσι έφτά χρό- νια. Ψηλός, μελαχρινός, με μάτια που στεκαν δρθάνοιχτα πάντα, με μιά έκφρα- ση ανθρώπου, που κάποια επίμονη σκέψη τὸν κρατάει σε άδιάκοητήνησυχία. "Ο άλλος ήταν σαραντάρης, πειδ κοντός από τὸ σύντροφό του, βαρὺς και χοντροκόκκα- λος. Περπατούσε μ' ένα κούνημα σά να φορούσε φρουσιανέλλα. "Οταν του μιλού- σαν, άκουγε με τὰ φρύδια σμιγμένα πάν' από τὴ μύτη του, ενώ τὸ πρόσωπό του έδειχνε αὐτοπεποίθησι. "Αξαφνα ξεσπού- σε ο' ένα άποκρουστικό σαρκαστικό γέ- λιο. Τὸ βλέμμα του ήταν δύσπιστο. Τὸ ὄλο του, φανέρονε σκληρό και έξυπνον άνθρωπο. Μολαταῦτα, στο βάθος δέν ήταν οὔτε κακός, οὔτε έξυπνος.

Και οι δύο τους δούλευαν στην ίδια Τρά- πεζα. "Ο σαραντάρης ήταν ξένος. Νεοφερ- μένος τμηματάρχης στο ύποκατάστημα. "Ο νέος ήταν ντόπιος, άπλος λογιστής, ο μόνος άντρας υπάλληλος μέσα στο λο- γιστήριο, που τὸ άποτελοῦσαν ὄλο κορί- τσια. Γιατὸ, μόλις ο πρώτος τμηματάρ- χης ζήτησε να φύγη για λόγους υγείας απ' τὸ νησί, πίστεψε πως ο διευθυντής

θα πρότεινε στο Κέντρο, να κάμουν αυ- τὸν προϊστάμενο στο λογιστήριο. Είτε όμως γιατί δέν τὸ πρότεινε πραγματικά ο διευθυντής, είτε γιατί τὸ Κέντρο δε θέ- λησε, η έλλίδες του διαψεύθηκαν κι' άλλος άνθρωπος ἦρθε και κάθισε στη θέσι που φιλοδοξούσε να καθίση αὐτός. "Η πίκρα που δοκίμασε, γίνηκε, στην άρχή, αἰτία να μη τὰ πάει τόσο καλά με τὸ νεοφερμένο τμηματάρχη. "Υστερα όμως, άρχισε να γίνεται πειθαρχικός και πρό- θυμος. "Εδειξε φιλία για τὸν προϊστάμε- νό του κι' έγινε τὸ δεξί του χέρι στη δουλιά.

Τὸ νέο τὸν έλεγαν Μακοργιανό. Τὸν άλλον, Βεδουράκο.

— Μη σὰς κάνει έντύπωση αὐτὸ που σὰς εἶπα κύριε Βεδουράκο. "Ετσι είναι ο διευθυντής.

— Τότε δέν πρέπει να είναι διευθυ- ντής. "Αμα δέν ξέρει να εκτιμεί τὸς συνεργάτες του, δέν αξίζει μιά πεντάρα. "Εγὼ δέν ἦρθα δω για κοσμικός κύριος, οὔτε για Δὸν Ζουάν. "Ηρθα να δουλέψω. — Για να σ' εκτιμήση ο Παπαδόπουλος, εἶπαυε: Πρέπει να εἶσαι πολὺ κοσμικός. Να ξεηγής τις ελληνικές λέξεις με γαλλι- κές. Να ξεέρης να φορᾶς φράκο. Να εἶσαι πάντα του κουτιού...

— Χα, χα, χα... τὸν τενεκέ. Κι' από δου- λιά, χαμπαρι. Γιατὸ πάει άπατα τὸ ὑ- ποκατάστημα.

— Αὐτὸς όμως, τὸ φταιξιμο τὸ φόρτωσε στὸν προκατόχου σας και τὸν ξεαπέστειλε. Γιατὸ σὰς τὰ λέω ὄλα αὐτὰ τώρα για να μη τὴν πάθετε και σεῖς σαν τὸν άλλον. Αὐτὸς στο κάτω—κάτω ήτανε κοντός. "Εσεῖς όμως εἶστε υπάλληλος που αξίζετε και τὸ ὑποκατάστημα έχει ανάγκη από ένα τέτοιον υπάλληλο σαν και σὰς. Δέν πρέπει για κανένα λόγο να σὰς χάσουμε. — "Εννοια σου και μένα δε θά μ' εξαπο- στείλη. Θά τὸν μαγερέψω γὼ μιά χαρά. Σὺ κῦτταγε μονάχα να τὸυ παίρνης λό- για... "Ακους εκεί να λέει πως δέν ξέρω να φερθῶ. Να με λέει βλάχο... "Ο άρι-

στο κράτη! Κείνο πού δὲ μορῶ νὰ χω-
νέψω περισσότερο ἀπ' ὅλα, εἶναι πού
στέκεται μὲ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα. Κύ-
ριε Βεδουράκο τοῦτο, κύριε Βεδουράκο
κείνο. Κι' ἀπὸ πίσω σὲ στολίζει.

— Τέτοιοι εἶναι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι κύ-
ριε Βεδουράκο. Ὅλο ὑποκρισία καὶ ψευ-
τιά. Μὴ σᾶς κάνει ἐντύπωσι.

ἽΟ ἄνεμος ἀνασκάλευε στοὺς δρόμους τὰ
σκουπίδια. Τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ ἀνάδευε
εἰς ψυχὰς τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων. Ἡ
νύχτα σκέπαζε τὰ πάντα μὲ τὸ σκοτάδι
της.

ἽΟρθιος στὸ γραφεῖο του ὁ διευθυντῆς
τοῦ ὑποκαταστήματος κτύπησε στὰ μάτια
τὸ Μακοργιανό. ἽΗταν ἕνας ἄνθρωπος
πενήντα πέντε χρονῶν ἀπάνω—κάτω.
Τὰ μαλλιά του εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἀσπρί-
ζουν. ἽΗταν καλοντυμένος πάντοτε καὶ
λεπτὸς στοὺς τρόπους. Εἶχε ζήσει πολλὰ
χρόνια στὸ ἔξωτερικό. Τὰ μάτια του ἔδει-
ναν ψυχὴ εὐγενικὴ καὶ ἡμερῆ. Ποῦ
καὶ ποῦ ὅμως φανέρωναν ἄνθρωπο πού
νομίζει ὅτι εἶναι κᾶτι. Σὲ τέτοιες στιγμῆς
ὁ διευθυντῆς φερνόταν σὰ μεγάλο πρό-
σωπο. Αὐτὸ ὅμως γινόταν σπάνια καὶ
κράταγε πολὺ λίγο. Γρήγορα ὁ διευθυ-
ντῆς ἔναγκαζόταν γλυκὸς καὶ πρᾶος ἄν-
θρωπος.

— Σὲ κάλεσα κύριε Μακοργιανέ, γιατί
θέλω νὰ σὲ ρωτήσω κάτι. Τί ἔχει πάθει
τώρα τελευταῖα ὁ κύριος Βεδουράκος καὶ
φέρεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο;

— Δὲν ξέρω κύριε διευθυντά...

— Συναντιώμαστε ἔξω καὶ δὲ μὲ χαιρε-
ταί. Μπαίνω στὸ λογιστήριο καὶ γυρίζει
ἄλλου τὰ μούτρα του. Μοῦ στέλνει ἀνυ-
πόγραφες τίς χορηγήσεις. Τοῦ τίς στέλνω
πίσω νὰ τίς ὑπογράψω, ἐκεῖνος μοῦ τίς
γυρίζει μὲ τὸν κλητῆρα καὶ μοῦ παραγ-
γέλνει: Διαφωνῶ. Τὸν καλῶ νὰ μοῦ ἐξη-
γήση γιατί διαφωνεῖ καὶ δὲν ἔρχεται.
Ποῦ θὰ πάει αὐτὴ ἡ δουλιὰ; Ὡς πότε
θὰ μορῶ νὰ λησμονῶ πὼς εἶμαι διευ-
θυντῆς ἐδῶ μέσα;

— ἽΑν μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς πῶ τὴ
γνώμη μου, δῶξτε τον γιατί δὲ μορῶ
νὰ πάει μορὸς ἡ δουλιὰ μ' αὐτὴ τὴν κα-
τάστασι.

— Πὼς νὰ τὸν διῶξω. Εἶναι πολὺ κα-

λὸς ὑπάλληλος καὶ χρειάζεται στὸ ὑπο-
κατάστημα. ἽΗ δουλιὰ πηγαίνει ρολοῖ
μ' αὐτὸν. Καὶ πηγαίναμε τόσο καλὰ στὴν
ἀρχή... Πρόπει νὰ ἔχη κάποιο λόγο γιὰ
νὰ φέρνεται τώρα ὅπως φέρνεται.

— Δὲν ξέρω κύριε διευθυντά.

— Δὲ βρίσκω νὰ τὸν ἔβιξα σὲ τίποτα.
ἽΑντιθέτως | μάλιστα, φρόντισα ὅσο μπο-
ροῦσα νὰ γίνουμε καλοὶ συνάδελφοι. Καὶ
στὸ σπῆτι μου τὸν κάλεσα καὶ στὸν κύ-
κλο μου θέλησα νὰ τὸν μπᾶσω.

— ἽΕσᾶς σᾶς χρειάζεται ἕνας τμηματάρ-
χης πού νὰ σᾶς σέβεται καὶ νὰ σᾶς ὑ-
πακούη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν τοῦ λέτε. ἽΕνας
τμηματάρχης νέος, γιὰ νὰ διψᾷ γιὰ τὴ
δουλιὰ του. Οἱ παλαιοὶ, τὸ χόρτασαν τὸ
τμηματάρχληκι. Τώρα κυτῆν πὼς θὰ
γίνουν διευθυνταί.

Αὐτὰ τὰ λόγια τὰ εἶπε μὲ θέρμη, μὲ μά-
τια πού ἔλαμπαν. Μιὰ ζωηρὴ κίνηση τοῦ
χειοῦ τὰ συνάδευε. ώΟ διευθυντῆς τὸν
κτύπησε ἐκπληκτος.

— Σοῦ ἔχει ἐκμυστηρευθεῖ τίποτε τέτοιες
φιλοδοξίες του; ρώτησε.

ἽΟ Μακοργιανὸς ἔσκυψε τὸ κεφάλι. Φά-
νηκε πὼς δισταζε ν' ἀπαντήση.

— ἽΑκουσε κύριε Μακοργιανέ. Γνωρίζω
κι' ἐκτιμῶ τὴν οἰκογένειά σου κι' ἐν-
διαφέρομαι γιὰ σᾶς. ἽΕγὼ καθὼς ἔξερεις
σὲ διώρισα δῶ μέσα κι' ἐγὼ θὰ σὲ βοη-
θήσω νὰ πᾶς μπροστά, ἽΕχω τὴν ἀξι-
ωσι ἀπὸ σένα, νὰ δείξης τουλάχιστο τὸ
ἴδιο ἐνδιαφέρον ἀπέναντί μου. Βλέπω
ἀπότομα τὸ Βεδουράκο νὰ μοῦ φέρνε-
ται ἐχθρικά καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἐξηγηθῆ.
Σὲ βλέπω νὰ κάνης ταχτικά παρῆα μαζί
του. ἽΑπὸ τὰ λόγια σου καταλαβαίνω πὼς
κάτι ἔξερεις. Πρόπει νὰ μοῦ πῆς.

ἽΟ Μακοργιανὸς πῆρε τὴν ἀπόφασι.

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος σᾶς μισεῖ κύριε
διευθυντά, γιατί σεῖς εἰστε κύριος κι'
αὐτὸς εἶναι χωριάτης, γιατί ἔχετε τὸν
ἀέρα τοῦ κόσμου κι' αὐτὸς εἶναι ἀβγαλ-
τος. ἽΕχει βάλει στὸ νοῦ του νὰ σᾶς
πάρῃ τὴ θέσι. Τοῦ ἄρῆσει τὸ μέρος καὶ
θέλει νὰ μείνῃ διευθυντῆς ἐδῶ.

— Κι' εἶναι τόσο ἰσχυρὸς ὥστε νὰ κάνῃ
ἔτσι εὐκόλα κείνο πού θέλει;

— ἽΕχει μεγάλους στὸ Κέντρο πού τὸν
ὑποστηρίζουν. ώΟλο ψάχνει, ὅλο σημειώ-
σεις κρατᾶει, ὅλο σὲ μυστικὴ ἀλληλογρα-
φία μὲ τὴν ἽΑθήνα βρίσκειται. Εἶμαι βέ-

βαιος πὼς σᾶς σκάβει τὸ λάκκο.
Πειράχθηκε πολὺ ὁ διευθυντῆς. Μιὰ ἔκ-
φρασι πίκρας καὶ συγκρατημένου θυμοῦ
ἐξεχύθηκε στὴ μορφὴ του. ἽΕσκυψε τὸ
κεφάλι καὶ γιὰ λίγα λεπτά στάθηκε σιω-
πηλὸς, παίζοντας νευρικά τὰ δάχτυλά του
πάνω στὸ τραπέζι. ἽΥστερα τὸ σήκωσε
καὶ εἶπε ἀποφασιστικά:

— ἽΕστω λοιπόν. Θᾶξουμε πόλεμο ἀφῶ
τὸ θέλῃ. Μοῦ ἐπιτίθεται καὶ πρέπει νὰ
ἀμυνθῶ.

ἽἘτσι ἀνάμεσα στοὺς δύο αὐτοὺς
στενοὺς συνεργάτες, διευθυντῆ καὶ τμη-
ματάρχη, ἕνας ἄπρεπος ἀγῶνας στή-
θηκε, πού μέρα μὲ τὴν ἡμέρα γινόταν
καὶ πειδ ἄπρεπος γιὰ πολιτισμένους ἄν-
θρώπους. ώΟ καθένας δὲ σκεπτόταν καὶ
δὲν πάσχιζε γιὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ πὼς
θὰ προσπεράσῃ τὸν ἀντίπαλο, σὲ ὅ,τι
μικρό, σὲ ὅ,τι ἐκδικητικὸ καὶ κακὸ μπο-
ρεῖ νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος ἽΕφτασαν στὸ
σημεῖο ν' ἀποφασίσῃ ὁ ἕνας νὰ σκοτώσῃ
τὸν ἄλλ.ον. «ἽΑν τὸ κάμῃ αὐτὸ, θὰ τὸν
σκοτώσω καὶ θὰ πάω φυλακῆ» εἶπε ἀπο-
φασιστικά ὁ Βεδουράκος, ὅταν ὁ Μα-
κοργιανὸς τὸν πληροφορήσε πὼς ὁ διευ-
θυντῆς λογάριζε τάχα, νὰ βάλῃ ἀνθρώ-
πους νὰ τὸν παραφυλάξουν κανένα βρά-
δυ πού θὰ πῆγαίνε ἀργὰ στὸ σπῆτι του
καὶ νὰ τὸν δεῖρουν.

Εἶναι καλὰ, οἱ ἄνθρωποι νὰ εἶν' ἀγα-
πημένοι μεταξύ τους. «Καλὸς κόσμος»,
«εὐγενικοί», «πολιτισμένοι», «ἀνώτεροι
ἄνθρωποι», εἶναι ὅσο ὁ ἐγωῖσμός τους
δὲν ἔχει πειραχτεῖ. ἽΑμ' ἀγκυλωθῆ τὸ
«ἐγὼ», ἄμα τὰ χαλάσουν, δὲ ἔξερουν νὰ
συγχαροῦν. Δὲν ἔξερουν νὰ γίνονται ἄ-
νώτεροι. Τὴ γρατσουνιά πού δέχτηκαν,
ζητοῦν νὰ τὴν ἀναποδώσουν μὲ πληγῆ.
Κι' ὅσο περισσότερο πόνο αἰσθάνθηκαν,
τόσο περισσότερο πόνο διψοῦν νὰ προ-
καλέσουν. Οἱ «ἐλεύθεροι» αὐτοὶ ἄνθρω-
ποι, γίνονται σκλάβοι στὸ πάθος πού
τοὺς τραβάει ἀπὸ τὴ μύτη. Σκαλοπάτι
τὸ σκαλοπάτι, τοὺς κάνει νὰ κατεβαίνουν
τὴ σκάλα. Κι' ἄξασφα βρίσκονται, χωρὶς
νὰ τὸ καταλάβουν, ὑπόλογοι ἀπέναντι
καὶ στὸν ποινικὸ νόμο ἀκόμη.

Τὸ κακὸ ὅμως δὲν ἔφτασε ὡς ἐκεῖ. ἽΕνα
ἄλλο κακὸ μῆκῃ στὴ μέση κι' ἔγιν' αἰτία
νὰ σταματήσουν στὸν κατήφορο πού εἶχαν
πάρει. Ν' ἀλληλοκυνηγετοῦν καὶ νὰ συνέλ-

θουν. Κι' ὕστερα νὰ ξαναπάρουν τὸ δρό-
μο πρὸς τὰ πάνω: ώΟ Δάγγιος.

ἽΗ ἐπιδημία αὐτῆ, πού χτύπησε κι' ἔρ-
ριξε κάτω ἔλον τὸν κόσμο, ἐρήμωσε τὸ
ὑποκατάστημα. Κι' ὁ διευθυντῆς ἀναγκά-
στηκε νὰ ζητήσῃ ἐνίσχυσι ἀπὸ τὸ Κέντρο.
ἽἘτσι ἕνα πρωτῆ, ἔφτασε στὴν Τράπεζα
ἕνας λεπτὸς, γαλανομάτης νέος, παιδί
ἀκόμα πάνω στὰ εἰκοσι δύο χρόνια του.
Λεγόταν Κοινονάσος

ἽΟ διευθυντῆς εἶχε τὴν εὐγενικὴ καὶ πο-
λιτισμένη συνήθεια νὰ εἶναι φιλόξενος
καὶ περιποιητικὸς. ἽΕδινε πρόθυμα στοὺς
ξένους ὑπαλλήλους, χωρὶς νὰ τοῦ τὸ ζη-
τήσουν, κάθε χρῆσιμη πληροφορία. Τοὺς
συμβούλευε, τοὺς κατατόπιζε σὲ ὅλα.
Καὶ πολλὰς φορὲς, τοὺς καλοῦσε στὸ σπῆ-
τι του καὶ τοὺς ἔκανε τραπέζι. Στὸν
Κοινονάσο ὅμως, ἔδειξε ἰδιαίτερη συμ-
πάθεια. ἽΑνθρωπος λεπτὸς, ἀγαποῦσε
τὴ λεπτότητα. Κι' ὁ λεπτοκαμωμένος νέ-
ος, μὲ τὸ γελαστὸ κι' εὐγενικὸ πρόσωπο,
τὸν κατῆκε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῆ.
Τὸν κάλεσε λοιπόν, μὲ ἐξωριστὴ εὐχα-
ρίστησι γιὰ τὴν ἄλλη μέρα, πού ἦταν
Κυριακῆ, νὰ φᾶνε μαζί στὸ σπῆτι του.
Καὶ κεί, πάνω στὴ συζήτησι, ἐξεχύθηκε
τὸ παραπρόνοῦ του γιὰ τὸ Βεδουράκο.

— ἽΔυστυχῶς ἡ μόνη ἔξαιρσι μέσα στὸ
ὑποκατάστημα εἶναι ὁ τμηματάρχης. Δὲ
μᾶς ἔτυχε καλὸς ἄνθρωπος. Χωρὶς κανένα
λόγο, ἄρχισε νὰ φέρται μ' ἕναν τρόπο
προσβλητικὸ ἀπέναντί μου, πού στὸ τέλος
κατέληξε καθαρὰ ἐχθρικός.

ἽΟ Κοινονάσος ἄκουσε μ' ἐκπληξι τὰ λό-
για του.

— Περιεργο. Αὐτὸς μοῦ εἶπε καλὰ λόγια
γιὰ σᾶς.

ἽἘδειξε ζωηρὴ ἐκπληξι ὁ διευθυντῆς.
— Δὲν εἶναι δυνατόν... Πότε κηῶλα πρό-
φτασε καὶ σᾶς μίλησε;..

— Χιτὲ τὸ πρωτῆ στὸ γραφεῖο, τὴν ὥρα
πού μὲ κατατόπιζε στὴ δουλιὰ, τὸν ρώτησα
ἂν εἶναι καλὸς ὁ διευθυντῆς ὅπως ἄκου-
σα νὰ λένε στὸ Προσωπικό.

— Καὶ σᾶς εἶπε ὅτι εἶναι καλός;

— ώΟτι εἶναι πεπειραμένος, κοσμογυρι-
σμένος, γλωσσομαθῆς, κύριος. ἽἌλλως τε
αὐτὰ τᾶκουσα καὶ στὸ Κεντρικὸ γιὰ σᾶς
καὶ ἦταν φυσικὸ νὰ τ' ἀκούσω κι' ἀπὸ
τὸν ἄμμοσ συνεργάτη σας.

Κολακεύτηκε καὶ χάρηκε ὁ διευθυντῆς,

άλλα δὲν πείστηκε ὀλότεια.

—Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τμηματόχης σὰν κι' αὐτὸν δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ Ὑποκατάστημα. Ποτὲ ἄλοτε δὲν εἶχαμε τέτοια τάξι καὶ ἐνημερότητα. Πᾶμε ρολόδι. Καὶ στήν ἐκθεσι πού τοῦκαμα τᾶγραφα ὄλα αὐτά. Ἄλλὰ ὡς ἀνθρωπος ἄρχισε πρὸ λίγου καιροῦ νὰ φέρεται πολὺ ἀσχημα καὶ ἀπορῶ πῶς μπόρεσε νὰ πῆ καλὸ λόγο γιὰ μένα. Ἄν δὲν τᾶκουγα ἀπὸ σᾶς, θὰ δυσκολευόμουν νὰ τὸ πιστέψω. Ἡ συμπεριφορὰ του λέει ἀκριβῶς τὰ ἀντίθετα.

—Μὴ τὸν παρεξηγεῖτε. Εἶναι κάπως χον τρὸς ὁ καυμένος καὶ τὸν λυπᾶμαι, γιατί σὸ βᾶθος εἶναι πολὺ καλός. Φέρνεται καὶ σὲ σᾶς, ὅπως θὰ φερνόταν καὶ στὸν πατέρα του. Καὶ στὰ παιδιὰ του ἂν εἶχε. Ἔτσι εἶναι φτειασμένος. Μιά ἀρβύλα, παραδείγματος χάριν, εἶτε πάνω σὲ λάσπη πατήσει, εἶτε πάνω σὲ χιόνι, εἶτε πάνω σ' ἄλευρι, τὰ ἴδια σημάδια θ' ἀφήσει. Τὸ ἴδιο μοῦ φαίνεται συμβαίνει καὶ μὲ τὸν κύριο Βεδουράκο. Αὐτὸν μόνον ἢ ἀγάπη μπορεῖ νὰ τὸν διορθώση. Παρὰ τὸν τρόπο πού ἐκδηλώνεται εἶμαι βέβαιος πὼς εἶναι ντερίτος ἀνθρωπος καὶ πὼς σᾶς ἐκτιμᾷ πολὺ. Στὴ θέσι σας δὲν θὰ θύμωνα μαζί του. Τάχα δὲν τὸ ξέρετε κι' αὐτὸς καὶ δὲ θὰ ὑποφέρη γι' αὐτὸ τὸ φυσικὸ του ἐλάττωμα;... Ἀγάπη τοῦ χρειάζεται κύριε διευθυντὰ καὶ ὄχι ἐχθρα. Γιὰ κάθε ἀνθρωπο πρέπει νὰ ἔχουμε ἀγάπη μέσα μας. Καὶ γιὰ κείνους πού μᾶς φταίνε. Ἐκαμαν ἐντύπωσι στὸ διευθυντή, τὰ λόγια τοῦ νέου ἀνθρώπου πού μόλις ἄνοιγε τὰ φτερά του στὴ ζωῆ. Τὸν κῦτταξε μὲ προσοχή.

—Τὶ σπουδὲς ἔχετε κάμει κύριε Κοντονάσο; —Τελεῖωσα τὴ Νομικὴ καὶ τώρα γράφτηκα στὴ Φιλοσοφία.

—Σὲ θαυμάζω νέε μου. Ὅχι τόσο γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ σου μόρφωσι, ὅσο γιὰ τὴν ψυχὴ πού ἔχεις καὶ γιὰ τὸν τρόπο πού σκέπτεσαι. Ἄν ἡ νέα γενεὰ πού ἔρχεται νὰ διαδεχτῆ τὴ δική μας, ἔχη τὰ δικὰ σου αἰσθήματα καὶ τὶς δικές σου σκέψεις, τότε ὁ κόσμος θὰ γίνῃ πραγματικὰ ὁμορφος.

Τὴν πρώτη μέρα πού ὁ νεοφερμένος ὑπάλληλος παρουσιάστηκε στὸ γραφεῖο, ὁ Βεδουράκος πού τὸν ἔβλεπε γιὰ πρώτη

φορὰ, δύσπιστος καθὼς ἦταν, ἀπόφυγε νὰ πῆ κακὸ λόγο γιὰ τὸ διευθυντή. Καὶ καθὼς δὲν ἤξερε καὶ μὲ ποιὸν ἀνθρωπο εἶχε νὰ κάμῃ, εἶχε πραγματικὰ βεβαιώσει στὸ νέο, ὅταν τὸν ρώτησε, πὼς ὁ διευθυντὴς ἦταν ὅπως ἔλεγαν στὸ Κεντρικὸ. Κοσμογυρισμένος δηλαδὴ καὶ πεπειραμένος καὶ κύριος.

Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔδωσε καμμιά προσοχή, ὅταν ὁ Κοντονάσος τοῦ ἔλεγε τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴ φιλοξενία πού τοῦ ἔγινε. Σὰν ὅμως ὁ νέος τοῦ εἶπε ὅτι ὁ διευθυντὴς ἦταν εὐχαριστημένος μαζί του καὶ τοῦ εἶχε κάμει καὶ καλὴ ἐκθεσι, ὁ Βεδουράκος γούρλωσε τὰ μάτια.

—Ὁ Παπαδόπουλος ἔγραψε καλὴ ἐκθεσι γιὰ μένα στὸ Κεντρικὸ;... Σοῦ εἶπε σένα καλὰ λόγια; Τᾶκουσε μὲ τ' αὐτιά σου; ρώτησε μὲ ζωηρὴ ἐκπληξι.

—Παράξενο βλέπω σᾶς φαίνεται. Ὅταν ὁ διευθυντὴς λέει ὅτι τμηματόχης σὰν καὶ σᾶς δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ Ὑποκατάστημα, ὅτι ποτὲ ἄλοτε δὲν εἶχατε τέτοια τάξι, ποτὲ ἄλοτε δὲν εἴσατε τόσο ἐνήμεροι, ὅτι ὄλα δουλεύουν σὰν τὸ ρολόγι, εἶναι ψέμματα; Κι' ἀφοῦ δὲν εἶναι ψέμματα, γιατί νὰ μὴ γράψῃ τὴν ἀλήθεια στὸ Κεντρικὸ, ὅπως ἔχει καθήκον; Τὶ τὸ παράξενο;

—Καλὰ, παράπονα δὲ σοῦκαμε καθόλου. —Φαίνεται πὼς ἔχετε κάποια λανθασμένη ἰδέα γιὰ τὸ διευθυντή, εἶσι πού ρωτᾶτε. Μπορῶ ὅμως νὰ σᾶς βεβαιώσω, ὅτι στὴν ψυχὴ του, δὲν ἔχει παρὰ ἀγάπη γιὰ σᾶς. Ἐγὼ εἶμαι περαστικός, ὅσο νᾶρθουν οἱ ἄρρωστοὶ συνάδελφοι. Σὲ λίγες μέρες θὰ φύγω. Σεῖς ὅμως θὰ μείνετε καὶ θὰ θυμηθῆτε τὰ λόγια μου. Ὁ διευθυντὴς δὲν ἔχει στὴν ψυχὴ του παρὰ ἀγάπη γιὰ σᾶς.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι ὁ Βεδουράκος καὶ δὲν ἔναρωτήσε τίποτε. Ἄρχισε νὰ δουλεύῃ. Τὰ λόγια ὅμως τοῦ Κοντονάσου στρηφογύριζαν στὸ μυαλό του. Καὶ πολλὲς φορές σταματοῦσε τὴ δουλιὰ του κι' ἔστεκε συλλογισμένος.

Κάποια ὥρα, μπῆκε ὁ διευθυντὴς στὸ λογιστήριο. Ρώτησε κάτι. Ὁ Βεδουράκος βιάστηκε ν' ἀπαντήσῃ. Μῆνες εἶχε νὰ γίνῃ τέτοιο πράγμα. Ἀπόρησε κι' ὁ ἴδιος χωρὶς νὰ τὸ σκεφτῆ, χωρὶς νὰ τῶχη ἀποφασίση, ἢ ἀπάντησι πεντάχτηκε μόνη της

ἀπὸ μέσα του, σὰν νὰ εἶχε ὑπακούση σὲ κάποια ξένη δύναμι πού ὅμως δὲν ἦταν ἀντίθετη ἀπὸ τὴ θέλησί του. Ὁ διευθυντὴς τὸν εὐχαρίστησε μ' ἓνα φιλικὸ χαμόγελο. Ἦταν ἡ πρώτη του προσέγγισι. Σὲ λίγες μέρες εἶχαν πλησιάσει πειὸ πού ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Καὶ τέλος ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξηγηθοῦν δὲν ἄργησε νὰ παρουσιαστῆ. Τότε βρήκανε τὸ μίτο.

Ὁ Μακοργιανὸς ἔπεφτε στὸ λάκκο πού εἶχε σκάψει γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἔγινε θηρίο ὁ Βεδουράκος, ἀλλὰ ὁ διευθυντὴς τὸν συγκράτησε.

—Ἄρχισε παρακαλῶ σὲ μένα αὐτὴ τὴ δουλιὰ. Γνωρίζω τὸν πατέρα του κι' εἶμαι καὶ γὼ πατέρας. Θέλω νὰ τοῦ φερθῶ, ὅπως θὰ ἦθελα νὰ φερνόταν ἓνας ἄλλος στὸ δικὸ μου τὸ παιδί, ἂν ἔπεφτε στὸ ἴδιο λάθος.

Σὲ λίγες μέρες ὁ Μακοργιανὸς σηκώθηκε καὶ ἔναπαῆσε στὴν τράπεζα. Ὁ διευθυντὴς ἄφησε νὰ περάσουν μερικὲς μέρες ἀκόμη κι' ἓνα βράδυ τὸν κάλεσε στὸ γραφεῖο του.

—Σὲ κάλεσα, κύριε Μακοργιανέ, νὰ σοῦ διηγηθῶ μιὰ ἱστορία πού θυμῆθηκα. Ὁ γυιὸς μου ὁ μεγάλος, εἶναι παντρεμένος στὴν Ἀγγλία. Ἐνα βράδυ, ὅταν ἦμουν κι' ἐγὼ ἐκεῖ, μὲ παρακάλεσε νὰ συνοδέψω τὴ γυναῖκα του σὲ κάποιο κέντρο, γιατί αὐτὸς, ἀπασχολημένος μὲ μιὰ συνεδρίασι, θὰ ξεμπέρδευε ἀργὰ καὶ θὰ οχόταν ἀπ' εὐθείας ἐκεῖ νὰ μᾶς πάρῃ. Πῆγα λοιπὸν στὸ σπῆτι του πειὸ νωρίς ἀπὸ τὴν ὄρισμένη ὥρα, νὰ παίξω λίγο μὲ τὸν ἑγγονό μου. Ἦταν τότε πέντε χρονῶν. Ἡ νύφη μου ἀγγλίδα ὅπως σοῦ εἶπα δὲν εἶχε γυρίσει ἀκόμη ἀπὸ κάποια ἐπίσκεψι πού ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Ἐκεῖ λοιπὸν πού ἔπαιξε τὸ παιδί, κάπως ἔκαμε κι' ἔσπασε ἓνα βάζο. Ἄρχισε νὰ κλαίῃ ἀπαρηγόρητα. «Πῶς θὰ τὸ πῶ στὴ μαμά μου» καὶ «πῶς νὰ δῶ τώρα τὴ μαμά μου». Τὸ λυπήθηκα. Τοῦ λέω: «Μὴ κλαῖς παιδάκι μου, τώρα πού θάρθῃ ἡ μαμά σου θὰ τῆς πῶ πῶς ἐγὼ ἔσπασα τὸ βάζο καὶ δὲ θὰ σὲ μαλώσῃ καθόλου». Σταμάτησαν μὲ μιὰς τὰ δάκρυά του. Μὲ κῦτταξε μ' ὀρθάνοιχτα μάτια κατὰπληκτο: «Θὰ πῆτε ἓνα ψέμμα παιποῦ; Πῶς θὰ μπορέσετε σεῖς ὁ τόσο καλὸς νὰ κάμτετε ἓνα τέτοιο πράγμα; Μόλις μπῆκε στὴν πόρτα ἡ μαμά του

τρῆχει ἐπάνω της ἀναστατωμένο. «Μαμά μου ἔσπασα αὐτὸ τὸ βάζο καθὼς ἔπαιζα καὶ ὁ παιποῦς εἶπε πῶς θὰ πῆ σὲ σᾶς ἓνα ψέμα. Ὅτι αὐτὸς τὸ ἔσπασε». Μ' ἔδειχνε μὲ τὸ δαχτυλάκι του καὶ μὲ κῦτταξε σὰν κακοῦργο. Σαφνίστηκε καὶ ἡ νύφη μου: «Πῶς μπορέσατε νὰ τὸ πῆτε αὐτὸ στὸ παιδί πατέρα» μ' ἐμάλλωσε. Καταντροπιάστηκε. Ἄλλὰ πῆρα ἓνα καλὸ μάθημα. Σοῦ διηγήθηκα αὐτὴν τὴν ἱστορία, γιὰ νὰ ἰδῆς πόση ἀπέχθεια προκαλεῖ ἔξω, στὸν πρᾶγματικὰ πολιτισμένον κόσμον, τὸ ψέμμα. Πόσο σιχαμερὸ τὸ θεωροῦν. Φαντάσου τώρα, πόσο σιχαμερὸ καὶ ἄτιμο εἶναι νὰ λὲς ψέμματα μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετήσης τὸ ἴδιό σου τὸ συμφέρον καὶ νὰ ξέρῃς πῶς αὐτὸ πού λὲς δὲν εἶναι ἀλήθεια. Νὰ ξέρῃς πῶς ἐσοκρίζετῃ ὑπόληψι τοῦ ἄλλου, πῶς τὸν κάνεις μισητὸ, ἀνάξιο τιμῆς, ἀνάξιο σεβασμοῦ. Καὶ πόσο πειὸ πολὺ αἰσχρὸ καὶ ἄτιμο εἶναι, ὅταν αὐτὸς ὁ ἄλλος σοῦ ἔχει φανεῖ χρησιμὸς κάποτε.

Ὁ Μακοργιανὸς χαμήλωσε τὰ μάτια κι' ἔγινε κίτρινος σὰν τὸ κερί.

—Λυποῦμαι πάρα πολὺ, γιατί βρῖσκεσαι σ' αὐτὴ τὴ θέσι, συνέχισε ὁ διευθυντὴς. Κι' εἶναι ἡ λύπη μου σὰν τὴ δική σου, γιατί, πρέπει νὰ ξέρῃς, ἀγάπη ὑπάρχει στὴν καρδιά μου γιὰ σένα αὐτὴ τὴ στιγμὴ κι' ὄχι ἐχθρα. Καὶ τὸ ὅτι ὑπάρχει ἀγάπη τὸ χρωστῶ σ' ἓνα πειὸ νέο ἀπὸ σένα, σ' ἓνα παιδί ἀκόμη, πού τώρα βγαίνει στὴ ζωῆ. Αὐτὸ μοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια σ' ἓνα καθήκον πού πρέπει νὰ ἔχη κάθε ἀνθρωπος πραγματικὰ πολιτισμένος. Εὐχομαι αὐτὰ πού σοῦ εἶπα νὰ σοῦ γίνουν μάθημα, πού νὰ μὴ ἐχθάζῃς ποτὲ στὴ ζωῆ σου. Εἶθε νὰ φτάσης στὸ σημεῖο νὰ εὐλογῆς κάποτε αὐτὸ σου τὸ παράπτωμα. Δὲ σὲ θέλω τίποτε ἄλλο. Βγῆκε σὲ κακὰ χάλια στὸ δρόμο ὁ Μακοργιανὸς.

Ἄδυσώπητος ὁ ἀνεμος τὸν παρέλοβε. Τὸν τράβαγε, τὸν ἔσπρωχνε, τὸν σφύριζε, ζητούσε ν' ἀρπάξῃ τὸ καπέλο του, γέλαγε χλευαστικὰ μεσ' σ' αὐτιά του.

Ὁ Μακοργιανὸς ἔσφιξε νευρικὰ τὰ δόντια του. Στερέωσε τὸ καπέλο του. Κομπόθηκε κι' ἔφτυσε μὲ λύσσα κατὰ πρόσωπο τ' ἀνέμου, μὰ τὰ φτύματα ἔναγύρισαν μ' ὀρμητὴ στὸ πρόσωπό του.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΠΕΤΖΩΝΗΣ

ΕΝΩ ΑΝΑΤΕΛΛΕΙ ΤΟ ΦΩΣ...

ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ γαλήνης και 'Ανάπης μοναδικόν γεγονός της Βηθλεέμ δέν Ισχυσε να κατευιάση την αγριότητα των ανθρώπινων παθών, διά την εξημέρωσιν των οποίων κυριώτατα άνεβλάστησεν εκ της ταπεινής Φάτνης ή Χριστιανική Θρησκεία, διά να κατισχύση όπως κατίσχυσε ένέχουσα όλόκληρον την 'Αλήθειαν. Διά της 'Υπερτάτης δέ Θυσίας του Θεανθρώπου 'Ιησού έκηρύχθη τό: «'Αγαπάτε 'Αλλήλους» και ή 'Ανθρωπότης έκλήθη υπό τον Φωτοστέφανον του Θείου ρήματος εις έξάγγισιν από του άμοιβαίου μίσους και εις συναδέλφωσιν.

Και άντι της καθαγιάσεως της πρώτης αούτης έντολής ως συμβόλου ειρήνης και αγάπης είδομεν επί της γενεάς μας δύο φοράς την 'Ανθρωπότητα τυφλώτισσαν, άπαρνούμενην την Θεϊαν ρήσιν και έπιπίπτουσαν με τά δπλα της έξοντώσεως έναντίον των Ιδίων της σαρκών.

Είδομεν τους ήγήτορας των αντιμετώπων λεγεώνων να έπικαλώνται την άρωγην του Θεου διά την συμπλήρωσιν της τραγικής αίματοχυσίας και του άλληλοσπαραγμού ώσαν να ήταν αούτος ο μυθικός θεός του Πόλεμου. Και είδομεν τά εκατομμύρια των μαχητών να έορτάζουν υπό τό πυρ και τον σίδηρον επί τέσσαρα εις τον πρώτον και επί έξ εις τον δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, δλόκληρα έτη την Γέννησιν 'Εκείνου, ο όποιος έθεμελίωσε την 'Αγάπην και 'Εσταυρώθη διά να χαρίση εις τους λυτρωθέντας από τό 'Αγιον αίμα Του ανθρώπους, την Ιδικήν Του Ειρήνην. Και έφέτος άτενίζομεν έν μέσφ άβεβαιότητας και άμφιβολίας διά τό μέλλον με πληγάς άνεπουλώτους και με ποταμούς αίματος έλληνικού τό όποιον εισέτι άχνίζει, την φωτεινήν ήμέραν του μεγάλου θαύματος της Βηθλεέμ, ή επί τό όποιον Πίστις θα μάς άπέτρεπε της δημιουργίας καταστροφών και έρειπίων ως τά πρό ήμών υλικά άλλα πρό παντός ήθικά.

'Η όπέροχος διδασκαλία του Κυρίου ήγνοήθη και άναξίως του προηγμένου ανθρώπινου πνεύματος παρημελήθη και έχλευάσθη, Διά τουτο έν μέσω αίωνα του άνοσιωτέρου των όλισμών ύπήρξαμεν μάρτυρες κοσμοϊστορικών γεγονότων, τά όποια μετέτρεψαν και αούτην την μορφήν του πλανήτου και ώδήγησαν εις δλεθρον την νέαν Γενεάν της Εύρώπης. 'Η 'Ανθρωπότης και σήμερα δυστυχώς οδηγουμένη κάκιστα υπό των πολιτικών της άρχόντων, αλλά και έστεριημένους πραγματικής πίστεως επί τό Ιερόν και σωτήριον Έργον των Έχουσα επί κεφαλής της Εκκλησίας άρχηγούς, ώθειται και πάλιν μοιραίως πρός νέαν παράβασιν των 'Εντολών του Θεού και ή Ειρήνη την όποιαν ήθέλησε πρό παντός να προσφέρη εις τους Ιδικούς Του πιστούς, θα διακινδυνεύση εκ νέου, διότι τό μέγα δίδαγμα Του: «'Αγαπάτε άλλήλους» δέν έγινε τό Σύμβολον και ή συνειδήσις της εις έρείπια κατακειμένης συγχρόνου 'Ανθρωπότητος.

Και είναι άναμφισβήτητον πλέον, όπως διακηρύττουν οι μεγαλύτεροι σύγχρονοι έπιστημονικαι κορυφαι όλου του κόσμου, ότι εάν δέν έννοήσωμεν τό Θαύμα, τό όποιον συνετελέσθη πρό 2000 έτών, εις τό πτωχόν σπήλαιον της 'Ιουδαίας και δέν πιστεύσωμεν εις την έξ-αυτου προκύψασαν Λύτρωσιν, δέν θα Ιδωμεν άσφαλώς ποτέ ευτυχεστέρας ήμέρας. Μόνον με τό Φως, τό όποιον άνατέλλει τάς ήμέρας αούτας από την Βηθλεέμ δόνεται να ύψωθ ή Σημαία της πρός άλλήλους 'Αγάπης και να άντηχήση ανά την ύψηλιον άφωπνίζον την ψυχην της τεταλαιπωρημένης και δυστυχούς έποχής μας, τό σάλπισμα της Αιωνίας Ειρήνης...

ΠΕΤΡΟΣ Χ. ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΣ

= ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1942 =

ΟΤΑΝ ΘΑ ΧΤΥΠΗΣΟΥΝΕ δ-πως πάντα χαρμόсуна και γλυκά οι καμπάνες της νυχτιά που γεννήθηκε μέσα στών άλόγων τη στάνη τό Θεϊκό Βρέφος, οι άνθρωποι του πληγωμένου πλανήτη μας θα στρέψουν μ' 'Ελπίδα τό βλέμμα πρός την Αιωνία Πατρίδα τους, την τρισευλογημένη γη της Βηθλεέμ... Δέν μένουν όμως στα κοκκινισμένα άπ' τις αδιάκοπες 'Αγωνίες μάτια τους δάκρυα για να τους άνακουφίσουνε ρεόντας άφθονα στ' άντίκρυσμα του Ι λ α ρ ο υ φω τ ο ς που σκορπίζει τό μαγικό "Αστρο της φάτνης... Κι' ούτε τά γιομάτα αίμα χέρια τους θα τολμήσουν να ύψωθουν πρός τά "Ανω σ' ένδειξη κάποιας Εύχαριστίας στον Κύριο για τη χαρά που άπλώθηκε με την ύπερφυσική Γέννησή Του στους ανθρώπους όλης της γης...

Και συναισθανόμενοι την κόλαση μέσ' στην όποια κινούνται, θα δειλιάσουν ν' άτενίσουν δλόδια τό "Αγιο λίκνο άπ' τό όποίο έξεπήγασαν όλα τ' άνώτερα Ιδανικά με τά όποια έκπολιτίστηκαν οι λαοί κι' έξευγενίστηκαν τά "Εθνη... 'Ο λαός ο δικός μας, ο περιούσιος κι' ο έκλεκτός που τόσα πολλά τον συνδέουν με τό ταπεινό Βρέφος της 'Ιουδαίας, σκυμμένος άπ' τό δυσβάστακτο πόνο, μάταια θ' 'Αγωνιστή να συλλάβη τό μοναδικό γεγονός που μόνο τά γιορτινά κουδουνίσματα θα του ύπενθυμίσουνε. "Εχει τόσες πληγές να έπουλωση και τόση γύμνια να κρόψη που έξέχασε ποιά είν' ή πορεία του και ποιός ο σκοπός του σε τούτη τη γη... "Ολο έρείπια και στάχτες και αίμα τον ζώνουν άπ' όλα τά μέρη της μηδαμινής σ' έκταση έπικρατείας του. Αίμα π' άχνίζει και δέν μπορεί πιά να τό ρουφήξει τό έλληνικό χόμα ύπερχορτασμένο άπ' τό μπόλικο που κατάπιε έξι όλόκληρα χρόνια. Αίμα που θάναι τό

δώρο των φειτειών Χριστουγέννων, χαρισμένο τόσο πικρά σε κάθε έλληνική οίκογένεια... Αίμα που χύνεται άδικα και φωνάζουν γι' αούτό τά παγωμένα βράδυα οι άητοκορφές του 'Ολύμπου και τάπότικρα φαράγγια του Σκρά... Και για άντίκρυσμα της δυστυχίας αούτης ποιά θα σταθή; Κάτι παληόχαρτα μουντζουρωμένα που δήλωναν κάποια άλλα Χριστούγεννα—του 1942—πόσο ύπέροχα κι' Εύτυχισμένα θάταν για την 'Ελλάδα, τά φειτεινά. Και είναι τόσο κρυά κι' αούτά τά χαρτιά και προκαλούν τέτοιο μίσος θανάσιμο στον καθένα μας κι' άηδία για τους άγύρτες που τά γραφαν τότε ζητώντας να χυθ ή άφθονο αίμα δικό μας για να ζεσταίνονται και να χορταίνουν τώρα αούτοι, ώστε δέν μάς κάνουν, ούτε για να τό σκουπίσουμε. Τό αίμα που χύνεται δλοένα στον έρμο τουτο τόπο, όπου και τά κατασβραχά του, ακόμα είναι πληρωμένα από κορμιά μαρτύρων και τιτώνων.

Κι' όμως δέν σβύστηκαν τά μάτια μας...

"Αν δέ μάς μείνανε δάκρυα στερεμένα από τον πόνο των τόσων άδικοχαμένων, όμως χτυπά ζωηρά ή καρδιά! Και ο έρχομός του Χριστου άκριβώς τουτον έδω τον καιρό, όπου πάψαμε να τους πιστεύουμε δλους και να μή συγκινούμαστε πιά από κανενός τά 'Ιδεώδη γιατί δλονών οι πολιτισμοί αποδείχθηκαν άνηθικοί και ψεύτικοι και άτιμοι, είναι για τον τραγικό τό λάό μας που δημιουργήθηκε μόνο για να σηκώνη διαρκώς τό Σταυρό και ν' άνεβαίνει φραγγελωνόμενος από τους άπατεδώνες που κατά καιρούς παίζουν στα χέρια τους τις τύχες των 'Εθών, ή μόνη παρηγοριά, ή μόνη άπαντοχή και ή μόνη 'Ελπίδα. Μέσα από των βωδίων και των άγώνων προβάτων τό σταύλο θα ξεχυθ ή

ή Δικαιοσύνη του Ἀνθρώπου—Θεοὶ καὶ στοὺς πεφορτισμένους καὶ κοπιῶντες συμπατριῶτες μας, γιατί ποτέ τους δὲν ἔπαψαν νὰ πιστεύουν σ' Αὐτόν, καὶ παρά τ' ἀντίθετα κηρύγματα μερικῶν, μείναν σὰν ὀδύνητα πάντα κοντὰ Του, τὸν καιρὸ πού οἱ σημερινοὶ ψευτοπολιτισμένοι! «προστάτες» του Τὸν χλεύαζαν. Τὸν βρίζαν, Τὸν πολεμοῦσαν μὲ λύσσο... Ἡ Δικαιοσύνη ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ὁποία Τοῦ ζητούσαμε ὅταν δίχως ψωμί καὶ δίχως ξύλα στή φωτιά ἀκούγαμε τίς καμπάνες ζωηρὰ μεσ' στὸ σκοτάδι πού κυριαρχοῦσε, νὰ χτυποῦν προαγγέλοντας κάποιαν Ἀνάσταση γεμάτη Ὁμορφιά καὶ Φῶς γιὰ τὸ Ἔθνος. Τὰ Χριστοῦγεννα τοῦ 1942. Τότε πού ἔβγαζα τὸ: «Ξεκίνημα τῆς Νειότης» Πόσο κρῦα Θεέ μου ἦταν τ' ἀγύριστα ἐκεῖνα Χριστοῦγεννα! Οὐτ' ἕνα ἄνθος, οὐτ' ἕνα πουλάκι δὲν ἔμεινε στὸ σκλαβωμένο τόπο. Ὡς καὶ ἡ ἄγρια γλαῦκα τὸ πουλι τῆς Ἀθηνᾶς, δὲν ἔβγαζε τίς μέρες ἐκεῖνες τὸ ἀποτρόπαιο κράξιμό της, ἴσως γιὰ νὰ μὴ ταραξῆ τὴ νεκρικὴν ἠσυχία, καὶ τίς παρελάσεις τῶν πτωμάτων πού πέφταν στοὺς δρόμους ἀπ' τὸ κρῦο καὶ τὴν πείνα καθημερινά. Κι' ὅμως ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκείνη πού σ' ἔκανε νὰ ζῆς ὀλοζώντανα τί θὰ πῆ δυστυχία καὶ δάκρυ καὶ πόνος, ἦταν τόσο πιὸ κοντινὴ πρὸς τὴ θερμὴ καὶ γλυκεῖα ἀτμόσφαιρα τῶν ἀναμνήσεων, τῆς νοσταλγίας καὶ τοῦ ὀνείρου πού φέρνουν πάντα οἱ Χριστουγεννιάτικες μέρες! Τὶ παράξενο, κι' ὅμως πόσο ἀληθινὸ. Δίχως κερία, δίχως Χριστουγεννιάτικο δέντρο, δίχως τὰ καλὰ τῶν παλῶν ἡμερῶν, ὅταν ὁ πατέρας ἐρχόταν φορτωμένος μὲ δῶρα κι' ἡ μητέρα ἐτοίμαζε τὰ μοσχομυριωμένα τσουρέκια καὶ τίς χρηστόπηγτες μὲ τὸ χρυσὸ φλουρί κρυφὰ βαλμένο πού θάφερνε στὸν τυχερὸ τὴν εὐδαιμονία καὶ τὴν ἀγαλλίαση καὶ δίχως ἀκόμα τὸν ὀλόζεστο γάλο πού τὸ Χριστουγεννιάτικο δειπνο θὰ πλαισίωνε μὲ τίς γαργαλιστικὰς εὐωδιὰς του. Τὸ Χριστὸ τὸν ἀπαντήσαμε ὥστόσο δίχως

αὐτὰ τὴ μέρα τῆς Γεννήσεώς Του· στὰ 1942 ὅσο ποτέ! Ἡ ἀπέραντη θλίψη μᾶς ἔφερνε κοντὰ Του, μᾶς γέμιζε πίστη, μᾶς φλόγιζε τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπο πού διαισθάνονταν τὸ θαῦμα τῆς Βηθλεὲμ, καὶ γέμιζεν ὄλο ἐλπίδα καὶ ραντιζόταν ἀπ' τὴ Θεία χάρη... Γονατισμένοι καὶ ξυλιασμένοι συνάμα στὰ γυμνά πλακάκια τῆς Ἐκκλησίας προφέρνημα γιὰ πρώτη καὶ μοναδικὴ ἴσως φορὰ μὲ τέτοια θέρμη τὸ: «Ἡ Παρθένος σήμερον καὶ ἡ Γέννησίς Σου Χριστέ... Γιατί νοιώθαμε! Γιατί ζούσαμε τὸ μεγαλεῖο τῆς τραγικότητος καὶ τοῦ πόνου! Γιατί κυτῶντας πεινασμένοι τὸ Θεοῦ Βρέφος γεμίσαμε ἀπὸ τὸ οὐράνιο χαμόγελό Του αἰσιοδοξία, κι' ὀραματιζώμασταν μιὰν Ἀνατολὴ πού θὰ τὴν ραντίζαν τὰ ρόδα καὶ θὰ τὴν γλυκαῖναν οἱ σάλπιγγες ἀρχαγγέλων σὰν αὐτῶν πού ἀνήγγειλαν τὸ «Εὐαγγελιζώμεθα» στοὺς ἄλλους ἀγγέλους τῆς γῆς, τοὺς φτωχοὺς τῆς βοσκῆς τοῦς ἡμερῶν ποιμένες τῆς Ἁγίας νυχτιάς πού πόσο μοιάζουν ἀλήθεια μὲ τὸν Ποιμένα τὸν Καλὸ τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν τιθέντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὅπως τόσο ζωντανὰ ζωγραφίζει στὸ φτωχὸν Ἅγιο του, ὁ Παπαδιαμάντης. Καὶ γιατί ἀκόμα περιμέναμε τὸ ξεπήδημα τῆς Χαρᾶς πού θὰ πάτοσε στὸ πτώμα τοῦ τοτινοῦ μας πόνου. Κι' ἦταν μεσ' στὰ ὄνειρα αὐτὰ πού γίνονταν πιὸ νοσταλγικά καθὼς ἀναταεῦονταν μετὰ Χριστουγεννιάτικα τραγούδια κι' οἱ ἦχοι τῶν Ναῶν πού τραγουδοῦσαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ κυρίου τους, τόσο μαγευτικὰ ἡ ἀτμόσφαιρα πού τὰ Χριστοῦγεννα ἐκεῖνα παραμένουν ἀλησμόνητα. Εἶναι τὰ πιὸ γλυκὰ πού θυμάμαι. Εἶν' ἐκεῖνα πού μ' ὀδήγησαν ταπεινὸ πιστὸ στὸ κρεββάτι Ἐκείνου, τὸ ζεσταμένο ἀπὸ τὰ χνώτα μερικῶν ἄκακων καὶ ἠσυχων ζώων. Στὸ κρεββάτι Ἐκείνου πού δυὸ χιλιάδες χρόνια τώρα εἶναι ἡ Αἰωνία Ἐπάνοδος τῶν κατατρεγμένων ἔνεκεν δικαιοσύνης, τῶν πενθούτων, τῶν πρᾶων τῆ καρδίας, τῶν γεμάτων νο-

σταλγία γιὰ κάτι καλλίτερο πού δὲν τοὺς τὸ χαρίζει ὁ κόσμος καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν πού γίνονται δεκτοὶ μὲ τὴν ἴδια καλωσύνη κι' Ἀγάπη πού βρῆκαν οἱ φτωχοὶ βοσκοὶ καὶ τὰ ἀγνὰ ποιμνιά τους. Εἶν' ἐκεῖνα τὰ Χριστοῦγεννα πού μ' ἔκαναν νὰ νοιώσω γιὰ πρώτη φορὰ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ, στὴν ἀπέραντη ἔκτασή του... Τὰ Χριστοῦγεννα τὰ μαῦρα, τὰ πιὸ γεμάτα ἀπὸ ἰκεσίες γιὰ τὴν Εἰρήνην, στὸ Θεὸ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅλης τῆς γῆς, τίς θερμὲς προσευχὰς σ' ὄλες τίς γλώσσες τῶν ὁποίων, θὰ φέραν στὸ νεογεννημένο Σωτῆρα τὰ χαρούμενα ἀγγελᾶκια Του—οἱ γεμάτες ἀγνότητα κι' ἀφέλεια παιδικὲς καρδιές...

**

Ὅσο κι' ἂν οἱ πόθοι μας δὲν πραγματοποιηθῶν ἀκόμη, ὅσο κι' ἂν

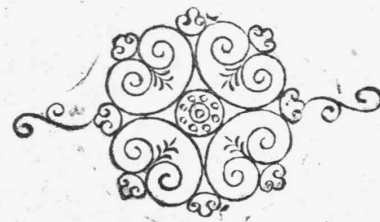
κρῦα θὰ γιορτασθοῦν καὶ συννεφιασμένα ἀπ' ὄλους τοὺς Ἕλληνες τὰ Χριστοῦγεννα τοῦ 1946, ὅσο κι' ἂν ἡ Ἀνατολὴ τοῦ ὀμορφότερου κόσμου δὲν ἔφεξ' ἀκόμα, στὸν Ἀγῶνα μας γιὰ τὸ χάραμα τῆς Νέας Ζωῆς, τὰ Μεγάλα Χριστοῦγεννα τοῦ 1942 θὰ μᾶς δείχνουν τὸ δρόμο... Στὸ δύσβατο διάβα μας θὰ γνωρίσουμε κι' ἄλλα Χριστοῦγεννα. Κι' ἴσως κάποια ἀπ' αὐτὰ νὰ ναι πλέρια ἀπὸ γέλοιο. Μὰ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα Χριστοῦγεννα, σὰν ἀρχίζα μόνος μὲ τὸ «Ξεκίνημα τῆς Νειότης» γιὰ νὰ φτάσω στὴν Κοινωνία τῆς Ἀγάπης πού ἴδρυσε μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του ὁ Γυὸς τοῦ Θεοῦ, θὰ μείνουν Αἰώνια, Ἀσβεστα, Φωτερά... Μεγάλα κι' Ἀθάνατα... Γιατί ἦταν πολλὸ πονεμένα...

ΒΑΣΟΣ Π. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΚΑΠΩΣ καθυστερημένα κάνουμε μιὰ διόρθωση πού ἐξ ἀβλεψίας ἔγινε στὴν ἀπάντησή τοῦ σεβαστοῦ μας φίλουκ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Π. ΚΟΥΖΗ σχετικά μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, τὴ δημοσιευμένη στὸ 2ο φύλλο τοῦ «Ξε

κίνημα τοῦ». Ἀντὶ τῆς φράσεως: «Ἡ πίστις μας καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν γεμίζει τὴν καρδίαν μας», βλέπε τὸ ὀρθὸν: «ἄς γεμίξει τὴν καρδίαν μας. Κι' αὐτὸ γιὰ λόγους τακτικῆς.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΑΤΝΗΝ τῆς Βηθλεέμ φέρεται καὶ πάλιν, ἀργὰ ἀλλὰ σταθερά, ἡ ἀνθρωπότης. Εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δυσκολευόμεθα νὰ ἐννοήσωμεν. Δὲν ἐγεννήθη εἰς τὰς χώρας μας ὁ οὐλτραμονταρισμός. Οὐδέποτε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διανοήθη νὰ δώσῃ ἔκφρασιν πολιτικὴν εἰς τὴν βασιλείαν ἐκείνην, ἥτις «οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Δὲν ἔφθασε ποτὲ ἕως ἐδῶ τὸ κήρυγμα τῆς τριπλῆς ὑποταγῆς ἐνὸς Λουόλα, οὔτε ἔπαιξε ποτὲ κανεὶς κομματικῶς μὲ τὰς ἠθικὰς ἐπιταγὰς τῆς συνειδήσεως, ὅπως οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰσπανοῦ Ἰκαλογιήρου. Συνεπῶς ἔλειψε καὶ ἡ φανατικὴ ἀντίδρασις, ἡ ὁποία ἂν δὲν δαμάζεται ἀπὸ τὸν ἀρχέγονον θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμὸν ἐνὸς Πασκάλ, συγχύζει ἐκκλησίαν καὶ θρησκευμα καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμον πρὸς τὸν ἄκρατον ἀτομισμὸν καὶ τὴν ἀθεΐαν.

Ἐδῶ ὁ Χριστὸς ὑπῆρξε πάντοτε ὁ Θεὸς ὁ γεννηθεὶς εἰς τὴν φάτνην, ὁ Θεὸς τῶν πτωχῶν, τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων, ὁ Θεὸς τοῦ πόνου τοῦ σωματικοῦ, τῆς δυστυχίας καὶ τῆς θλίψεως.

Αἱ συμφοραὶ τοῦ γένους, συσσωματωθέντος περὶ τοὺς βωμούς του, ὅπου ἔλαμπεν ἀδιάκοπα ἡ χαρωπὴ φλόγα τῆς ἐλπίδος, συνέτειναν ὥστε νὰ ἀποκαθαρθῇ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν ἡ ὑψηλὴ λατρεία. Παρεῖχεν ὁ Ἰησοῦς τὴν πονεμένην μορφήν Του εἰς τὰ τέκνα τῆς συμφορᾶς. Ἦτο ὁ ἀληθὴς ἄμνος ὁ φέρων τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, ὁ γλυκὺς καὶ τα-

πεινὸς ἦρως τῆς ἐγκατερῆσεως, τοῦ ὁποῖου ἡ φωνή, πονετικῶς μελωδική, ἔφθανεν εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ στόματος πτωχοῦ ἱερέως, εἰκὼν ἰδεώδης τῆς ἐγκοσμίου θλίψεως, ὁ Χριστὸς ἐνυπῆρχε πάντοτε εἰς τοῦ σκλαβωμένου τοῦς λογισμοὺς, ὅπου καὶ ἂν ποτὲ πτωχὴ χαρὰ ἐφώτιζε τὴν ψυχὴν του, ἔσπευδε νὰ μοιρασθῇ αὐτὴν μὲ τὴν γλυκεῖαν Θεότητα. Καὶ εἰς γαληνοὺς γηλόφους ἢ εἰς ὑψηλὰς ἀποκρήμνους ἀκτάς, ἀπὸ ὅπου τὸ βλέμμα θαυπέυει τὴν ἀπέραντον θάλασσαν, εἰς βαθιὰ κοιλώματα, ὅπου κελαρῦζει ὁ ρυαξ καὶ ἀνδρῶνται ὁ σκιερὸς πλάτανος, παντοῦ ὅπου ἡ θερμὴ Ἑλληνικὴ φύσις προσφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, χαρίζουσα τὴν γαλήνην τῆς ἀφθάρτου ὠραιότητος, ὁ ἄσημος ἀσεβῆς ἀνήγειρε ναῖδρια, ταπεινὰ ἐρημοκκλήσια, δείγματα μοιρασμοῦ τῆς προσκαίρου χαρᾶς του μὲ τὸν Θεὸν ποῦ ἐλάτρευε. Καὶ συχνὰ τὰ μικρὰ ἐξωκκλήσια μεταβάλλονται, ἀπὸ πνεῦμα φιλάνθρωπον καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς συντρόφους τῆς ἐν τῷ κόσμῳ θλίψεως, εἰς μονῆδρια ἀπέριττα, ὅπου μονήρης καλόγηρος ἔφερε τὴν μετάνοιάν του «διὰ νὰ ἀνάπτῃ τὰς κανδήλας, νὰ ἔχῃ ὕδωρ, φύλλα, ὅπότεν ἤθελεν ὑπάγει τινὰς χριστιανὸς ἥτινα πλοῖον, νὰ οἰκονομηθῇ καὶ νὰ εὐρίσκῃ ὁπωσοῦν περίθαλψιν τῆς ὀδοιπορίας του» ἔτσι, ὅπως δὲν ἐσκότισεν ἀλαζονεία τὰς φρένας τοῦ Ἑλληνοῦ καὶ δὲν ἠλλοίωσε τὴν ὄψιν του τὸ ἄδρῶσον μαιδίμα τοῦ ἀγνωστικισμοῦ — οἰκτρὸς μορφασμὸς ἀηδοῦς αὐταρσεκείας — δὲν ἐτάραξεν ὅμως ἐξ ἄλλου καὶ τὸν νοῦν του ἡ Θρησκευτικὴ ὑπεροψία, ὁ σκληρὸς καὶ ἐγωϊστικὸς ἀσκητισμὸς, ὁ ἀπαιτῶν τὴν ἐξ οὐρανοῦ ἀμοιβὴν διὰ τῆς εὐλαβείας του τὸ μέγεθος. Ὁ Ρώσος, ὁ πιστὸς καὶ θρησκός, ἐξεφράσθη διὰ τῆς φράσεως μεγάλου συγγρα-

φῆως του: «Δὲν πιστεῶ ἑπαρκῶς. Ἄν εἶχα ὅμως πίστιν τελείαν, θὰ διέτασσα τὸ βουδὸν νὰ κινηθῇ. Καὶ θὰ ἐκινεῖτο!». Ὁ Ἕλλην δὲν ἀπήτησε ποτὲ τὸ θαῦμα. Ἡ ὄλη του ζωὴ, ἡ τερπνὴ ἐπικοινωνία του πρὸς τὴν γελαστὴν του φύσιν τὸν ἐβόηθη νὰ συμμορφουταί, σχεδὸν χωρὶς ἐσκεμμένην φιλοσοφικότητα, πρὸς τὸν ὑψηλὸν τῆς σοφίας λόγον: «Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου!». Ἡ κοινοτάτη νεοελληνικὴ φράσις: «Κάμε, Χριστέ, τὸ θαῦμα σου!» χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ὑποθέσεις φύσεως ταπεινῆς καὶ προσλαμβάνει χροῖαν ἐλαφρᾶς ἱρωνείας καὶ ἀστεϊότητος. Ὁ Ἕλλην προσεύχεται. Παρακαλεῖ. Προσπαθεῖ νὰ ὑψώσῃ τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν μορφήν τοῦ Θεοῦ του. Δὲν φαντάζεται ὅτι τὸ θαῦμα εἶναι ἀπαράιτητος ἐνδειξις ἡ ἀμοιβὴ τελείας πίστεως. Δὲν τοῦ περνᾷ ποτὲ ἀπ' τὸν νοῦν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ μὴ πιστεῦῃ ἑπαρκῶς. Ὁ Θεὸς του ζήμαζι του. Πονεῖ μαζὶ του. Χαίρεται μαζὶ του. Ἡ Ἑλληνικὴ «Δημιουργία» εἶναι ὁ κόσμος ποῦ πλάθεται συνεχῶς, ὁ Λόγος ποῦ συνεχῶς ἐκφράζεται. Αὐτὸ ὁ Ἕλλην τὸ ἀισθάνεται καὶ τὸ διαπιστώνει.

Κι' ἔτσι ἂν ἔλθῃ τὸ θαῦμα, μόνον εὐχαριστία ὑψώνεται ἀπὸ τὰ στήθη του. Ἡ Ἑλληνικὴ πίστις εἶναι διαρκῆς λατρεία, ἡρεμος καὶ σταθερά. Καὶ τῆς λατρείας αὐτῆς ἐνθουσιαστικὴ ἔκφρασις ἢ εὐχαριστία.

Εὐχαριστία περιβάλλει κατ' ἔτος καὶ τὴν φάτνην τῆς Βηθλεέμ, ὅπως εἰς τὰ πανάρχαια τῆς Χριστιανωσύνης χρόνια. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄθρησκοι εἶναι μόνον οἱ οἰκτροὶ τοῦ πνεύματος Λεβαντῖνοι ὅσοι πορεύονται μὲ σκέψεις ξένας, ἀκο-

λουθοῦντες τὸν συρμὸν παρελθούσης εὐρωπαϊκῆς γενεᾶς. Θὰ φέρουν καὶ αὐτοὶ τὰ βήματά των πρὸς τὴν φάτνην τοῦ Θεοῦ τῶν ταπεινῶν, ὅταν κατορθώσουσι νὰ πληροφωρηθοῦν ἐπαρκῶς τὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ κίνησιν τοῦ συγχρόνου εὐρωπαϊκοῦ πλήθους. Ἄν δυνηθοῦν νὰ ὑψωθοῦν τότε μέχρη τῆς ἀγαθῆς πίστεως τοῦ ταπεινότερου τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν, θὰ ἀισθανθοῦν τὸν μακαρισμὸν, εὐτυχεῖς εἰς τὰ μειδιῶντα χεῖλη τοῦ Θεοῦ Βρέφους.

ΦΩΤΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἄναδημοσιεύοντας ἀπὸ τὴν «Πολιτεία» τῆς 25/12/25 τὸ παραπάνω ὄρωτο, γεμᾶτο ζωντανία, πίστη καὶ προφητικότητα, «Χριστουγεννιάτικο» ἄρθρο τοῦ Φώτου Πολίτη, νομίζομε πὼς ἀποδίδομε ἐλάχιστο φόρο τιμῆς ἐπὶ τὴν μνήμην τοῦ μεγαλύτερου νεοέλληνα κριτικοῦ.

ΠΑΙΔΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ἴναι σήμερα ἀχοῦνε οἱ καμπάνες, καὶ τοὺς πιστοὺς τοὺς κράζουνε στὴν ἐκκλησίᾳ σὰ μάνες.

Χριστοῦγεννα ἴναι σήμερα καὶ τὸ χωριὸ γιορτάζει, κι' ἀπ' τὴ χαρούμενη θωριά ἡ ὄψη του ἀλλάζει...

Χριστοῦγεννα ἴναι σήμερα ὁ γάλος τσιτσιρίζει, καὶ ὁ παποὺς ὄλο χαρὰ Χριστότητα χωρίζει...

Χριστοῦγεννα ἴναι σήμερα, καὶ σὺ γιὰ σκέψου νιότη: Πὼς ὁ Χριστὸς σὲ κάλεσε ἐσένα πρώτη—πρῶτη!

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΓΟΥΛΗΣ

Ο ΝΕΟΣ

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

«La jeunesse n'est point faite pour le plaisir, elle est faite pour l'héroïsme».

Paul Claudel

(*Από γράμμα του Claudel στον Jacques Rivière δημοσιευμένο στη Nouvelle Revue française.)

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΟΝΤΕΥΕΙ να κλείσει ένα δεύτερο κύκλο από τότε που έπαψε πιά να χύνεται ποτάμι το ανθρώπινο αίμα. Όμως τίποτα δε δείχνει πώς μπορούμε ν' αναπαυτούμε πιστεύοντας σε μία κάπως μόνη ειρηνική ανθρώπινη συμβίωση. Κουρασμένοι από τα ξηνα χρόνια της άδυσωπτης πάλης που στάθηκε σαν η δεύτερη πανανθρώπινη συμφορά στα μάτια της ιστορίας, αποζητάμε τη γαλήνη, τη γαλήνη που μέσα της θα υπάρξουν τα σπέρματα μιας αναδημιουργίας.

Το μεταπολεμικό δώμα χάος δε μας προσφέρει τίποτα απ' όλα αυτά, η αβεβαιότητα και η προσμονή χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη πραγματικότητα. Προσμένουμε, γιατί είναι γνώριμα της ανθρωπίνης ψυχής η προσμονή μιας καινούργιας μέρας. Προσμένουμε γιατί όταν ποτίσαμε τη γη με αίμα πιστέψαμε πως δεν υπάρχει βλαστώρια, προμνήματα της ζωής που θ' ακολουθούσε.

Η ιστορία της ανθρωπίνης γενιάς δε μας συνήθισε σε φανταχτερές έναλλαγές. Γι' αυτό κι' έχουμε συνείδηση του τι ζητάμε, του τι μπορούμε να προσμένουμε. Εκείνος που μαζί με μας σήμερα μοιράζεται τη ζωή, δεν περιμένει να υψωθούν πάνω από τα έρειπια παλάτια του παραμυθίου, μονάχα θέλει ν' αγναντέψει την άχτιδα που θα σκίσει τη μαυρίλα που πλακώνει τις ψυχές μας, και που όμως μά-

ταια έχει στηλώσει το βλέμμα του. Τίποτα σ' αυτή τη μεταπολεμική εποχή δεν έρχεται να δικαιώσει, τι χαροκαμμένοι τότε, είχαμε δραματιστεί.

Μέσα σ' αυτό το άξημέρωτο σκοτάδι τάχτηκε η καινούργια γενιά, θα πρέπει να γίνει ολοκαύτωμα για να φωτίσει ένα γύρω!

**

Όσταυρός που δέκαθε νέος, ο καθένας μας, καλείται να σηκώσει είναι βαρύς. Είναι η πρώτη φορά ίσως, που τόσο βάρος πέφτει σ' ασθενικά κορμιά, μα η ιστορική στιγμή είναι τέτοια που αποζητάει ολοκληρωτική θυσία από μέρους των παιδιών που βυζάζανε αίμα αν τις για γάλα. Γιατί στα χέρια τους βρίσκεται αποθεμένη η τύχη τους και η τύχη κάθε γενιάς που μέλλει ν' ακολουθήσει. Το δράμα όμως της μεταπολεμικής γενιάς κορυφώνεται με το γεγονός πως θα πρέπει η ίδια να δοκιμάσει καινούργιους τρόπους ζωής, να ξεπεράσει τη σύγχρονη νοοτροπία.

Καινούργια σύμβολα πρέπει να πάρουνε τη θέση των παλιών, αν πραγματικά μέλλει το τέλος ό κόσμος να δεί καλύτερες μέρες, γιατί μικρό στάθηκε το δοκίμασμα κάθε εκδήλωσης της γενιάς

που κλείστηκε ανάμεσα στους δυο πόλεμους.

**

Σε σύντομη σύνθεση, δόθηκε πιά πάνω ή πραγματικότητα πως εμφανίζεται σήμερα στα μάτια κάθε νέου που έχει αποφασίσει ν' αναμετρήσει, με επίγνωση της εθούνης του, το ξετύλιγμα της ζωής, και να πάρει τη θέση του κι' αυτός σαν ένας από τους υπεύθυνους ρυθμιστές της. Μια ευσυνείδητη αξιολόγηση βασισμένη πάνω σ' ακλόνητα κριτήρια θα μας φέρει, έξω από κάθε αμφιβολία, στην αντίληψη πως η θέση αυτή που πέρνει ο καθένας μας σήμερα, κρύβει χίλιους δυο κινδύνους για τη γενική αλληλουχία των γεγονότων, αν δεν έχουμε υποστεί την κατάλληλη προεργασία για να σταθούμε αξιοί της. Φανερό λοιπόν απ' τα πράγματα, πως η υπεύθυνη θέση που καλούμαστε να πάρουμε απέναντι στο σύγχρονο πρόβλημα, που προσδιορίζει πρωταρχικά αυτή την ίδια την ύπαρξή μας σαν σχηματισμένη προσωπικότητα, προϋποθέτει επιταχτικά ανάλογη ύπαρξη βιώματος — για να χρησιμοποιήσω μία λέξη της μόδας τώρα τελευταία.

Εβλογα όμως θα ξεπεταχτεί ή άπορία: μπορεί ένας νέος να δημιουργήσει βίωμα, αφού όλοι παραδεχόμαστε πως το τελευταίο αυτό είναι συνάρτηση πείρας; "Ας μου επιτραπεί ένας απαραίτητος διαχωρισμός μεταξύ «στατικού» και «δυναμικού» βιώματος. Παραδέχομαι σά σωστή την άποψη πως βίωμα είναι συνάρτηση πείρας μονάχα για κείνο που κάπως αθάνατα χαρακτηρίσει «στατικό» βίωμα, δεν τη δέχομαι όμως για το «δυναμικό», και δεν τη δέχομαι γιατί αυτή η ίδια ή ουσία του «δυναμικού» βιώματος έρχεται σε αντίθεση με ό,τι είναι συνάρτηση πείρας.

Το «δυναμικό» βίωμα, το βίωμα που σέρνει πίσω του κάθε νέος σαν υπεύθυνος ρυθμιστής της πορείας των γεγονότων, έλλκει τη η καταγωγή του από πράξεις που συνθέτουν έναν ανώτερο τρόπο ζωής, που ανταποκρίνε-

ται σε μία φτασμένη ανώτερη προσωπικότητα και που ο ίδιος να τό τ η τ ε ς γ ι ά τ η δημιουργία της μονάχα στο Χριστιανισμό κρύβονται.

Δεχθήκαμε λοιπόν πως θα πρέπει ν' αναζητήσουμε στο σημερινό νέο το ανάλογο βίωμα που αρμόζει σε παρόμοια άποστολή, κι' εξηγήσαμε, όσο βέβαια τό επιτρέπουν τα στενά όρια μιας μελέτης, με ποιο τρόπο είναι δυνατή ή ύπαρξη βιώματος σ' ένα νέο.

**

Αν τώρα, ξεκινώντας από τις βασικές διαπιστώσεις που πάνω πάνω κάναμε, και έχοντας συνειδητοποιήσει την πραγματικά αξιολογηθήσε που δ νέος σήμερα παίρνει δικαιωματικά μέσα στην κοινωνία, θελήσουμε να προβάλλουμε τη δεοντολογική εικόνα του νέου που πάνω πάνω σκοράσαμε στη σύγχρονη πραγματικότητα, φοβόμαστε πολύ πως θα φτάσουμε σ' άπαισιόδοξα συμπεράσματα. Δεν πρέπει όμως με κανένα τρόπο να διατάσουμε. Μια βασική χαρακτηριστική αντίληψη που κατευθύνει τη σημερινή μας βιοπαίστα είναι πως όλο το νόημα της ζωής κλείνεται μέχρι εκεί που και οί αίσθησεις μας φτάνουν. Έχω τη γνώμη πως εδώ ακριβώς βρίσκεται ή βασική διαφορά με κείνα που δεχθήκαμε πιά πάνω, και πως αυτή η αντίληψη προς την όποια προσαναλλίζονται οι νέοι της εποχής μας άποτελεί την άμεσώτερη επίδραση που δέχτηκε η γενιά μας από τη μεσοπολεμική γενιά. Ακόμα δε είναι ή συνεπέστερη συνέχεια της ύλιστικής νοοτροπίας της εποχής μας. Βλέπουμε λοιπόν ότι η νέα γενιά, στην πλειονότητά της, υποδουλωμένη στον τρόπο ζωής που κείνος έφερε στο βασίλειμα κείνο εότυχίας.

Η προβολή αυτή πιστεύω να μας βοήθησε για να διατυπώσουμε το άξίωμα: πως ή συνέχιση της ζωής μέσα στα παλιά καλούπια είναι έντελώς άπαράδεκτη για κάθε νέο που θα

Θελήσει να προσφέρει ξο
 τω και την πιο ελάχιστη
 συμβολή στην ανοικοδό
 μηση της νέας μεταπολε
 μικής κοινωνίας. Θα πρέπει
 να επαναλάβουμε, τι ειπώθηκε στην
 αρχή: Καινούργια σύμβολα πρέπει να
 πάρουμε την θέση των παλιών! Και για
 να κατορθωθεί αυτό πρέπει η νέα γενιά
 ξεπερνώντας, ρίχνοντας πίσω, τι μέχρι
 τώρα την κράταγε άλυσσοδεμένη να
 τραβήξει μπροστά, ανοίγοντας το δρόμο
 για μια καινούργια ζωή.
 'Η εποχή μας είναι κοσμογονική και αν
 θέλουμε να φανοῦμε αξιοί αυτής μονάχα
 αυτός ο ηρωϊσμός θα μας σώσει. Είναι
 πιά καιρός τα νιάτα να πάρουνε να
 δουλεύουνε έξω από τόνεαυτό τους, ή πα
 λιά νοοτροπία πώς αυτά είναι πλασμένα
 για τις απολαύσεις πρέπει ν' απορριφτεί
 ολοκληρωτικά, αρκετά πιά. Είναι κάτι
 που ό καθένας μας, αρκεί να το θελήσει,

μπορεί να το δει χαραγμένο με φωτερά
 γράμματα μέσα στο πύρρινο σκοτάδι
 που η τελευταία ανθρωποσφαγή μας
 άφησε κληρονομιά.

Πρέπει η γενιά που τώρα
 ξερχεται να πάρει τη θέ
 ση που της τάχτηκε, να
 ύψωθεί πάνω από κάθε
 σάπια κληρονομιά, και να
 δεχτεί τη θυσία που για
 τη σωτηρία αυτής της γ
 διας και κάθε μελλούμε
 νης γενιάς πρέπει να ό
 ποστεί.

‘Ο δρόμος που φέρνει στη θυσία, και που
 κάθε νέος που θα θελήσει να θυσιαστεί,
 αναγκαστικά θα τον διαβεί, ένας, μονα
 δικός, στάθηκε πάντα: είν' αυτός που
 πρώτος 'Εκείνος διάβηκε!...

ΚΩΣΤΑΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΩΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

‘Η καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
 και μου φτερώνει την ψυχή,
 κι' ακούγεται η καρδιά μου και σκορ
 [πάει
 θυμίαμα την Προσευχή.

Του κάκου δε με κοιμίζει η μητέρα
 με τ' όνομα της Παναγιάς,
 της Πίστης όλα τ' άνην πέρα ως πέρα
 δε μου τα μάρανε ό βορσας.

Του κάκου δε μ' έπήγαινε ό πατέρας
 την Κυριακή στην εκκλησιά,
 της γνώσης δέν την ρούφηξε το τέρας
 της νιότης μου κάθε δροδιά.

Φτάν' η εύωδιά που βγαίν' από λου
 [λουδι
 να μου χαρίση εσύς φτερά,
 για να πετάξω άνάερα άγγελουδι
 στην ήλιοφώτιστη χαρά.

Και φτάνουν μιες καμπάνας γοργοί
 [χεῖποι
 μεσ' δε σκοτάδι σιγανό,
 για να μου δώσουν πάλι, τι μου λεί
 [πει
 και να με κάνουν Χριστιανό!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ .

Η ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΗ

ΛΟΣ ΜΟΥ ...

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ ξαφνικά
 το κεντρικό,
 ήσυχια.

Διαβάτες κι' αυτοκίνητα
 σταθήκαν,
 να περάση μια πομπή :
 ‘Ένα καρότσι, με φορτίο
 μια καρέκλα, ένα στρώμα,
 δύο τρίποδα, σανίδες,
 και άκόμα, ένα πλήθος
 μικροπράματα παλιά.
 Μια γρηούλα πίσω, συνοδεύει,
 με άγάπη άγκαλιάζοντας,
 σφιχτά,
 μια ξέθωρην εικόνα.
 όλοι ατενίζουν σιωπηλά:
 ή ευσέβεια κι' ή έντιμη πενία,
 άθελά τους παρελαύνουν,
 μια άθόρυβη ζωή,
 που «έν ιδρωτί του προσώπου της»,
 μεσ' την άληθινή,
 έκύλησε, της πίστης τη χαρά ...
 Κι' όπως ή φτωχική
 διαβαίνει λιτανεία,
 με σεβασμό το χέρι,
 μερικοί,
 σιγανεβάζουν στο καπέλλο,
 για να τιμήσουνε.
 (ποιός ξέρει)
 την εικόνα, την γρηούλα
 ή και τα δύο ;

Δός μου,
 τη χαραυγή
 ένός καινούργιου κόσμου.
 Δός μου,
 τους παλμούς
 της καρδιάς μου να νοιώθω
 στης 'Αγάπης τόν άπειρο πόθο.
 Δός μου,
 σαν άγκαλιάζω τους αιθέρες
 ζητώντας καλύτερες μέρες,
 να βρίσκω 'Εσένα,
 άλλον κανένα.
 Δός μου,
 στο φτερούγισμα της Νειότης,
 άτσαλένιος τοξότης
 να χτυπώ το κακό
 σε γη και ούρανό.
 Δός μου,
 τη χαραυγή
 του δικού Σου του κόσμου.
 Πάντα,
 στης ζωής μου τις πτώσεις,
 στις λαμπρές άνυψώσεις,
 στον χαρούμενο σκοπό μου,
 δυο φορές να Σε νοιώθω
 άκατάλυτο Θεό μου.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ Λ. ΨΑΛΤΟΠΟΥΛΟΣ

LAGERLOF (ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΝΟΜΠΕΛ 1909)

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΘΥΜΗΣΗ

ΣΤΑ ΠΕΝΤΕ μου χρόνια ξνιωσα μιὰ μεγάλη λύπη πού δὲν ξέρω ἂν δὲν ἦταν κι' ἡ πιὸ μεγάλη τῆς ζωῆς μου. Πέθανε ἡ γιαγιά μου. Ὡς τότε, κάθε μέρα ἦταν καθισμένη σ' ἕνα γωνιακὸ καναπέ δάκι στὴν κάμαρά της καὶ διηγόνταν παραμύθια.

Θυμᾶμαι πὼς ἡ γιαγιά διηγόνταν ἱστορίες ἀπ' τὸ πρῶο ὡς τὸ βράδυ, κι' ἐμεις τὰ παιδιά τὴν ἀκούγαμε, καθισμένα γύρω της, ἀκίνητα. Ἦταν μιὰ ζωὴ μαγευτικὴ. Πιὸ εὐτυχισμένα παιδιά ἀπὸ μᾶς δὲν ὕπρχαν.

Δὲ θυμᾶμαι πολλὰ πράματα ἀπ' τὴ γιαγιά μου. Θυμᾶμαι πὼς εἶχε ὀλόασπρα μαλλιά, πὼς ἦταν σκυφτὴ καὶ καθόταν ὅλη μέρα μ' ἕνα πλέξιμο στὰ χέρια.

Θυμᾶμαι πὼς στὸ τέλος κάθε παραμυθιοῦ εἶχε τὴ συνήθεια ν' ἀκουμπᾶει τὸ χέρι της στὸ κεφάλι μου καὶ νὰ μοῦ λέει: «Κι' ὄλα αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις». Θυμᾶμαι ἀκόμα πὼς ἤξερε νὰ λέει τραγούδια μὰ πὼς δὲν τὰ τραγουδοῦσε κάθε μέρα. Ἔνα ἀπ' αὐτὰ τὰ τραγούδια ἔλεγε γιὰ ἕναν ἱππότη καὶ μιὰ νεράιδα καὶ κάθε του στροφὴ τέλειωνε ἔτσι: «Ὁ ἄνεμος φυσᾶει κρύος - κρύος πᾶνω στὴ θάλασσα». Αὐτὰ θυμᾶμαι ἀπ' τὴ γιαγιά μου κι' ἀπ' ὄλα περισσότερο ἕνα πρᾶμα, τὴν ἀτέλειωτὴ λύπη πού νιώσαμε σὰν ἔφυγε ἀπὸ κοντὰ μᾶς.

Θυμᾶμαι τὸ πρῶινὸ πού τὸ γωνιακὸ καναπέδακι, ἔμεινε ἄδειο καὶ πού οἱ ὄρες τῆς μέρας μᾶς φάνηκαν ἀτέλειωτες. Τὸ θυμᾶμαι πολὺ καλά καὶ δὲ θὰ τὸ ξεχᾶσω ποτέ.

Θυμᾶμαι πὼς μᾶς πῆγαν νὰ φιλήσουμε τὸ χέρι τῆς νεκρῆς. Φοβόμαστε, μὰ κάποιος μᾶς εἶπε πὼς ἦταν ἡ τελευταία φορὰ πού μπορούσαμε νὰ εὐχαριστήσουμε τὴ γιαγιά γιὰ ὅλη τὴ χαρὰ πού μᾶς εἶχε δώσει.

Καὶ θυμᾶμαι πὼς τὰ παραμύθια καὶ τὰ τραγούδια ἔφυγαν ἀπὸ τὸ σπῆτι, καρφωμένα σ' ἕνα μακρὸ μαῦρο σεντοῦκι γιὰ νὰ μὴ γυρίσουν ποτέ πιά. Κάτι ἔλειπε ἀπὸ τὴ ζωὴ. Ξαφνικὰ κλείστηκε ἡ πόρτα ἐνὸς κόσμου θαυμάσιου καὶ μαγεμένου ὅπου ἀκόμα χτὲς μπαίναμε ἐλεύθερα καὶ πού δὲ θ' ἀνοιγε ποτέ πιά.

Σιγὰ - σιγὰ μάθαμε νὰ παίζουμε μὲ κοῦκλες καὶ νὰ ζοῦμε σὰν τ' ἄλλα παιδιά καὶ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ νομίσει πὼς δὲν εἶχαμε λυπηθεῖ τὴ γιαγιά καὶ πὼς κι' ἡ θύμησή της ἀκόμα εἶχε σβῦσει.

Ἄπ' ὄλες τὶς ἱστορίες πού μοῦχε διηγηθεῖ δὲν ἔμεινε στὴ θύμησή μου, παρὰ κάτι θολὸ καὶ μπερδεμένο. Κι' ὁμως εἶναι μιὰ πού τὴ θυμᾶμαι ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὴ διηγηθῶ κι' ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου. Εἶναι μιὰ ἱστορία γιὰ τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ...

Ἦταν Χριστοῦγεννα. Ὅλοι εἶχαν πάει στὴν ἐκκλησιὰ ἐκτός ἀπ' τὴ γιαγιά κι' ἀπὸ μένα. Θαρρῶ πὼς εἶχαμε μείνει ὀλομόναχες στὸ σπῆτι. Δὲ μπορούσαμε νὰ πᾶμε μὲ τοὺς ἄλλους, ἐγὼ γιατί ἤμουν πολὺ μικρὴ κι' ἐκείνη πολὺ γρηά. Κι' οἱ δύο μᾶς εἴμαστε λυπημένες πού δὲ θὰ πηγαίναμε στὸν ὄρθρο καὶ δὲ θὰ βλέπαμε τὶς Χριστογεννιατικὲς λαμπάδες.

Καθὼς βρισκόμαστε στὴ νοναξία μᾶς ἡ γιαγιά ἄρχισε νὰ διηγίεται:

«... Ἔνας ἄνθρωπος περπατοῦσε μέσα στὴ μαύρη νύχτα γιὰ νὰ βρεῖ φωτιὰ. Πῆγαινε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα, χτυποῦσε παντοῦ: «Φίλοι μου, ἔλεγε, βοηθήστε με! Ἡ γυναίκα μου γέννησε καὶ χρειάζομαι φωτιὰ γιὰ νὰ ζεστάνω αὐτὴ καὶ τὸ μικρὸ της».

«Μὰ ἡ νύχτα ἦταν βαθειά. Ὅλος ὁ κόσμος κοιμόταν. Κανένας δὲν τοῦδινε ἀπόκριση. Ὁ ἄνθρωπος συνέχισε τὸ δρόμο του. Ξάφνου, ἀντίκρουσε ἕνα φῶς πού ἔλαμπε μακρὰ. Προ-

χώρησε πρὸς τὰ ἐκεῖ κι' εἶδε πὼς ἦταν μιὰ φωτιὰ ἀναμένη στὸ δρόμο. Ἄσπρα πρόβατα κοιμόνταν τριγύρω κι' ἕνας γέρω - βοσκὸς καθισμένος ἀνακούρκουσε, φύλαγε τὸ κοπάδι.

Σὰν πλησίασε τ' ἄρνια, ὁ ἄνθρωπος πού ζητοῦσε φωτιὰ, εἶδε τρία μεγάλα σκυλιὰ ἀποκοιμισμένα στὰ πόδια τοῦ βοσκοῦ. Καὶ τὰ τρία ξύπνησαν κι' ἀνοιξαν τὰ πελώρια στόματα τους σὰ νὰ θέλαν νὰ γαυγίσουν μὰ δὲ βγῆκε ἀχός. Ὁ ἄνθρωπος πρόσεξε πὼς ὀρθώθηκεν ἡ τρίχα τους καὶ πὼς τὰ σουβλερὰ τους δόντια γυάλιζαν ὀλόασπρα στὸ φῶς τῆς φωτιᾶς. Καὶ τὰ τρία μαζί ὤρμησαν ἀπάνω του. Τὸ ἕνα τὸν ἄρπαξε ἀπ' τὸ πόδι, τὸ ἄλλο ἀπ' τὸ χέρι, τὸ τρίτο ἀπ' τὸ λαιμὸ. Μὰ οἱ μασελιές τους καὶ τὰ δόντια τους δὲν κᾶναν τίποτα, κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔπαθε κακὸ.

Θέλησε λοιπὸν νὰ πάει κοντὰ στὴ φωτιὰ καὶ νὰ πάρει ἐκεῖνο πού ζητοῦσε. Μὰ τὰ πρόβατα ἦταν τόσο πολλὰ καὶ τόσο κοντὰ τῶνα σι' ἄλλο πού δὲν μπορούσε νὰ περάσει χωρὶς νὰ τὰ πατήσκει. Κανένα δὲν ξύπνησε, οὔτε καὶ κανένα κουνήθηκε.» Ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή ἄκουγα τὴ γιαγιά μου χωρὶς νὰ τὴ διακόψω, μὰ τώρα δὲ βᾶσταζα πιά.

— Γιατί αὐτὸ, γιαγιά; ρώτησα.

— Θὰ τὸ μάθεις σὲ λίγο. εἶπε ἡ γιαγιά, καὶ συνέχισε:

«Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε κοντὰ στὴ φωτιὰ, ὁ βοσκὸς σήκωσε τὸ κεφάλι. Ἦταν ἕνας γέρος κατσούφης κακός, σκληρὸς γιὰ ὄλους. Μόλις ἀντίκρουσε τὸν ξένο, ἄρπαξε, τὴ μακρὰ γκλίτσα του καὶ καθὼς ἦταν μυτερὴ τὴν τίναξε ἀπάνω του. Ἡ γκλίτσα πετάχτηκε σφυρίζοντας ἴσα ἀπάνω στὸν ἄνθρωπο μὰ τὴ στιγμή πού θὰ τὸν ἔφτανε, ἔστριψε καὶ μπήχτηκε στὸ χῶμα.»

Διέκοψα τὴ γιαγιά μου ξανά:

— Γιαγιά, γιατί ἡ γκλίτσα δὲ θέλησε νὰ χτυπήσει τὸν ἄνθρωπο;

Ἡ γιαγιά χωρὶς νὰ μοῦ δώσει ἀπόκριση συνέχισε:

«Τότες ὁ ἄνθρωπος πλησίασε τὸ βοσκὸ καὶ τοῦ εἶπε:

«Φίλε μου, βοηθήσε με. Ἄφησε νὰ πᾶρω λίγη φωτιὰ. Ἡ γυναίκα μου γέννησε καὶ πρέπει νὰ τὴ ζεστάνω αὐτὴ καὶ τὸ μωρὸ της.»

Ὁ βοσκὸς σὰ νὰ θελε ν' ἀρνηθεῖ, μὰ σκέφτηκε τοὺς σκύλους πού δὲ γαύγισαν, τὰ πρόβατα πού δὲν κουνήθηκαν, τὴ γκλίτσα πού δὲ θέλησε νὰ χτυπήσει κι' ἐνοιωσε κάτι σὰ φόβο.

— Πάρε δ, τι ἔχεις ἀνάγκη, εἶπε στὸν ξένο.

Ἡ φωτιὰ κόντεβε νὰ σβῦσει. Οὔτε κλαδιά ἀναμένα, οὔτε κούτσουρα. Δὲν ἦταν πιά παρὸ ἕνας σωρὸς στάχτη κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε οὔτε φτυάρι οὔτε τίποτα ἄλλο γιὰ νὰ κουβαλήσει τ' ἀναμένα κάρβουνα. Βλέποντας αὐτὸ ὁ βοσκὸς εἶπε.

— Πάρε δση φωτιὰ θέλεις.

Καὶ χαίρονταν μὲ τὴν ἰδέα πὼς ὁ ἄνθρωπος δὲ μπορούσε νὰ πάρει φωτιὰ.

Ἐκεῖνος ὁμως ἔσκυψε παραμέρισε τὶς στάχτες, ἔπιασε μὲ τὰ γυμνά του χέρια μερικὰ ἀναμένα κάρβουνα καὶ τὰ τύλιξε μέσα σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ πανωφοριοῦ του. Τ' ἀναμένα κάρβουνα δὲν κάψανε οὔτε τὰ χέρια του οὔτε τὸ ροῦχο του. Τὰ πήρε σὰ νᾶταν μῆλα ἢ φουντούκια».

Γιὰ τρίτη φορὰ διέκοψα τὴν ἱστορία.

— Γιαγιά, γιατί τὰ κάρβουνα δὲ θέλησαν νὰ κάψουν τὸν ἄνθρωπο; — Θὰ δεις, εἶπε ἡ γιαγιά. Καὶ συνέχισε:

«Ὁ βοσκὸς πού ἦταν κατσούφης καὶ σκληρὸς ἄνθρωπος σὰν εἶδε αὐτὰ τὰ πράματα ἄρχισε ν' ἀναρωτᾶται. «Μὰ τί νύχτα εἶναι τούτη πού τὰ σκυλιὰ δὲ δαγκώνουν τὰ πρόβατα δὲν τρομάζουν, ἡ γκλίτσα δὲν πληγώνει, ἡ φωτιὰ δὲν καίει;» Φώναξε τὸν ξένο καὶ τοῦπε:

— Τὶ παράξενη νύχτα εἶναι τούτη πού καὶ τ' ἄψυχα ἀκόμα δειχνουν συμπόνια;

‘Ο άνθρωπος αποκρίθηκε:
— Δέ μπορώ νά στό πῶ ἄν δέν τὸ δεῖς μοναχός σου. Κι’ ἔφυγε βιαστικά γιὰ νά πάει νά ζεστάνει τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ παιδί του.
Μὰ ὁ βοσκός σκέφτηκε πῶς δέν ἔπρεπε νά χάσει ἀπ’ τὰ μάτια του αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο πρὶν μάθει τι σήμαιναν ὄλα αὐτά. Σηκώθηκε λοιπὸν καὶ τὸν ἀκολούθησε.
Σὲ λίγο βεβαιώθηκε πῶς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος δέν εἶχε οὔτε μιὰ καλύβα γιὰ νά στεγαστεῖ. Ἡ γυναῖκα του καὶ τὸ παιδί του ἦταν ξαπλωμένοι στό βάθος μιᾶς βουνίσιας σπηλιάς πού οἱ πέτρινοὶ τοῖχοι τῆς ἦταν γυμνοὶ καὶ κρύοι.
Σκέφτηκε πῶς τὸ καυμένο τὸ μικρὸ κινθύνει νά πεθάνει ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ μ’ ὄλο πού ἦταν ἄνθρωπος σκληρὸς συγκινήθηκε ἀπ’ αὐτὴ τὴ φτώχεια. Ξεκρέμασε τὸ σάκκο του ἀπ’ τὸν ὦμο, ἔβγαλε μιὰ προβιά ἄσπρη καὶ μαλακιά καὶ τὴν ἔδωσε στὸν ξένο λέγοντας του νά βάλῃ τὸ παιδί νά κοιμηθεῖ ἀπάνω.
Τὴν ἴδια στιγμή πού ἔδειξε καλωσύνη καὶ συμπόνια τὰ μάτια του ἀνοιξαν καὶ εἶδε ἐκεῖνο πού δὲ θὰ μπορούσε νά δεῖ προτῆτερα κι’ ἄκουσε ἐκεῖνο πού δὲ θὰ μπορούσε ν’ ἀκούσει προτῆτερα.
Εἶδε γύρω του ἕναν κύκλο ἀπὸ ἀγγέλους μ’ ἀσημένια φτερά. ‘Ο καθένας τους κρατοῦσε στό χέρι ἕνα ὄργανο μὲ χορδές κι’ ὄλοι τους μὲ δυνατὴ καὶ καθάρια φωνὴ τραγουδοῦσαν πῶς τὴ νύχτα ἐκείνη γεννήθηκε ὁ Σωτῆρας πού θάσωζε τοὺς

ἀνθρώπους ἀπὸ τίς ἁμαρτίες τους. Τότε κατάλαβε ὁ βοσκός πῶς καὶ τὰ πράματα ἀκόμα ἦταν τόσο γεμάτα χαρὰ τὴ νύχτα ἐκείνη πού δὲ θέλαν νά κάνουν κακό.
Μὰ δέν ἦταν ἄγγελοι μονάχα στὴ σπηλιά. Εἶδε ἀγγέλους παντοῦ, ἄλλους καθισμένους στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ κι’ ἄλλους νά πετᾶν στό οὐράνιο, ἄλλοι πάλι ἔρχονταν μαζί ἀπὸ τὸ δρόμο κι’ ὄλοι σταματοῦσαν γιὰ ν’ ἀτενίσουν τὸ Βρέφος.
Παντοῦ χαρὰ παντοῦ ἀγαλλίαση παντοῦ τραγούδια καὶ παιχνίδια. ‘Ο βοσκός τὰ εἶδε ὄλα αὐτά μέσα στὴ μαύρη νυχτιά ἐκεῖ πού μιὰ στιγμή προτῆτερα δὲ μπορούσε νά ξεχωρίσει τίποτα. Αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτὸ του τόσο εὐτυχισμένο πού ἀνοιξαν τὰ μάτια του, ὥστε γονάτισε κι’ εὐχαρίστησε τὸ Θεό.»
“Ὅταν ἡ γιαγιά ἔφτασε σ’ αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς διήγησης ἀνεστέναξε καὶ εἶπε:
— Αὐτὸ πού εἶδε ὁ βοσκός μπορούμε κι’ ἐμεῖς νά τὸ δοῦμε. Οἱ ἄγγελοι πετᾶνε στό οὐράνιο κάθε νύχτα τῶν Χριστουγέννων κι’ εἶναι στό χέρι μας νά τοὺς ἀντικρύσουμε.
Κατόπι ἀκουμπώντας τὸ χέρι τῆς στό κεφάλι μου πρόσθεσε:
— Αὐτὸ θὰ τὸ θυμηθεῖς γιατί εἶναι ἀληθινὸ ὅπως σὲ βλέπω καὶ μὲ βλέπεις. Δὲ μᾶς χρειάζονται λυχνάρια καὶ φῶτα, οὔτε ἥλιος, οὔτε φεγγάρι, ἀλλὰ μονάχα μάτια πού μποροῦν νά βρουν τὴ δύναμη ν’ ἀντικρύσουν τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ!...
Μετάφραση ΚΛΕΟ ΑΡΑΠΙΔΗ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Κύριε,
Α ΠΟΥΕ θὸ ὀμνῶν οἱ καμπάνες γιὰ τὴ Χριστουγεννιάτικη αὐριανὴ γιορτή.
Καὶ τὸ τραγοῦδι τους θὰ μὲ φέρῃ ξανά πίσω στὴ Βηθλεέμ, πού κάποιον μακρὸν καιρὸ ἔφτασα κεῖ πέρα σάν ταπεινὸς προσκυνητὴς στό ἱερὸ τῆς γενιάς μου.
Τὸ τραγοῦδι τους θὰ γίνῃ τ’ ἀστέρι, πού θὰ φωτίσῃ τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας μου, ὡς νὰ περάσω τὰ σύννεφα καὶ τοὺς κόσμοις τοῦ πόνου, γιὰ νὰ σταθῶ ἴδια σάν τότε μέσα στό ναό, πού κλίνει τὰ θεμέλια τῆς ἀγάπης.
Οἱ ἄνθρωποι, εἶσι ἀπὸ συνήθεια, σάν κάθε φορὰ θὰ ντύνουν τὶς προσευχές τους μὲ κεριά, λιβάνια καὶ χρυσάφια.
Κανένας δέν θὰ προσέξῃ τὸν ἐρχομὸ μου, γιατί ποτὲ οἱ ἄνθρωποι δέν νοιάζονται γιὰ τὴν πίστη τῶν φτωχῶν. Μυστικά θὰ περάσω μέσα στὴ «φάτνη» καὶ θὰ τραβῆξω ἀπ’ τοὺς τοίχους τὰ βαρετὰ βελούδινα ὀρθοστάδια, θὰ ξεκρεμάσω τὰ χρυσὰ καντήλια καὶ τὶς γιορλάντες μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια.
“Ὅλα τὰ δῶρα τῆς ἐξελίξεως θὰ κούψω.
“Εἶσι θὰ μείνῃ ἡ «φάτνη» νὰ μὲ δεχθῇ, ἴδια σάν τότε στὴ βιβλικὴ τῆς ὀκνοθεαῖα, μὲ τοὺς βοσκούς, τὰ ἔρμενα πρόβατα καὶ τὸ ἀπαλὸ ἄχυρο τριγύρω σου. Αὐτὴ τὴν εἰκόνα τῆς ἀγάπης θὰ ζωντανέψω στὴν προσευχή μου κεινὴ τὴν ὥρα. Κι’ ὅπως τὰ χεῖλια μου θ’ ἀγγίξουν τ’ ἀστέρι πού εἶναι βαλμένο σὲ μιὰν ἄκρη τῆς σπηλιάς, σημάδι ἄσβεστο τῆς ὑπαρχῆς σου, Κύριε, δώσε μου τὴ δύναμη νὰ ξεχάσω σ’ αὐτὸ τὸ σμίξιμο κάποιο ἄλλο φιλῆμα.
Νὰ ξεχάσω, ἔδω γι’ ἀπόψε μονάχα, πῶς ὑπάρχει ἐκεῖνο πού καθόρθωσε νά κυβερνᾷ τὶς δημιουργίες τῶν λαῶν, καὶ τοὺς φέρνει ὄλοένα στὴν ἁμαρτία.
Τὸ φιλί τοῦ Ἰούδα.
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΓΙΩΡΓΟΣ

Χ Ρ Ω Μ Α Τ Α

Δ ΙΑΒΑΖΑ κάτω ἀπ’ τὸ φῶς ἑκατό κεριῶν. Γιὰ μιὰ στιγμή ἄθελα τὸ βλέμμα μου ξεπέρασε τ’ ἀνοιχτὸ παράθυρο, ποῦτανε δίπλα μου, κι’ ἔπεσε ἔξω. “Ὅλα εἶχανε πάρει ἕνα χρῶμα μαβί. Τὰ μάτια μου γοητεμένα ἐξακολουθοῦσαν νὰ κυττᾶνε ἔξω, τοὺς τοίχους τὰ δέντρα, τὸ χῶμα, μὴ μπορώντας νά ξεκολλήσουν ἀπὸ τὴν ἀφθαστὴ τελειότητα τοῦ χρώματος πού ἄλλαζε σιγὰ σιγὰ πρὸς τὸ τριανταφυλλί. Σηκώθηκα καὶ πήγα στὴ μπαλκονόπορτα πίσω μου. Σύννεφα, παντοῦ σύννεφα καὶ μέσα ἀπ’ αὐτὰ πού καὶ πού, σάν νησάκι χαμένο στό πέλαγος, ὁ ἀσπρογάλαξος οὐρανός. Σύννεφα, ὄχι ὁμως ἄγρια, οὔτε ἀπειλητικά. Καταπόρφυρα φαινόντουσαν σὰ νὰ χανε οὐσία, σάν νὰ ταν ἀπὸ ὕλη, ἐνῶ τὸ ἐπάνω τους μέρος σκούραινε λίγο—λίγο. Τόπορφυρὸ ἔγινε κόκκινο, βαθὺ κόκκινο σάν τ’ ὄριμο κέρασι κι’ ἄλλαζε ὄλοένα λές καὶ τὰ σύννεφα ἀπὸ κάποια οὐράνια πάλι βγαίναν βουτηγμένα στό αἶμα. Φαίνεται πῶς κάποιος θὰ πείραξε τὸν Αἴολο γιὰ

τί ἐκεῖ πάνω τὰ σύννεφα ἀρχίσανε νὰ ζωντανεύουν καὶ νὰ παίρνουνε ὑπόσταση. Χαμαίλεοντες, δεινόσαυροι προϊστορικὰ τέρατα, κοπάδια, ψαροκόκκαλα, φυσιογνωμίες γνωστὲς κι’ ἄγνωστες ὑπερφυσικὲς καὶ μὴ. Ἀλλάξανε καὶ πάλι χρῶμα, ἕνα ἀνοιχτὸ κόκκινο πρὸς τὸ γλυκὸ ροζ καὶ δίπλα σκιές καφέ καὶ μαῦρες. Κύτταζα καὶ δὲ χόρταινα τὴν ἀρμονία στοὺς συνδυασμούς. Τὸ ροζ πήρε τὸ χρῶμα ἐνός γινομένου καὶ σὲ λίγο ἐνός ἀγουρου πορτοκαλλιοῦ. Τὸ χρυσάφι καθάριο χυνότανε πάνω σ’ ὄλες αὐτές τὶς μυθικὲς παραστάσεις πού ἀλλάζανε συνεχῶς μορφῆς... Σὲ λίγο χάθηκε κι’ αὐτὸ, γλύστρησε ἀπαλὰ τὸ χρῶμα τὸ πολύτιμο, δίνοντας τὴ θέση του στό μελαγχολικὸ γκριζο πού παίρνει ὁ οὐρανὸς ὀλόκληρος τὶς βροχερὲς μέρες, μὴν ἀφήνοντας οὔτε στάλα θέση στ’ ἀσπρογάλαζα χαμένα νησάκια.
Γύρισα πίσω στό διάβασμά μου. Τ’ ὄραμα πέρασε πιά. Ἦτανε μιὰ Φθινοπωριάτικη ἀνατολή...
ΜΑΡΙΟΣ ΘΡ. ΡΑΦΑΗΛ

ΟΙ ΝΕΟΕΜΜΗΝΕΣ ΠΟΗΤΕΣ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ΕΙΝΑΙ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι, λίγοι από τους Νεοέλληνες λογοτέχνες μας στράφηκαν στη Θρησκεία σαν σε πηγή, απ' την οποία να έμπνευσθούν και ν' αντλήσουν θέματα για τα έργα τους. Στη Γαλλία, στην Αγγλία κ. ά.—γράφουν οι μελετητές—πολλών συγγραφέων οι δημοургγες έχουν υπόθεσι Χριστιανική και τα έργα τους είναι ποτισμένα από μία βαθειά θρησκευτικότητα. Στην Ελλάδα δεν συμβαίνει αυτό, θαρρείς και τ' άπεραντο θρησκευτικό περιβάλλον είναι φτωχό. Στην ποίησι—ή όποια και μάς ένδιαφέρει ειδικότερα—βρίσκουμε βέβαια κάτι που όμως συγκρινόμενο με την όλη Νεοελληνική Ποιητική παραγωγή είναι μικρό, ίσως μάλιστα και κάπως ρηχό ως προς τό βάθος και την ούσια του. Μ' όλα ταύτα μερικοί ποιητές—ό Ζαχαρής, ό Παπατζώνης, ό Δούρας, ό Ξούδης ό Βερίτης, κ. ά— άσολήθηκαν σοβαρά, σχεδόν και άποκλειστικά με τη θρησκευτική ποίησι και μάς έδωσαν ποιήματα που και βάθος έχουν και λυρισμό και πνοή και έξαρσι. "Άλλοι πάλι, άνάμεσα στους μικρούς και στους μεγάλους, έγραψαν για ρημοκλήσια κι' έσπεριούος, για τὰ Χριστούγεννα, τη Μεγάλη Τρίτη, την έβδομάδα των Παύων, την Άνάστασι κλπ.

* *

Τὰ Χριστούγεννα, ή μεγάλη αυτή γιορτή της Χριστιανισούνης, ένέπνευσαν άρκετούς δικούς μας ποιητές' κι' έτσι με τό θέμα αυτό έγραψαν ποιήματα ό Παλαμάς, ό Δροσίνης, ό Σκίπης, ό Ζαχαρής κ.λ.π. Τά περισσότερα τραγουδοούν τη μεγάλη μέρα μ' ένα ύφος σοβαρό, πανηγυρίζουν τό μεγάλο γεγονός και ύμνοούν τον ταπεινό Θεό που δέχτηκε να γεννηθή στη φάτη. Η ταπεινότη του Χριστού στάθηκε άφορμή να γράψουν δυό ώρατα πράγματι ποιήματα οι Σκίπης και Κυριαζής:

Γεννήθηκε τό Θείο άγόρι
λαλήστε τό όργανα κι' αύλοι
γεννήθηκε τό Θείο άγόρι
καθείς τον έρχομό Του άς πη

ένα παχνι για κατοικία του
στ' άχυρα ή κούνια του ή μικρή
ένα παχνι για κατοικία του
κι' έδέχτη να ταπεινωθή

Προσμένει τις καρδιές μας. Ήρθε
καταχτητής των—άγια ή ώρα—
προσμένει τις καρδιές μας, εϊθε
δικές Του νάν' από τὰ τώρα.

γράφει ό καινούργιος μας ακαδημαϊκός
κι' έκλεκτός ποιητής κ. Σωτ. Σκίπης. 'Ο

τραγουδιστής των Αιγινίτικων άκρογυαλιών Άθαν. Κυριαζής μάς χάρισε θαυμάσιους στίχους :

Μιά φάτη στρώμα Του είχε στρώσει
στο λίγο της ξερό χορτάρι
Και μέσ' στη φτώχεια του την τόση
τό Άστρο ήρθε μόνο να προδώση
τη θεικιά του ουράνια χάρη.

Κι' έτσι μία νύχτα του χειμώνα
γυμνό στη λύσσα των βοριάδων,
ό κόσμος, πέφτοντας στο γόνα,
Τόν Προσκυνάει χωρίς κορώνα
τό Βασιλιά των βασιλιάδων.

"Ένα ώραίο ποίημα «τό τραγουδι των Χριστουγέννων» έγραψε ό Λάμπρος Άστέρης. Εδώδι, χαρά, φως και τραγουδι άπλώθηκε στον κόσμο «...και στ' άστέρια, και δεν τ' άκούν, παρά οι φτωχοί κι' όσ' είναι σκλαβωμένοι μ' άυσοσώμενα χέρια». Άλλά τώρα πιά δεν τ' άκούν ούτε φτωχοί ούτε πλούσιοι κι' ό ποιητής ρωτάει τό Θείο βρέφος «πούναι τοϋ Εθαγγελίου τ' άηθόσια που κελατδοϋσαν σ' εκκλησιές και σ' άγια μοναστήρια; δεν θά μάς έρθουν πάλι;» 'Ο Λάμπρος Ζαχαρής, διευθυντής του περιοδικού «Οικογενειακή Ζωή» και λαμπος ποιητής—τά ποιήματά του διακρίνονται για τον άγνό λυρισμό, τον άυθορητισμό και την έντονη θρησκευτικότητα—γράφει σ' ένα του Χριστουγενναίτικο ποίημα :

Μέσ' στής νυκτιάς την άγρια χειμωνιά
ήρθ' ό Χριστός στη γη να ενανθρωπίσει
κι' απ' της Βηθλεέμ την άγια τη γωνιά
τό ουράνιο φως Του να σκορπίσει.

Φτωχοί βοσκοί τόν βρήκαν στη σηλιά
τόν «Βασιλέα των όλων» που για θρόνο
μιά ταπεινή είχε φάτην απ' άγριελιά
και των κτηνών την ύψι άγνάτια μόνο

Μέσ' στής νυκτιάς τον άγιο έρχομό
κάθε πιστός θά πάν να προσκυνήσει
στην εκκλησιά, της Πίστης τό βωμό
πούρθε ό Χριστός στη γη να ενανθρωπίσει.

Ναι, πόσα εκατομμύρια πιστοί σ'όλο τον κόσμο τη νύχτα αυτή του χειμώνα, δεν παίρνουν τό δρόμο προς τις εκκλησιές για να καταβέσουν στο μικρό και ταπεινό Θεό που γεννιέται τις προσευχές της πίστης και λατρειας τους! Κι' ό Κώστας Κρυστάλλης, ό τραγουδιστής του χωριού και της σάντης, μάς δίνει με τό γνώριμο ύφος και τη γνωστή στεχυουργική του, την άτμόσφαιρα της μεγάλης γιορτής που ξεμερώνει:

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα!
'Η εκκλησιές σημαίνουν

κουνιοθούντα τὰ καμπαναριά,
και οι φωνές που βγαίνουν
απ' τό βαθύ και διάπλατο
κάθε καμπάνας στόμα
μοιάζαν Χερουβιμούς παλμούς
σαν από ουρόνιο δώμα.

«Χαρούμενες και σιγαλιές μιλιές σμίγον
τας γύρα και από κάθε θύρα που άνοίγεται,
βγαίνουν μορφές γελοόμενες, λου
σμένες, γλυκιαίς, καλοντυμένες»

Ξημέρωσαν Χριστούγεννα!
θύραις όλούθε άνοίγουν
κι' όλούθε τώρα οι Χριστιανοί
στις εκκλησιές μας σμίγουν.

Χαρούμενος μάς παρουσιάζει έδω ό Κρυστάλλης τους άνθρωπους και τις μορφές γελοόμενες' αλλά μέσα σ' αυτή την άτμόσφαιρα της χαράς ό Παλαμάς, ό βαθέος και σοφός Παλαμάς, άνακαλύπτει και τον πόνο :

Χριστούγεννα! Περιχαρα ή καμπάνα
κράζει κι' ή μάνα στο παιδι
και τό παιδι «Χριστούγεννα» στη μάνα,
κι' ό κόσμος όλος τραγουδεί...

'Άλλ' ένα βρογγιτό βγαίνει απ' τη θύρα
φτωχού σπιτιού. Μέσ' την καρδιά
με τρώει... 'Ο βόγγος έρχεται απ' τη χήρα,
τη χήρα με τ'όχιτό παιδιό.

και συνεχίζει λέγοντας ότι στην εύλογημένη ώρα που γεννιέται ό Θεός, ίσως ένας λαός γύρω να καταριέται και να πεθαίνει και ό Χριστός δεν θέλει να κάλγώνται κεριά αλλά καρδιές. Γιατί τό Χριστό λατρεύει όποιος δίνει για τον πλησόν τη ζωή και τό φτωχό τον έλεεί. 'Ο ποιητής του Τάκη Πλούμα ό Μιλτ. Μαλακάσης στη «Προσευχή προς τό βρέφος» γράφει:

Κύριε, Κύριε, πότε θά στερέψει
των αίμάτων, άχ! αυτός ό Ποταμός!
Πληγωμένη σέρνεται κι' ή σκέψη
Της καρδιάς άνταριασμένος κι' ό παλμός...

Τώρα, Κύριε, ή γέννησή Σου ή δοξασμένη
Κάμε τη φρίκη να σκορπίσει όλων αυτών.
Τό άνέστερό Σου φως, να το, προβαίνει
μέσ' στα σκοτάδια των καπνών
[και των βροντών.

Τό ποίημα δημοσιεύτηκε στη «Νέα Έστία» στο Χριστουγενναίτικο τεύχος της του 1939. Είχε άρχσει τότε ό πόλεμος στην Ευρώπη και μέσ' στη βολή, ταραμένη και πολεμική άτμόσφαιρα, ό ποιητής κάνει προσευχή στο Θείο βρέφος για την Ερήνη. Παρακαλεί ή γεννήσι Του, ή δοξασμένη, να σκορπίση τη φρίκη των δεινών, να στερέψει τον ποταμό των αίμάτων, να καθαρίση τον Παλμό της καρδιάς. Είναι ή Προσευχή, ή έπίκλησι κάθε άνθρώπου που θέλει να σταματήσει πιά αυτή ή θυσία στον Άρη και ν' άκου στη στο ρηαγμένο κόσμο τό τραγουδι

της Ειρήνης.
Νά κι' ένα ώραίο ποίημα—τό τελευταίο—
που άναφέρουμε—τοϋ Γ. Άννινου, δημοφ, καλονοαμένο, άπλό, περιεχτικό. Είναι ή άπολογία των χωρικων στο Χριστό, ή προσευχή των ταπεινών και των φτωχών, των άπλων και των άκακων, ένκλών που δεν έχουν να προσφέρουν παρά τη καρδιά και τη φτώχεια τους, την άπλότη [και τη πίστι τους. Μιλάει μονάχο του και τό παραθέτουμε όλόκληρο.

Σε μάς, μαζί με μάς, Χριστέ, γεννήθηκες,
στης άγροτιάς, τη φτωχική σπηλιά μας...
Φτωχοί, έμεις, τη πόρτα μας Σ' άνοίξαμε
και διάπλατη έμεις την άγκαλιά μας.

'Εμεις φτωχοί τσοπάνηδες Σου δώσαμε,
των ζών μας τό σανό για άπαλό στρώμα,
τά χνώτα μας, για ζεστασιά Σου θέρμαναν
τό Θεϊκό και βρεφικό Σου σώμα...

Τά μάτια μας ή λάμψη Σου τά γέμισε,
τ' αυτιά μας των Άγγέλων τό τραγουδι,
και τη καρδιά μας μονομιάς Σ' άνοίξαμε
να Σε δεχτούμε, Έσένα, Θείο λουλούδι.

Μικροί και ταπεινοί τι άλλο μπορούσαμε
Χριστέ μου να προσφέρουμε σε Σένα;
πλούσιοι όπως οι Μάγοι, έμεις δεν είμαστε
να φέρουμε χρυσό, λιβάνι, μύρανα...

Την πίστη την άγνή, Χριστέ μου έδώσαμε
κι' ή πίστη μας μεγάλωσε κι' εστάθη...
Κι' έπλήθισαν, κι' άπλώθηκε και σκόρπισε
όλες τις παλιές πλάνες και τὰ λάθη.

Σάν σήμερα, Χριστέ μου, Έσύ γεννήθηκες,
κι' έμεις, φτωχή άγροτιά, Σε προσκυνάμε
Δός μας Χριστέ και πάλι έμάς τη φάτιση
την Άγια Σου ζωή ν' ακολουθήμας.

Τέτοια ποιήματα τόνισε ή λύρα των ποιητών μας για τὰ Χριστούγεννα—άναφέραμε τὰ καλύτερα που έχουν δημοσιευθή και μάλιστα των καλύτερων νεοελληνών ποιητών μας. Λίγοι βέβαια και λίγα γράψανε, μα ποιός μπορεί ν' άρνηθή μέσ' στα λίγα αυτά την όμορφιά και τό περιεχόμενο των ποιημάτων του Μαλακάση και του Σκίπη, καθώς και τό θαυμάσιο μέσ' στην άπλότητά του ποίημα του Άννινου; Και βέβαια ή άνθοδέσμη των Χριστουγενναίτικων και γενικά των Χριστιανικών ποιημάτων μας δεν είναι πλούσια, αλλά τὰ τελευταία χρόνια—όφελουμε να τό παραδεχτούμας— γίνεται μία στρόφη, όχι μονάχα στη ποίησι αλλά σ' όλες τις έκδηλώσεις της πνευματικής μας ζωής. Και στην Έλλάδα και γενικά σ' όλο τό κόσμο παρατηρείται μία έπιστροφή στις ακατάλυτες ήθικές Χριστιανικές αξίες της όποιας την έξέλιξε δεν είμαστε σε θεσι άκόμα να ύπολογίσουμε. Άς εύχηθούμας μονάχα κι' ός έλπίσουμε ή στρόφη αυτή νάνα άποφασιστική ώστε ν' άπολαύσουμε και έένα και έλληνικά λογοτεχνικά δημιουργήματα που νάνα ποτισμένα απ' τὰ ζωογόνα νάματα του Χριστιανικού Ιεωδους.
ΛΕΩΝ. Δ. ΓΑΛΛΗΣ

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ (*)

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ χρόνους της φυσιοκρατικής κυριαρχίας το πνεύμα είχαν έκπεσι εις όργανον των πρακτικών αναγκών της ζωής και εις εξάρτημα της φύσεως. Συγχρόνως έκηρύχθησαν και αι αξίαι σχετικαί και κατ' άκολουθίαν παροδικαί, μεταβληταί, χωρίς ύποχρεωτικόν κύρος. Κλασσικός κήρυξ του νέου αυτού εύαγγελίου έ χρημάτισεν ο Νίτσε. Τό κέντρον του κηρύγματος του άποτελει ο βίος, ή έννοια της ζωής ως ρεύματος, ως βιολογικού άπλως φαινομένου. Αι άνάγκαι της και οι σκοποι της άποτελοϋν τό μέτρον τόνσον διά την λογικήν νόσην όσον και διά την ήθικήν. Τούτοτρόπως διδάσκει ο Νίτσε άφ' ενός ζοια βιοκρατικών πραγματισμόν της λογικής και άφ' έτέρου ένα βιταλιστικόν νατουραλισμόν εις την ήθικήν. 'Αληθής είναι ή γνώσις έφ' όσον συμβάλλει εις την ζώην, έφ' όσον συντηρεί ή προάγει αυτήν. Παραπλησίως ταυτίζει εις την ήθικήν τό αγαθόν και τό βιολογικώς ώφέλιμον. 'Αγαθόν είναι κατ' αυτόν πών ό, τι έξυπηρετεί την ζώην ή, όπερ τό αυτό, την βούλησιν πρός δύναμιν. Κατ' άκολουθίαν κηρύττει την σχετικότητα των λογικών και των ήθικών αξιών. 'Εκπηγάζουν άπό τό ύποκειμένον, τό όποιον τάς θέπει. Διά τούτο είναι δυνατή ή αντίστροφή των. Τό κήρυγμα αυτό του Νίτσε, όστις εκπροσωπεί κατ' Ιδιάζοντα τρόπον τό φυσιοκρατικόν πνεύμα της έποχής του, εδρε μεγάλην άπήχησιν. 'Εγινε διερμηνεύς της ψυχής των χρόνων του. Τό γεγονός αυτό μαζί με την άκατάσχετον δύναμιν του όρους του συνετέλεσεν εις την μεταξύ εύρυτάτων κύκλων διάδοσιν των φυσιοκρατικών του αντίληψεων. 'Οχι λοιπόν ή πρωτοτυπία τυχόν ή τό πλούσιον εις φιλοσοφικός Ιδέας περιεχομένου. 'Από της άπόψεως αυτής ή φιλοσοφία του Νίτσε είναι πτωχή. 'Η αντίδρασις δέν ήργησε να άναφανή. Σημίπτει πρός την τροπήν εκείνην της φιλοσοφίας και την αναβίωσιν της μεταφυσικής Ιδεοκρατίας, περι των όποιων έγινε λόγος άνωτέρω. Φιλόσοφοι τά πρώτα φέροντες κατέδειξαν τόν σπόλυτον χαρακτήρα των λογικών αξιών και κατέστησαν σαφές ότι πώσα σχετικοποίησις της 'Αληθείας οδηγεί εις αντιφάσεις καταλυούσας την λογικήν νήσην. 'Αλλοι έστράφησαν πρός την έρευναν του κύρους των ήθικών και των άλλων αξιών. Στήριζόμενοι έπι της άδιασείστου συναισθήσεως του ήθικού συνειδήτους περι του άπολύ-

του χαρακτήρος των πνευματικών αξιών, χάριν των όποιων παραιτείται ο άνθρωπος και αυτής της ζωής, κατέδειξαν την ανεξαρτησίαν αυτών άπό τας άπλως ζωτικας αξίας και τόν αδύνατον της παραγωγής των άπό την βιοκρατικήν άρχήν του Νίτσε. Ούτω αι φυσιοκρατικά θεωρία διεγνώσθησαν ως μονομερείς υπό της φιλοσοφίας του είκοστού αιώ- νος και ως τοιαύται άπερρίφθησαν. Τούτο όφείλεται εις την νέαν έμβάθυν- σιν εις την φύσιν του πνεύματος και των πνευματικών αξιών. Εις τό έρώτημα, άν μεταξύ ανθρώπου και ζώου ύφίσταται ποσοτική άπλως διαφορά ή άν τούναν- τίον πρόκειται περι διαφορών ως πρός την ούσίαν, άπήνησεν ή φιλοσοφική άνθρωπολογία ότι εκείνο, πού καθορίζει τόν άνθρωπον ως τοιοϋτον είναι κάτι, όπερ τελεί εις άντίθεσιν πρός την ζώην έν βιολογική έννοια. Τό κάτι τούτο, ή άρχή αυτή είναι αδύνατον να έξηγηθή ή εκ της έξελίξεως της φυσικής ζωής. 'Η άρχή αυτή είναι τό πνεύμα, και διή ως προσωπικότης ανεξάρτητος άπό τόν άπλως ψυχικόν βίον και αυτό τούτο άν- τίθετος πός αυτόν. Θεμελιώδη γνωρί- ματα αυτού είναι ή αυτοσυνειδήσις και ή αότξεουσιότης ή ο αυτοκαθορισμός. Σε παρεμφερή πορίσματα κατέληξε και ή βαθυτέρα έρευνα του κόσμου των αξιών. Οι εκπρόσωποι της αξιολογικής φι- λοσοφίας κατά τόν αιώνα μας κηρύτ- τουν αυτός ως κάτι τό αντικειμενικός Ισχύον και ανεξάρτητον άπό την άθαι- ρεσίαν του ύποκειμένου. 'Ο κόσμος των αξιών είναι κόσμος ύπε- ρατομικός Παράθετομεν δι' όλίγων τάς κυρίας γραμμάς της νέας αυτής αξιολο- γικής φιλοσοφίας. 'Η τάξις των αξιών είναι Ιδανική τάξις. 'Οθεν εύρίσκειται έπι του αυτού και ή λογική τάξις, ή τά- ξις των Ιδεών, έπιπέδου. 'Αλλά τούτο δέν σημαίνει ότι συμπίπτει πρός την τελευταίαν ταύτην. Διότι δέν είναι τά- ξις κατά λόγον, αλλά σχετίζεται πρός τό θυμικόν, τό σιναισθητικόν και βο- λητικόν μέρος της ανθρώπινης φύσεως. Με άλλας λέξεις τό περιεχόμενον του κόσμου των αξιών προσοικουμέθα όχι διά της νοήσεως, αλλά διά της βιώσεως, διά βιωματικών ένεργημάτων του πνεύ- ματος. 'Ο νοϋς είναι πρός αυτός τυ- φλός, όπως τό οϋς πρός τά χρώματα. Δύνανται δε αι αξίαι αϋται, αι όποιαι άνήκουν, ως είπομεν, εις τόν Ιδανικόν κόσμον, να γίνουν πραγματικά. 'Ος Ιδέαι έκφράζουν τό Δέον, τό επιδικτέ- ον, όχι λοιπόν κατηγορήματα περι της φύσεως του πραγματικού.

(*) Συνέχεια από τό προηγούμενο και τέλος.

Τό Δέον τούτο πραγματοποιείται κατά τό δυνατόν υπό του ανθρώπου, όστις συναισθάνεται την ύποχρεούσαν δύνα- μιν της Ιδανικής άπαιτήσεως, την όποιαν περιέχουν αι αξίαι. Δέν πρόκειται λοι- πόν ένταϋθα περι αναγκαστικότητος, οίαν επιβάλλει ο φυσικός νόμος, αλλά περι προτιμήσεως, ή όποια έξαρτάται άπό την έλευθερίαν βούλησιν, άπό την αδύναμίαν και τόν αυτοκαθορισμόν του πνεύματος. Τά άνωτέρω ήμποροϋμεν να συνοψίω- μεν τώρα εις τά άκόλουθα σημεία. 'Η φιλοσοφία του είκοστού αιώνος έπιστρέ- φει διά των έπιφανεστέρων εκπροσώπων της εις την μεταφυσικήν Ιδεοκρατίαν, της όποιας εισηγηται ύπήρξαν ο Πλάτων και ο 'Αριστοτέλης. 'Ο κόσμος των αξιών είναι κόσμος αντικειμενικός και καθ' έ- αυτόν ύπάρχων κόσμος Ιδεατός και ύπε- ραισθητός. 'Εντεϋθεν έν μόνον βήμα ύ- πολείπεται, όπως θεωρηθή και ως μετα- φυσικός κόσμος. Καί πράγματι εκ της τούταύτης ύπάρξεως αυτού όρμώμενοι έστήριξαν έπ' αυτό τό αίτημα και της ύπάρξεως άπολυτον πνεύματος, όπερ εί- ναι ή πηγή των αξιών και του κύρους των. Είναι αδύνατον ότι ή νέα αυτή περι πνεύματος και αξιών αντίληψη ήκη- σεν Ισχυράν επίδρασιν και έπι της θεω- ρήσεως του Ιστορικού και του πνευματι- κού βίου. Καί αι έκδηλώσεις αυτού είναι φαινόμενα Ιδιούτα, αυτόνομα, ούσιω- δώς διάφορα τών υλικών των όρων. Διά τούτο μόνον έν αυτόν των Ιβίων είναι δυνατή ή έρμηνεία των.

'Η διακρίβωσις αυτή της Ιδιοτυπίας και της αυτόνομίας των πνευματικών φαινο- μένων συνέβαλεν εις την άνασυγκρότη- σιν της φιλοσοφικής κοσμοθεωρίας. Φι- λοσοφική, μεταφυσική αυτό τούτο κο- σμοθεωρία είναι και ή φυσιοκρατία. 'Αλ- λά ή κοσμοθεωρία, ήτις διεδέχθη αυτήν είναι πνευματοκρατική. Θά παράσχω ά- μύδραν εικόνα αυτής διά της παραθέ- σεως του κυριωτάτου περιεχομένου των Ιδεών μερικών άπό τούς εκπροσώ- πους της. 'Αρχίζω άπό τόν Eucken. 'Ο- λος του ο βίος είναι άγών ύπέρ μιώς με- ταφυσικής Ιδιοκρατίας. Κέντρον της φιλο- σοφίας του είναι ο αυτόνομος πνευματι- κός βίος. Ούτος είναι φαινόμενον κοσμι- κόν, φέρει καθολικόν χαρακτήρα, ο δε άνθρωπος είναι ή άποκάλυψις του και ο φορέυς του. 'Εκδηλώσεις του βίου τού- του είναι τά έπιτεύγματα του πνευματι- κού πολιτισμού, όστις Ισοδυναμεί πρός άπαλλαγήν του πνεύματος άπό την ά- πλως φυσικήν ζώην 'Ο Eucken άφορμά- ται έξ ύπαρχής άπό τας Ιδέας της γερ- μανικής Ιδεοκρατίας του πρώτου τρίτου του παρελθόντος αιώνος, πρό τίνων άπό τόν Fichte. 'Ο Natorp τούναντίον

και ο Windelband άποκινούν άπό τόν Νεοκαντιανισμόν. 'Αλλά και αυτοί προ- χωροϋν εις την μεταφυσικήν Ιδεοκρατίαν συνειψεία της έμβαθύνσεως εκείνης εις την φύσιν του πνεύματος και των αξιών. 'Ο πρώτος προβάλλει τά αίτημα του ά- πολύτου όχι ως άπλης Ιδέας, αλλά ως όντος. 'Η περιγραφή αυτού και ή συ- σχετίσις του πός τό ανθρώπινον πνεύμα ύπενθυμίζει τόν Χριστιανικόν πλατωνί- σμόν του Αδγουστίνου. 'Ο άλλος, ο Windelband, άφορμάται κυρίως άπό την φιλοσοφίαν των αξιών, την γνώσιν των όποιων προήγαγεν όσον όλλοι. 'Η φι- λοσοφία αυτή έρευνά ως λογική μέν τας αξίας του άληθοϋς, ως ήθική τας αξίας του αγαθοϋ και ως αισθητική τας αξίας του καλοϋ. 'Αλλά παρά τας αξίας αυ- τάς και ύπεράνω αυτών ύπάρχει και τό 'Αγιον. Χάρις εις αυτό συσχετίζομεν τας αξίας εκείνας του 'Αληθοϋς, του 'Αγαθοϋ και του Καλοϋ πρός μιαν ύπε- ραισθητήν πραγματικότητα. Προς την συσχετίσιν δε αυτήν μάς αναγκάζει ή έμβάθυνσις εις την αξιολογικήν μας συ- νειδήσιν. Δι' αυτής και έν αυτή άποκα- λύπεται εις ήμάς κάτι τό άπόλυτον. 'Η προσωπικότης λ. χ., ή όποια ένοργ' νέας αξίας, δέν αναφέρει αυτός εις την προ- σωπικήν της άθαιρεσίαν, αλλά συναι- σθάνεται ότι άντλεί αυτός άπό ύπεραι- σθητήν τινα αόθεντιαν. 'Η συνειδήσις του έξαιρείται ύπεράνω της κοινής συνειδή- σεως πρός μιαν ύπερβατικήν πραγματι- κότητα. Κατά ταυτα έντός της ήθικής συνειδήσεως, ή όποια είναι βίωμα τόσον βέβαιον και άσφαλές όσον πώσα άλλη έμπειρία, ένυπάρχει σχέσις πρός έν ύπε- ραισθητόν, άπόλυτον όν. Εις άνάλογα συμπεράσματα καταντά και ο φαινομε- νολόγος Schelet, εκ των θεμελιωτών και αυτός της συγχρόνου αξιολογικής φι- λοσοφίας.

Και αυτός προχωρεί εκ των δεδομένων της αξιολογίας εις την άποδοχήν άπο- λυτον πνεύματος, της βουλήσεως του όποίου έκφρασις είναι αι πνευματικάς τάς αξίαι. 'Ολαι αι δυναται εις τόν άνθρωπον αξίαι είναι, λέγει, θεμελιωμέ- ναι έπι της αξίας ένός άπειρου πνευμα- τικού όντος. Μεταφυσικήν Ιδεοκρατίαν εκπροσωπεί και ο Volkelt, ο περίφημος αισθητικός. Την κοσμοθεωρίαν του δε αυτήν στηρίζει έπι κριτικής και κατ' έπα- γωγήν χωρούσης μεταφυσικής, τά περιε- χόμενα της όποιας άποτελοϋν συνδυα- σμόν των πορισμάτων της συγχρόνου έπιστήμης πρός Ιδέας ελλημμένας άπό τά φιλοσοφήματα του Fichte και του 'Εγέλου. Τούταύτην έπαγωγικήν μέθοδον πρός συγκρότησιν φιλοσοφικής κοσμο- θεωρίας, χρησιμοποίησιν και ο Wundt, όστις έκλήθη 'Αριστοτέλης της έποχής μας. Καί αυτός δέχεται ως άρχήν και ούσίαν της πραγματικότητος κάτι τό

πνευματικόν, τὴν βούλησιν. Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω, πλὴν Ἰωσῆ τοῦ τελευταίου, ἀφωρμήθησαν ἀπὸ τὰ δεδομένα τῶν ἐπιστημῶν τοῦ πνεύματος. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ πάμπολλοι ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι τὰς κοσμοθεωριακάς τῶν ἐπόψεως ἐστήριξαν ἐπὶ τῶν φυσικῶν καὶ βιολογικῶν ἐπιστημῶν. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῶν καιρῶν διὰ αὐτοὶ κατέληξαν εἰς παραπλήσιος περὶ τῆς πραγματικότητος ἐπόψεις.

* *

Πολλάκις ἐκνήρυχθη κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα τὸ τέλος τῆς φιλοσοφίας ὡς μεταφυσικῆς. Ὁ Comte ἐθεώρησε αὐτὴν ὡς ὑπερ-νικηθὲν στάδιον τῆς πνευματικῆς ἐξελλίξεως τῆς ἀνθρωπότητας, τὸ ὅποιον παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον, τὸ στάδιον τοῦ θετικισμοῦ. Καὶ ὁ Spencer θεωρῶν τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς ἀγνώριστον, ἀνέθεσε τὸ ἔργον αὐτῆς εἰς τὴν Ἔρησκεῖαν. Μεγαλύτερα ὅ-πῃρξεν ἡ ἐχθρότης τῆς φυσιοκρατίας καὶ τοῦ ὀλιμοῦ ἐναντίον πάσης μεταφυσικῆς συλλήψεως. Οὕτε ἡ μία, οὕτε ὁ ἄλλος εἶχον συνειδηθῆναι τοῦ γεγονότος, διὰ ἀμφοτέροι ἦσκον μεταφυσικὴν. Μόνον διὰ τὴν μεταφυσικὴν τῶν ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν μεταφυσικὴν, τὴν ὅποια ἀπέριπτον. Ἡ τελευταία αὕτη, ἀνέστη πάλιν ὡς εἰδομεν, εἰς νέαν ζωὴν, ἂν καὶ οὐδέποτε ἐξηφανίσθη πλήρως, οὕτε κατὰ τοὺς χρό-νους τῆς ἀκμῆς τῆς φυσιοκρατίας. Διότι, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐτονίσθη, ἡ φιλοσοφία ἀνταποκρίνεται εἰς βαθυτάτας ἀνάγκας τοῦ θυμικοῦ καὶ συγχρόνως ἀποτελεῖ ἀναγκα-στικὴν λειτουργίαν ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ. Ἡ σημασία αὐτῆς διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐπιστήμην εἶναι μεγάλη, ὡς ἄλλως τε καταφαίνεται ἐξ ὧν εἴπομεν. Δημιουργεῖ ἐνότητά εἰς τὴν διεσπασμένην γνῶσιν. Συμπληρῶνει τὰ τεράστια κενά τῆς. Παρέχει προσανατολισμὸν μέσα εἰς τὸν πολυδαίδαλον λαβύρινθον τῶν πνευματικῶν κατευθύνσεων. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρα-σίν τῆς δημιουργοῦνται πνευματικὰ κατευθύνσεις, αἱ ὁποῖαι προάγουν πολλα-πλῶς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Ὑψῶ-ναι τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω τῶν ἀντιφά-σεων τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς πνι-γηρᾶς στενότητος τῆς ζωῆς.

Χαρακτηριστικοὶ εἶναι ὡς πρὸς τὸ τελευ-ταῖον τοῦτο οἱ λόγοι γνωστοῦ φιλοσόφου τοῦ αἰῶνός μας. «Ὁ θετικισμὸς πιστεύει διὰ τὸ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ ἐξαφανίζῃ μέσα του τὴν ὀρμὴν πρὸς τὸ ἀπέραντον καὶ τὸ ὑπερβατικόν. . . . Αὐτὸ τὸ θεωρῶ πλάνην. Ἡ ῥοπή πρὸς τὸ ἀπέραντον καὶ πανάγαθον ὡς ἀόριστος νοσταλγία εἶναι ἔμφυτος καὶ ἀνεξίτηλος τάσις εἰς τὸν ἄνθρωπον. Δὲν ἱκανοποιεῖται πλήρως ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς μορφὰς τῆς γῆς, ἀπὸ τὴν ἐμπειρικὴν πραγματικότητα. Ἐρ-χονται τοῦλάχιστον ὄνται, κατὰ τὰς δ-

* *

ποιίας δλα τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ παροδικὰ φαίνονται εἰς αὐτὸν μικρὰ καὶ μηδαμινὰ κατὰ τὰ ὁποῖα τὸν κυριεύει ὁ πόθος ἐξ-εῖν ἐκ τῆς Αἰώνιας καὶ ἀνώλεθρον. Καὶ οὐκ ἔστι μόνον εἰς τὸ θυμικόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν νοῦν ἐμφανίζεται ἡ πραγματικότης αὐτῆ πολὺ στενῆ. Ποῖαν σημασίαν θὰ εἶχε, ἂν ἐγνώριζες δλας τὰς ἐπιστήμας καὶ ἂν εἶχες ἀπάντησιν εἰς δλα τὰ ἐρωτήματα, περὶ τὰ ὁποῖα μοχθοῦν ἀδιάκοπα ἱστορι-οδίφαι καὶ φυσιοδίφαι; Πέρα ἀπὸ τὸ γνω-ριστὸν καὶ τὸ παραστατὸν καὶ τὸ ἐκφρα-στὸν ὑπάρχει τὸν πραγματικὸν καὶ τὸ τέλειον».

Ἐξ Ἰσοῦ σημαντικὸν εἶναι τὸ ἔργον τῆς ὡς λογικῆς καὶ γνωσιολογίας. Ὡς τοιαύτη καθορίζει τὰς πηγὰς καὶ τὸ κύρος τῆς γνώσεως; ἐλέγχει τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς προϋποθέσεις τῶν καθ' ἕκαστον ἐπιστη-μῶν, συνειδητοποιεῖ τὰς μεθόδους τῶν, ἐπιφέρει ἰσχύος αὐτὰς καὶ συγκροτεῖ αὐτὰς εἰς ἐνιαῖον σύστημα. Ποῖα δὲ εἶνε ἡ σημασία τῆς; καὶ διὰ τὴν μεταφυσικὴν γνῶσιν δεικνύει καὶ μόνον τὰ γεγονόσ-δι δι' αὐτῆς κατηνέχθη τὸ μάλλον ἀνε-πανδρότων πληθῆμα κατὰ τῆς ὀλιστικῆς κοσμοθεωρίας τοῦ τέλους τοῦ αἰῶνος.

Ὡς ἀξιολογία τέλος διασαφηνίζει τὴν φύσιν τῶν ἀξιών, κατατάσσει αὐτὰ ἱεραρ-χικῶς, καθορίζει τὸ κύρος τῶν καὶ κατα-δεικνύει τὴν σπουδαιότητά τῶν. Οὕτω προ-σανατολίζει ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπον καθο-ρίζει τὴν θέσιν του ἔναντι τῶν κα-θηκόντων, τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλει ἡ ὑπαρ-ξίς καὶ τὰ ὁποῖα συγκρούονται τραγικῶς πρὸς ἄλληλα. Ἡ εἰς αὐτὰς ἐμβάθυνσις εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ πνευματικοῦ βίου καὶ διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἐκδηλώσεών του εἰς τὴν Ἔρησκεῖαν, τὴν Τέχνην, τὴν Ἠθικὴν. Τὴν σημασίαν τῶν καθόλου ἐκφράσεων οἱ ὠραῖοι λόγοι ἐνὸς συγχρόνου φιλοσό-φου, τοὺς ὁποῖους παραθέτομεν: «Πάντο-τε θὰ πιστεύῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ὑπερ-ἄνθρωπον, εἴτε θεῖον εἴτε ἰδεῶδες τὸ ὀνομάζει. Χωρὶς ἰδεῶδες ὑπεράνω του ἀ-δυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ βαδίζῃ ὄρθιος ἐν τῇ πνευματικῇ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως. Τὸ ὑ-περάνθρωπον, τὸ ὑποδειματικὸν οὗτο εἶναι ὁ κόσμος τῶν πνευματικῶν ἀξιών. Καὶ ὁ μέγιστος τῶν ἀνθρώπων ἔχει τὸν κόσμον τοῦτον ὑπεράνω του, ὅπως φέρει αὐτὸν συγχρόνως ἐντὸς τοῦ στήθους του. Ἄλλ' αἱ ἀξίαι αὐτὰι, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐμψυχῶν τὸ φρόνημά του, δὲν ἐφευρίσκονται οὕτε ἀνατυπῶνται δι' ἀντιστροφή. Ἄνακα-λύπτονται καὶ παραπλήσιως πρὸς τὰ ἄ-στρα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, εἰσέρχονται ὀλ-λιγον, κατ' ὀλίγον ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην με-τὰ τῶν προόδων τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸ ὀπτικὸν πεδῖον τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι παλαιὰ ἀξίαι οὕτε νέαι ἀξίαι, ἀλλ' εἶναι αἱ ΑΞΙΑΙ».

Ἡ ἰδεοκρατικὴ αὐτὴ κίνησις τῆς φιλοσο-φίας τοῦ εικοστοῦ αἰῶνος ἐφθασε μέχρις ἡμῶν; Δυστυχῶς ὡς ἀμυδρὰ ἀπήχθησιν μόνον. Τὸν πνευματικὸν μας βίον ἐξακο-λουθοῦν νὰ διακρίνουν τὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα ἔχει προσλάβει ἀπὸ μακροῦ. Ἐνας ἀβαθὴς καὶ στεῖρος θετικισμὸς, μία μονομερὴς ἐπικράτησις τοῦ νοῦ, μία ἀδίστακος ὠφελιμαρχία, μὲ κοσμοθεω-ρητικὴν βᾶσιν, συνειδητὴν ἢ μὴ, τὴν φυ-σιοκρατίαν. Τὰ γνωρίσματα αὐτὰ τὰ ἀπαντῶμεν παν-τοῦ, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, εἰς τὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν λογοτεχνίαν, τὴν φι-λοσοφίαν. Συχνὰ μάλιστα ἀποκομίζει κανεὶς τὴν ἐντόπισιν διὰ ἐκδόται, συγ-γραφεῖς, μεταφρασταί, χρονολογίαι, λο-γοτέχναι συναγωνίζονται πρὸς ἀλλήλους ποῖος πρῶτος νὰ διοχετεύσῃ εἰς τὴν ψυ-χὴν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας τὰς ἐντυπω-σιακάς ρηχότητας τῆς δημόδου καὶ ἐπὶ-στημονικῆς ἀσυδότου φιλοσοφίας τῆς Δύ-σεως. Ἡ νὰ διαδόσῃ ἀνατρεπτικὰς ἰδε-ας διὰ τὰς ὁποῖας οὐτε οἱ κομισταὶ οὐτε οἱ ἀναγνώσται εἶναι ὄντιμοι. Ἐνας κα-τακλισμὸς ἀπὸ ἀμφιβόλου ἀξίας βιβλία καὶ δημοσιεύματα. Ἡ ἀντίθεσις εἶναι ἀνεπαρκής, χλιαρὰ καὶ ἀνοργάνωτος. Σπουδαιότατα φιλοσοφικὰ μαθήματα εἶ-ναι σχεδὸν ἀγνώστα. Ἡ μόρφωσις, τὴν ὅποιαν παρέχει ἡ μέση ἐκπαίδευσις, εἶναι μόνον κατ' ὄνομα τοιαύτη. Οἱ ἰθύνοντες οὐδέποτε σχεδὸν ἀντιμετώπισαν τὸ πρό-βλημα τοῦ πνευματικοῦ βίου μας μὲ γνῶ-σιν καὶ ἐνδιαφέρον. Ἡ Ἐκκλησία ἐργάζε-ται, ὅπου ἐργάζεται, μὲ ἀπρηχαιωμένας μεθόδους οὐδὲν καταννοοῦσα ἀπὸ τὴν ἀλ-λαγὴν τῶν καιρῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι διὰ τὴν νεολαίαν μας παραμένει ἐρμαιοῦν τῆς

κοσμοθεωρητικῆς δημαγωγίας τοῦ πρώ-του τυχόντος. Δὲν εἶναι παράδοξον διὰ μέγα μέρος αὐτῆς ἔχασε τὸ ψυχικὸν ἐκεῖνο ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου γίνεται δυνατὴ ἡ ἀντίληψις τοῦ ὑπερβατικοῦ κό-σμου τῶν Ἄξιών. Καὶ μὲ τὴν ψυχὴν συμ-βαίνει διὰ τὴν ὁμοίαν τὸν σωματικὸν ὀργανι-σμὸν. Προσαρμόζεται πρὸς τὸ περιβάλ-λον καὶ ἀποβάλλει ὄργανα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν μέσα εἰς αὐτὸ τὸ περιβάλλον. Παράδοξον εἶνε μόνον διὰ τὴν ἕνα μέρος αὐτῆς κατάρθωσιν νὰ διατηρήσῃ τὸ αἰσθητήριον αὐτὸ ὄρ-γανον. Ἄλλα χωρὶς ἐπαρκῆ βοήθειαν καὶ χωρὶς τὴν ἀναγκαίαν ἐνθάρρυνσιν. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς καταστάσεως αὐ-τῆς εἶναι ἐκδηλᾶ. Ὁ Wundt κάμνει κά-που τὴν διαπίστωσιν, διὰ κατὰ τὸ δεύτε-ρον ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ δι-ανοούμενος εἶχον ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὴν πῖ-στιν, τὴν μεταφυσικὴν, τὴν ῥοπήν πρὸς τὰ Ἄνω, ἐνῶν οἱ πολλοὶ ἐνέμενον εἰς αὐ-τὴν. Κατὰ τὸ παρὸν ὅμως συνεχίζει ὁ πε-ριφανὴς σοφός, οἱ μὲν πολλοὶ ἀπομακρῶ-νεται ἀπὸ τὴν πίστιν, ἡ δὲ διανόησις ἐπιστρέφει εἰς αὐτήν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβαίνει κατὰ τὸ διαφορετικόν. Καὶ οἱ δι-ανοούμενοι ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι προσ-κεκολλημένοι εἰς τὴν φυσιοκρατίαν καὶ οἱ πολλοὶ πικνύνουν ἀδιάκοπα τὰς τᾶ-ξεις τῆς. Καὶ αὐτὰ εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐρη-μίστειν ἢ κοιτῆς τῆς μεταφυσικῆς ἰδεο-κρατίας καὶ ἡ ὁποία ἐπρομύθησεν εἰς τὴν ψυχὴν τὰς πτέρυγας, διὰ τῶν ὁποῶν κατέστη δυνατὴ ἡ πτήσις πρὸς τὸν ὑπερ-αισθητὸν κόσμον τοῦ ἰδανικοῦ. . .

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ

«7ῆ ΤΕΧΝΗ»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΙΛΜΟΚΡΙΤΙΚΗΣ

Α' ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ

(Κριτικὸ Ἐρωτηματολόγιον)

«Vivre c'est choisir»

Κάθε κινηματογραφικὸ ἔργο, κατὰ ἀπ' τὸ ἅπλοτο φῶς τῆς ὑγιούς κριτικῆς λογικῆς καὶ ἠθικῆς ὠφέλιμο θάταν, νὰ ὑπόκειται ἀκόμη καὶ ἀπαραίτητα στὸν συνετὸ ἔλεγχον γενικῆς καὶ εἰδικῆς ἐξετάσεως ποὺ ἀναλύεται σὲς παρα-κάτω ἐπερωτήσεις :

Ἐπερωτησις 1η : Ἐχεις προμελετήσῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ ἔργου ποὺ σκέψηθης νὰ δῆς σὲ κανένα εἰδικὸ περιοδικὸ ἢ τοῦλάχιστον ἔχεις ὑπ' ὄψει τὴν ψυχρὴ κρίσι κάποιου συνετοῦ καὶ μετριοπαθοῦς θεατοῦ; (Ἀποκλινοῦναι ἐκ τῶν προτέρων οἱ γυναικεῖες ἀφηγήσεις καὶ κρίσεις).

Ἐπερωτησις 2α : Γιὰ ποῖα ἤλικια προο-ρίζεται τὸ ἔργο περισσότερο; Γιὰ τὸν πατέ-

ρα; τὴ μητέρα; ἢ καὶ τοὺς δύο μαζί; Γιὰ τ' ἀγόρια; τὰ κορίτσια; ἢ καὶ γιὰ τὰ δύο φύ-λα μαζί; Γιὰ δόλοκληρὴν τὴν οἰκογένειαν;

Ἐπερωτησις 3η : Ποιᾶς σκηνῆς σὰς ἔκα-μαν ἐξέχουσι ἐντύπωση; Ποῖο στοιχεῖο ἐπικρα-τεῖ σὸ ἔργο ποὺ παρακολούθησατε; τὸ αἶσθη-ματικὸ; τὸ περιπετειώδες; τὸ δραματικὸ; τὸ κωμικοτραγικὸ; τὸ ἐλαφρὸ; τὸ βαρῶ; τὸ πένθιμο; τὸ χαρούμενο; τὸ ἀσεμνο; τὸ σε-μνὸ; τὸ ψυχαγωγικὸ; τὸ μορφωτικὸ; Σὲ τί δὲν ὑστερεῖ; ποῖο στοιχεῖο τοῦ λείπει;

Ἐπερωτησις 4η : Ποῖα ἡ σχέση ὑποθέσεως καὶ τίτλου; Τὶ σκοπὸ ἐπέδιωσε ὁ συγγραφεὺς; τί τέλος εἶχε τὸ ἔργο κατὰ τὴν κρίσι σου; Εὐ-χάριστο; Δυσάρεστο; Ἐπιοικδομητικὸ; Ἄδι-

άφορο ; Φυσικό ; Άπροσδόκητο ; Περιέργο ; Σκοπιματικό ; Θετικό ; Άρνητικό ;
***Επερώτηση 5η :** Τι πρόσφερε στο έργο η Διακοσμητική του και η Μουσική του ; (Décor—Φωνοληψία).
***Επερώτηση 6η :** Ποια τὰ ψεγάδια ή προτερήματα του σεναρίστα και ποια χωριστά των ήθοποιών ;
***Επερώτηση 7η :** Κάτω από ποιες προϋποθέσεις ειδικές και γενικές υπήρξεσθε θεατής αυτού του έργου ; (Καταγωγή—ψυχρόσυνθεσις—μόρφωσις—επάγγελμα—ιδέες). Μήπως ο κινηματογράφος αποτελεί ένα από τὰ πάθη σου, κ.λ.π., κ.λ.π. Με τι πεποιθήσεις γενικότερα παρακολουθήσες τὸ φαινόμενο τῆς κινηματογραφίας ;
***Επερώτηση 8η :** Ποια τὰ μειονεκτήματα

του έργου ; (βάσει του ειδικού διαγράμματος δρα «Ξεκίνημα» φύλ. 7).
***Επερώτηση 9η :** Ποια τὰ πλεονεκτήματα του έργου (βάσει του σχετικού διαγράμματος δρα «Ξεκίνημα» φύλ. 7).
***Επερώτηση 10η :** Πρὸς τὰ πού ρέπει ὁ ζυγὸς κρίσεως αὐτοῦ του έργου, πρὸς τὰ πρῶτα ή τὰ δεύτερα ;
***Επερώτηση 11η :** Διατηρεῖς καμμιά ἐπιφύλαξη (γενική ;—ειδική;) Μήπως τὸ πνεῦμα του έργου κολακεύει τὴ φιλαυτία, τὴ μεταιοδοξία ;...
***Επερώτηση 12η :** Μήπως ἀπομακρύνει καμμιά ὠρισμένη ομάδα ἀνθρώπων ἀπὸ τὴ ρεαλιστικὴ ἀντίληψη τῆς λογικῆς, κοινωνικῆς ή ἠθικῆς ζωῆς ;

B. CINÉ-GUIDE

(Κινηματογραφικὸς ὁδηγὸς)

ENNOIA TOY HΘΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΠΟΥ ΔΙΑΤΕΤΑΙ ΣΤΑ ΦΙΛΜ :

- Κατάλληλο γιὰ ὄλους, ἀκόμη και γιὰ παιδιὰ ἀσυνόδευτα.
- α. Κατάλληλο, ιδιαίτερα γιὰ παιδιὰ.
- Κατάλληλο γιὰ ὄλους, ἀκόμη και γιὰ νέους οἰκοτροφεῖων και ἰδρυμάτων.
- Κατάλληλο γιὰ ὄλους, ἀκόμη και γιὰ τοὺς λίγο διαμορφωμένους χαρακτήρες και λίγο μνημόνους στὸ σινέμα τύπου.
- β. Κατάλληλο, μόνο γιὰ τοὺς ἐνηλίκους.
- Φίλμ, πὸν παρὰ τὰ κακὰ στοιχεῖα του εἶναι σχεδὸν ἀνεπιζήμιο στὶς καταρτισμένους

- προσωπικότητες και στοὺς συνηθισμένους στὸ σινέμα τύπου.
- β. Φίλμ, ὅπου τὰ κακὰ στοιχεῖα ὑπερισχύουν και ἐπομένως αὐστηρὰ ἀπαγορευμένο.
 - Φίλμ, καταδικασμένο ἀπόλυτα.
 - Φίλμ, ὀδυσιαστικὰ νοσηρὸ ἀπὸ ἀποψη ἠθικῆ, θρησκευτικῆ και κοινωνικῆ.

Σημ — Αὐτοὶ οἱ βαθμοὶ (1—6) ἐδόθησαν σύμφωνα με φίλμς, και ὅπως αὐτὰ ἐθεάθησαν κατὰ τὴν προβολὴν εἰς τὸ κοινόν.

Β Α Θ Μ Ο Λ Ο Γ Ι Α

ΜΕΡΙΚΩΝ ΦΙΛΜ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΡΟΒΛΗΘΕΝΤΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

1. «2000 Γυναίκες»	4.	8. «*Άλομα»	3 β.
2. «Πιν ἄπ' γκέρλ»	3. β	9. «Πάτερ Σέργιος»	3.
3. «*Εμπρηστής»	3.	10. Οἱ ἄσσοι τῆς κομπίνας	3. β
4. «Συνωμοταί»	3.	11. Κόβερ—γκέρλ	3. β
5. «*Αδούλωτοι σκλάβοι»	3.	12. *Αμαπόλα	3.
6. «*Επικίνδυνο σεληνόφως»	3.	13. «Διπρόσωπη»	4.
7. «*Ανοιξιάτικη παρέλασις»	3. β	14. «Κολασμένη ἀγάπη»	6.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1) Εἰς τὴν λίστα τῶν τελευταίων φιλμ, οἱ ἀριθμοὶ τῆς πρώτης στήλης ἀποτελοῦν τὸν αἰθ. ἀριθμὸ, τῆς δευτέρας τὸν ἠθικὸν βαθμὸν του έργου ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ ἐκάστοτε πρὸς τὸν ὁμοειδῆ του, τοῦ Ciné—Guide.
 2) 'Η ἔπειτα ἄπ' τὸν βαθμὸν 6 τοῦ Ciné—Guide σημεῖωσις, ἔχει σημασία γιαιτὶ πολλές φορὲς τὰ φιλμ, φαλιδιζονται και κατὰ τὸ γύρισμα και κατὰ τὴν προβολή.
 3) *Ὅπως ἐξάγεται ἄπ' τὸ συσχετισμὸν τίτλων και ἀντιστοιχοῦν βαθμολογίας, ἐκ του καταλόγου τῶν τελευταίων σταχυολογηθέντων ἔργων :
 Τὸ ὑπ' αἰθ. ἀριθμὸ 1, βαθμολογεῖται με βαθμὸ 4, Πρόκειται δηλ. γιὰ φιλμ πὸν παρὰ

τὰ ἀρνητικὰ του στοιχεῖα εἶναι σχεδὸν ἀνεπιζήμιο στὶς καταρτισμένους προσωπικότητες και στοὺς μνημόνους στὸ σινέμα τύπου.
 Τὸ ὑπ' ἀριθμὸ 2, βαθμολογεῖται με 3β. Πρόκειται δηλ. γιὰ φιλμ κ α τ ἄ λ λ η λ ο γ ι ἄ ἔ ν η λ ἱ κ ο υ ς.
 Τὸ ὑπ' ἀριθμὸ 3, βαθμολογεῖται με 3. Εἶναι δηλ. κ α τ ἄ λ λ η λ ο γ ι ἄ ὄ λ ο υ ς.
 Τὰ ὑπ' ἀριθμοὺς 4, 5 και 9, ὁμοίως.
 Τὸ ὑπ' ἀριθμὸ 7, κ α τ ἄ λ λ η λ ο μ ὄ ν ο γ ι ἄ ἔ ν η λ ἱ κ ο υ ς κ. ο. κ.

Γ. Ε. ΧΩΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ · ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1946

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΑΓΓ. ΤΕΡΖΑΚΗ : *Απρίλης (*Εκδότης : Οἱ φίλοι του βιβλίου).

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ πολὺς καιρὸς πὸν ἔγραφα γιὰ τὴ «Χαμοζωή» του κ. I. M. Παναγιωτόπουλου. Ἄν δὲν γελῆμαι, νομίζω, τὴν χαρακτήριζα σὰν ἓνα βιβλίον ο ν α δ ι κ ὸ στὸ εἶδος του. Δὲν ἦταν μὲν ἄλλα τὸ θέμα πὸν ἔφερε μέγρι αὐτὸ τὸ συμπέρασμα. Στὴ «Χαμοζωή» μέσα διέβλεπε κανεῖς τὴ συγκρότηση, τὴ σύνθεση, κυρίως ὅμως αὐτὴ τὴν ὀλοκληρωμένη περιέουσα ἀτμόσφαιρα πὸν ἀρπάζει ἓνα κομμάτι ζωῆς και τὸ μετατρέπει—ἀγνωστο πὸς—σὲ Τέχνη. Ἐκεῖνα πὸν ἔχουν συμβεῖ στὸ συγγραφέα, ἀπὸ αὐτὴ τὴ στιγμή, παύουν νὰν τοῦ ἀνήκουν. Εἶναι τὰ συναισθήματα ὁποιοῦδήποτε ἀνθρώπου, πὸν ἔζησε τὴν ἐποχὴ τῆς «Χαμοζωῆς». *Ὁ κ. I. M. Παναγιωτόπουλος εἶχε βρεῖ καλά τὸ στόχο, και τὸν πέτυχε γιαιτὶ—ὅπως ἔγραφα—δὲν ἦταν πεζογράφος.

*Ἀπὸ τὸν πανάρχαιο ἐκεῖνο Γαργαντοῦα του Rabelais, πὸν κολυμποῦσε μέγρι τὴν ἀντίθετη δχστη μ' ἓνα βιβλίον στὸ στόμα. τὸν—πολὺ κατοπινὸ—πατέρα τῆς Εὐγενίας Γκραντέ του Balzac, τοῦ κατ' ἐξοχίην συγγραφέα τύπων με κύριο χαρακτηριστικὸ τὰ ἐξ ω τ ε ρ ι κ ἄ γ ν ω ρ ἱ σ μ α τ α, τέλος (γιὰ νὰ σημαδέψουμε τοὺς σπουδαιότερους σταθμοὺς) τὸν Σουλβέστορο Μπονὰρ τοῦ A France και παλιότερα ἀκόμα τοὺς παθολογικοὺς ἥρωες του Ντοστογιέφου, μέγρι τὴν ἐποχὴ, δηλαδή, πὸν τὰ πρόσωπα τῶν πεζογραφικῶν ἔργων ἀρχίζου νὰ χάνουν τὰ ἐξωτερικὰ τοὺς γνωρίσματα, ἔστω και τὸ πρῶτον πλάνο τῶν συναισθηματικῶν συγκρούσεων. τὸ διήγημα, τὸ μυθιστόρημα μᾶς ἔχουν δώσει τόσο καλά τὸν ὄρατὸν κόσμον, τίς ρεαλιστικὲς σκηνές, τὰ κοινωνικὰ δράματα και τὰ ἄλλα φαινόμενα τῆς ζωῆς, ὥστε μὴ ἀπὸ ἀφήγησις γεγονότων, ὅσο κι' ἂν εἶναι γραμμένη ἀιστοτεχνικὰ, νὰν τὴν προσπερνᾶμε ἀσυγκίνητοι—ἂν ὄχι με δυσφορία.

Σήμερα, ἀφοῦ ἔχουμε περάσει ἀπὸ τὸν μεσοπόλεμο και τίς αὐτοκτονίες, ἀφοῦ ὁ νικηλισμὸς κι' οἱ μαῦρες κραυγὲς δὲν μπόρεσαν νὰ δαμάσουν τὸ ἀνθρώπινο δρᾶμα και βρισκόμαστε σὲ μὴν ἐποχὴ, πολὺ πὸν τραγικὴ ἀπὸ κανεῖς πὸν πέρασαν, μετὸν σημάδι τῆς τὴν ἄ δ ι ἄ κ ο π η ἄ γ ω ν ἱ ἄ, τὴ μεγαλύτερη—παρὰ ποτὲ—μ ο ν α ξ ἱ ἄ πὸν ἔνοιωσε ὁ ἀνθρώπος

ἀπάνω στὴ γῆ, πρὸς τὰ πὸν πρέπει νὰ στραφῶμε; Πληρώσαμε πολὺ ἀκριβὰ ὁ τι ἔξερουμε, δὲν εἶναι φυσικὸ νὰ ἔχουμε ἀποκτήσει και μὴ πείρα ;
 Συχνὰ συλλογίζομαι τὸν Marcel Proust. Ἐμεινε κλεισμένος εἴκοσι χρόνια και πλέον μέσα σὲ τέσσερις τοίχους γιὰ νὰ μαζέψει—τί;—τὸ χαμένο καιρὸ. Δὲν πιστεύω αὐτὸ νὰ ἦταν μὴ διδασκαλία τῶν ρομαντικῶν. Ὁ συγγραφέας του «A la recherche du temps Perdu» πὸν δὲν ἄφησε πίσω του μὴ γλυκανάλατη ἀναπόληση, ἓναν ἐρωτικὸ ἀναστεναγμὸ ἀπὸ κανεῖς τῆς πρὸ ὀλίγου δοξαμένης ρομαντικῆς σχολῆς, ὁ ἀνθρώπος πὸν δὲν ἦταν οὔτε ποιητῆς, οὔτε πεζογράφος, κάποιο ἄλλο μυστικὸ γνώριζε. Ἐμεινε ξεχωριστὸς και μόνος ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του, ἄλλα κράτησε μαζί και τὸ μυστικὸ Γιατὶ τὸ μυστικὸ δὲν εἶχε λόγια. Ἦταν μὴ μῆτέρα πὸν ἄγει νὰρθεῖ νὰ μᾶς φιλήσει πρὶν μᾶς πάρει ὁ ὕπνος, μὴ μωροδιά καρεπὸ πὸν μᾶς γυρνᾶει δὲν ἔξωρα πᾶσα χρόνια, πρὶν μὴ α comtesse de Guermantes—ἔστω—πὸν τὴν συναντᾶμε κατὰ τύχη στὸ δρόμο Περισσότερο ὅμως ἄπ' ὄλα ἦταν οἱ ιδέες. Ὁ Proust τᾶξερε ὄλα αὐτὰ και φιλοσοφοῦσε λυγρονόταν, πρὸς στιγμήν ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν ἀγωνία του, ἄλλα δὲν λύτρωνε ἐμᾶς.
 Μιλῶ τὸσην ὥρα γιὰ τὰ πὸν διαφορητικὰ πράγματα κι' ὅμως ἔχω τὴν ἐντύπωση πὸς δὲν ἀπομακρύνονται οὔτε στιγμή ἄπ' τὸν κ. Τερζάκη. Κι' ὄχι μόνο ἄπ' τὸ τελευταῖο του βιβλίον, ἄλλα κι' ἀπὸ τὴν πὸν παλιὰ του παραγωγή, ἀκόμα κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν «Πριγκίπισσα Ἰζαμπά». Νομίζω κανεῖς πὸς ἔχουμε κάνει συμφωνία νὰ φτάσουμε και νὰ συναντηθοῦμε ἔστω ἓνα σημεῖο, ὁ κ. Τερζάκης σρωγμένος ἄπ' τὴν πὸν ἀληθινὴ ἐκδίλωση Τέχνης, ἐγὼ ἴσως ἀπὸ ἓνα κομμάτι στὸν πρόλογο τοῦ τελευταίου του βιβλίου :

«Τὰ περασμένα, δὲν ἀγαποῦμε μὲν ἄλλα νὰ τὰ θυμόμαστε, ἔχουμε και κάποια κλίση νὰ τ' ἀνιστοροῦμε Ἐτσι, ξεφεύγοντας τὴν τρομαχτικὴ αἰσθησις τῆς θνητῆς πὸν θὰ μᾶς ἐπιπνεῖ ἂν ἤμωσαν σεσημένιοι ἀπὸ μνημονικὸ, τὴν τρομαχτικὴ αἰσθησις πὸς κρεμόμαστε μετέωροι πάνω στὸ ἀκατανόητὸν χάος του παρόντος προβάλλουμε τὴν ὑπαρξή μας στὸ χτές, ὅπως, μετὰ τὸ θῆρα μᾶς, τὴν προεχθίζουμε και στὸ αὔριον. Ἦ ἀδιάκοπη τούτη δημιουργία εἶναι τόσο ἀναγκαῖα στὴν ἀνθρώπινη ζωῆ, ὅσο κι' οἱ πέντε ὄλικες αἰσθησεις. Εἶναι μὴ αἰσθησις μυστικῆ, πὸν μᾶς στυλῶνει μέσα στὸν ἀγῶνα, πὸν μᾶς τυλίγει στορ-

γικά, καθώς ή ατμόσφαιρα που περιβάλλει τον πλανήτη μας».

Νάτην λοιπόν ή μυστική αίσθηση που γνώριζε ο Proust και που προσπάθησε νάν την καθορίσει με ιδέες. Νά κι' ή άφορηή που έσπρωξε τον κ. I. M. Παναγιωτόπουλ' νά γράφει τή «Χαμοζωή» και τον κ Τερζάκη τον «Απρίλη» κι' έτσι ν' αφήσει πίσω του ένα βιβλίο βαρύ, γιατί —άκλειρο ήταν ένα βίωμα α «όχι—γιατό Θεό! —μιά πρόθεση αυτοβιογραφίας», αλλά και ό μόνος δρόμος για μιά αληθινή ά ν τ ι κ α τ ά σ τ α σ η θ ω ή ς —κι' έπομένως: Τέχνη. Τό βιβλίο όμως αυτό του κ Τερζάκη είναι συγχρόνως και μιά αποκαλύψη, ένα γύρισμα των πεζογράφων της γενιάς του τριάντα. Τά έργα τους δεν κα άφεραν νά μάς συγκινήσουν γιατί; απλούστατα, έλεγαν ψέματα, έλειπε ό βαρύς πόνος της αλήθειας, κι' έπομένως δεν μπορούσαν νά βρουν και τά μέσα νά ξεφύγουν «τήν τρομαχτική αίσθηση της έρημιιάς που τους έπνιγε». «Αν ή «Χαμοζωή» ζούσε σέ μιά στενή ρουμει λιώτικη κομόπολι, ό «Απρίλης» θ' άρτίσει από κάποια παρόμοια στήν απέναντι μεριά, στήν Πελοπόννησο. Όχι δεν είναι ξένη από τό όνειρο αυτή ή άρχη. Άλλο τόσο δεν είναι ξένη κι' από τήν ποίηση. Ό παλάς της κοντινής έκκλησίας που έρχεται «άφήνοντας μιά δροσερή μυρωδιά λιβανιού από τά θάσά του», οι σκοποί που φωνάζουν ύστερα άπ' τήν καμπάνα του έσπερινού κι' άκούγεται ή κραυγή τους «σαν κρεμασμένη άνάμεσα ουρανού και γή: φύλακες γρηγορήτεσσι!», τά χάλια που προτοστρώνουν γιατόν έρχομό του χειμώνα «κι' οι κάμαρες μυρίζουνε άποκαφαιτικά ζεστό χνώτο από μάλλι και ναφθαλίνη», όλα αυτά είναι που συνθέτουν κάποιες μυστικές ιδιότητες της ζωής, που μόνο αυτές μπορούν νά μάς μεταφέρουν κ ά π ο υ ά λ λ ο υ και νά μάς ώσουν άπ' τήν καθημερινή πραγματικότητα, όταν μάλιστα έρχονται από πολύ μακριά. Ό κ. Τερζάκης: τό διαισθάνεται, αλλά φαίνεται ότι δεν μπορεί ν' απαλλάξει από τήν καλιά του δημιουργία στά πρώτα κεφάλαια. Διαβάζοντας με λιγη προσήχη καταλαβαίνει κανείς πόση προσπάθεια καταβάλλει νά ολοκληρώσει τή μουσική που άκούει μέσα του. Είναι αίματηρή αυτή ή προσπάθεια και σεβαστή για όσους τήν έχουν δοκιμάσει. Η φραστική πείρα του, ή έπιλογή των λέξεων έχουν μπει σέ ένεργεια. Αγωνίζεται ν' αποδώσει μιά κίνηση, ένα τοπείο, ένα άνθρωπο νο τύπο, μάχεται νά συλλάβει τό νοερό κίνημα μιάς άνάμνησης, δοκιμάζοντας τό άσύνθετο σχήμα. Έξαρνα ό κ. Ρόδης «μέσα άπ' τή άχη της προϊστορίας» είναι μιά παλιά φυσιογνωμία που «έρχεται», «φεύγει», «κάθεται». Τό βλέμμα του Κοσμά κοιτάζει «με μιά άδιόρατη σκέ άφαιρεμένης θλίψης, έτσι όπως γίνεται με τά συναισθήματα των παιδιών που κι' άφού περάσουν από τήν ψυχή, λησμονιούνται κάποτε στήν όψη». Όσο όμως κι' αν παραμένουν τά πρώτα κεφάλαια καλογραμμένες άφηγηματικές σελίδες, οι εύτυχισμένες στιγμές δεν λείπουν. Όταν τά βράδια άκούγεται

από μακριά τό σφύριγμα του παποριού «ένθουσιασμός μαζί και τρόμος, καθώς τό σάκισμο της κανονιάς, τότε κι' ό κ. Τερζάκης καταφέρνει, στιγμιαία, κι' άνασύνει έννοιες κοιμισμένες άνεπανόρθωτα από ύπνοσυνειδητο. Όμως αυτά τά πρώτα κεφάλαια είναι κάτι περισσότερο άπ' ότι φαίνονται. Είναι ή άρχή ενός κύκλου με τρεις σταθμούς. Τό παιδί του Ναυπλίου θά γίνει ό έξέθωρος φοιτητάκος της Νομικής και τέλος ό πολεμιστής του Άλβανικού μετώπου. Άλλά κι' αν τελειώνει πολεμιστής, δεν παύει και στήν άρχή και στή μέση νάχει πολεμική συνείδηση. Όλο τό βιβλίο είναι ένα παράπονο: Πόλεμος, στρατός, καταστροφή, κίνημα, πολιτικές διαμάχες. Τά βρεφικά χρόνια κάτω άπ' τό Παλαμήδι μετόν πολεμικών ήσυχιο, με τις διηγήσεις άπ' τό Εικοσιένα, στο λιμάνι ύποδοχής του στρατού που γυρίζει νικητής, σήκωμα στίς μέστες των ποδιών γιατόν άσπασμό της ματωμένης σημαίας, σταμάτημα του μηθήματος και στο παράθυρο μετόν δάσκαλο όταν περνάει ό στρατός. Παρόμοια τά νεανικά χρόνια. Νοεμβριανά, πολιτικές ταραχές. Και τέλος ή άνδρική ήλικία: Άλβανικό μέτωπο και σκληρό. Έτσι μαζί μετόν κ. Τερζάκη ζει κι' άνασαινει κι' όλη ή γενιά του, που δεν μπόρεσε νά μιλήσει και τά έκφρασει

Ύστερα από τις παιδικές έντυπώσεις του Ναυπλίου θ' ακολουθήσουν τά έφηρικά χρόνια. Είμαστε ήδη στήν έποχή που γύρω άπ' τον έξέθωρο φοιτητάκο, κινούνται οι πρώτες φιλολογικές συντροφίες, οι μακρινές άνησυχίες, και νά μηνύματα της Τέχνης :

«Ήτανε σάμπως νά μήπως σέ μιά κάμαρα κλειδωμένη από χρόνια, νά βρήκες στή γωνιά, θαμμένο στή σκόνη, ένα πιάνο, ν' άνασήκωσες τό σκέπασμα και νά χάιδερες, αφαιρεμένος όλότελα, τά πληκτρα Που τ' άκουσες άλλοτε αυτό τά τραγούδι; Όταν ήσουν και σέ κοιμίζανε στήν κούνια; Ή μήπως με τήν άύλη άκοή των προγόνων, προτού άκόμα γεννηθείς, και τόφρες στον κόσμο, άνύπονο μαζί σου; Από δό και μπρός οι σελίδες θά πάρουν ένα τακτικό βάδισμα, ή προσπάθεια των άρχικών κεφαλαίων θά γίνει έπίτευξη, μέχρι νά φτάσουμε στο κορυφωμα: Στή «Νεοπονητή» και στο «Ασκέρι φτεροστόλιστο». Όσο κι' αν ό κ. Τερζάκης μάς ειδοποιεί στον πρόλόγο του πως δεν είχε πρόθεση νά γράψει πολεμικές σελίδες, ίσως γιατί δεν τό έπίδιωξε όπως μερικοί άλλοι, τό σπουδαιότερο και τό πιο τέλειο μέρος του βιβλίου του είναι αυτό τό π ο λ ε μ ι κ ό . Ψάχνω νάβρω μιά καλύτερη σελίδα, ένα κομμάτι, είναι όμως άδύνατο γιατί τότε θάπρεπε νά μεταφέρω όλόκληρα τά δυό τελευταία κεφάλαια. Τό Άλβανικό μέτωπο, ό ένθουσιασμός από τις νίκες, ή κατάσταση του Έλληνα φαντάρου, είναι δοσμένα με τή μεγαλύτερη κατανόηση, με τή ζωντανία και τή συνοχή των γεγονότων, όπως άκριβώς συμβαίνει και στή ζωή. Η σκηνή του λοκουματζιδικου μετόν τραυματισμένο στρατιώτακό, ό τύπος του ταγματάρχη Κοστάκη, είναι χρωματισμένα μετόν αληθινό τόνο του χίλια έννιακόσκινα

σαράντα. Ζούνε άνθρωποι άπάνω στο μέτωπο, δεν ζούνε στρατιώτες: άνθρωποι που μυρίζονται τό βασιλικό, νιώθουν τήν άνοιξη και διαβάζουν συγχνημένοι τά γράμματα που έρχονται άπ' τό σπίτι τους. Άλλά, πρώτα-πρώτα, μαζί τους ζει και ή Έλλάδα, γι' αυτό όταν έρθει ή κατάρρευση και ή ύποχώρηση ό κ. Τερζάκης ζέει νά βρει τον παλιό και τήν άτμόσφαιρα και νάν τους σμίξει όλους σέ μιά ψυχή που στενάζει μπροστά στο φάσμα της σκληριάς :

«—Μεσολαβήσετε, σάς παρακαλώ, στους Γερμανούς κι' έξηγήστε ότι, τον έλληνικό στρατό, δεν πρέπει νά τον μεταχειρίζονται έτσι. Ό έλληνικός στρατός πολέμησε γιατόν πατριδα

του και νίκησε τους Ίταλους. Είναι άξιος καλύτερας τύχης. Σήμερα, ένας ταγματάρχη και δυό βαθμοφόροι αυτοκτόνησαν τήν ώρα που παρέδιδαν τά πυροβόλα».

Είναι ή τηλεφωνική συνδιάλεξη ενός ταγματάρχη που μιλά κλαιόντας μετόν Δεσπότη των Ίωαννίνων.

Νομίζω πως τό βιβλίο που έψαχνα στο περασμένο μου άρθρο βρέθηκε. Δεν είναι, βέβαια, όλόκληρο. Τα δυό τελευταία όμως κεφάλαια του κ. Τερζάκη μπορούν κάλλιστα νάν τό εκπροσωπήσουν—κι' άρκούν.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΕΧΝΗΣ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ Τεύχος 465.

Η Νέα Έστία, τό άπαράμιλλο αυτό περιοδικό που είκοσι όλόκληρα χρόνια βρίσκεται έπί κεφαλής της λογοτεχνικής και γενικότερα της πνευματικής ζωής του τόπου, μετόν τεύχος της 15ης Νοεμβρίου μάς χαρίζει μιά πλούσια πνευματική τροφή.

Ό κ. Π. Χάρης στο «Χειμώνας του 1946» εξετάζει με κάθετη άστραφτερή κρίση και πόνο γιατόν τραγικό άνεμοδάφια της παγκόσμιας ζωής, τις δξύτερες και κρίσιμες μεταπολεμικές στιγμές που περνάει. Ξεχωρίζουν οι μελέτες: «Σκηνογραφία και Παράδοση» του διαλεχτού μας σκηνογράφου κ. Γ. Άνεμογιάννη και «Τά γερατιά του Ροϊδή» του κ. Κλ. Παράσχου. Στο τεύχος αυτό υπάρχουν επίσης ποιήματα των κ. κ. Τάκη Δόξα, Α Κουκούλα, Α Μοτιέρ, και Μαρίας Λεβίδη και άλλων ένα δημοφο, κομμάτι πρόζας τό Μελετάκι (Κ. Συναϊκίδη). Επίσης στο Δεκαετήμιορο ό Άλκης Θούλος εξετάζει διεξοδικά τή θεατρική κίνηση, όπου υπάρχουν επίσης και πολλά σημειώματα γιατόν έπικαιρα και ένδιαφέροντα θέματα.

ΑΚΤΙΝΕΣ Τεύχος 61—62

Καινούργια σημαντική συμβολή στή μεταπολεμική πνευματική μας ζωή άποτελεί τό τεύχος αυτό των Άκτινών. Οι πρώτες σελίδες καταλαμβάνονται από τή Δήλοση που κάνει ένας μεγάλος άριθμός συγχρόνων διασημομένων, έπιστημόνων και λογοτεχνών, που διακηρύσσουν «ότι ή έκπλήρωσις του έπιτακτικού αίτήματος διά μίαν πλήρη άνασυγκρότησι, κοινωνικήν και οικονομικήν, διά τήν έπικράτησιν του δικαίου, της ήθικής, των άρχων της κοινωνικής δικαιοσύνης, τότε μόνον είναι δυνατή, όταν ή ζωή των άτόμων και ή ζωή της κοινωνίας διαποτισθή από τήν Πίστιν έπί της οποίας οικοδομείται ό Χριστιανισμός, όταν ή ήθική έπιταγή, σιτηρίζομένη εις τήν Πίστιν

αυτήν λάβη μέσ' εις τήν ψυχήν του συγχρόνου ανθρώπου τήν πρέπουσαν δύναμιν έπιβολής. Χωρίς τήν δύναμιν αυτήν και οι ευγενέστεροι πόθοι και τό όρθότερα θεωρητικώς σχήματα καταντούν χιμιοί και όδηγούν εις σκληράς άπογοητεύσεις».

Τό συμπέρασμα είναι ένα. Άπλό, τετράγωνο, ουντριπτικό. «Οτι πέρασε άνεπιστρεπτή» ή έποχή όπου οι διάφοροι κάπηλοι της έπιστήμης και της τέχνης διοκηρύσσανε τό άσυμβίβαστο της Έπιστήμης και της Πίστης και ότι ό Χριστιανισμός και γενικότερα ή Θρησκεία έχει τις ένεργειες του ξεχαρβαλωτικού όπιου.

Η άλλη ύλη, όπως πάντα, άνώτερη και πνευματική. Ξεχωρίζουν οι μελέτες : Π. Κλωνάρη «Κατευθύνσεις γιατόν μόρφωση του νέου», Γ. Άποστόλου «Η έπίδρασις του ψυχικού παράγοντος στον όργανισμό», Γ. Οικονομίδη «Sir J. A. Fleming» Γ. Φυσάρά «H. Wells» και του καθηγητού κ. Στ. Πακιδή «Άστρονομία και Βυζάντιον».

Επίσης τά ποιήματα «Έπιστροφή» του κ. Στ. Μπολέτη, και «Μυκτηρισμός» του κ. Γ. Δ. Καχρημάνη σκορπίζουν μίαν άνώτερη πνοή.

ΜΟΡΦΕΣ Τεύχος 2.

Συνεργάζονται οι διαλεχτοί νεοέλληνες λογοτέχνες Πέτρος Χάρης και Νικηφ. Βρεττάκος. Συνεχίζεται ή έξαιρετική μελέτη του κ. Γεωργούλη γιατόν πρόβλημα της Μορφής στη νεώτερη αισθητική και τό μυθιστόρημα, «μπουκετοειδές» άπεκλήθη από άλλο γνωστό μακεδονικό περιοδικό, «Ροδόπη». Άπ' τά ποιήματα ξεχωρίζει ή «Άνοιξιάτικη Συμφωνία» της κ. Χρυσάνθης Ζιτσαία και του κ. Χρ. Ντάλια «Σάν παραμύθι». Συνεργάζεται επίσης ή κ. Μαρία Χατζηνάκου μετόν σύντομο διήγημα «Οι Φόβοι της Κατερίνας». Έκτός από όλα αυτά και άρκετή άλλη καλοδιαλεγμένη λογοτεχνική ύλη.

ΟΥΡΑΝΟΣ Τεϋχος 8 · 10.

"Όλες σχεδόν οι σελίδες του αξιολογού αυτού κρητικού λογοτεχνικού περιοδικού καταλαμβάνονται από ποιήματα. "Αν δεν υπήρχε ένα σχετικά πρωτότυπο διήγημα και δυο σύντομα άρθρα, ο «Ουρανός» θα έμοιαζε με την «Ηγήσφ» του 1907.

Το ποίημα του κ. Η. Μάλλωση «Παραμονή Σκλαβιάς» ξεχωρίζει με το πρώτο κοίταγμα. Μέσ' την άπλητη φόρμα ή γεμάτη πόνο κι' αγωνία προσμονή, που κυριαρχούσε σ' όλες τις ελληνικές καθιές τις τελευταίες μέρες του 'Απριλίου του 41, βρήκε μια τόσο συγκινητική έκφραση. «Η Νυρεμβέργη» του γνωστού λογοτέχνη κ. Α. Χατζιδάκι είναι το στιχουργικό ποιημένο «κατηγορώ» για τους δημίους του Ράιχ, ενός ηθικά συκοφαντημένου ανθρώπου. Στο τεύχος αυτό του «Ουρανού» φιλοξενείται ο έκλεκτος λογοτέχνης κ. Στέφ. Μπολέσης με το ποίημά του «Πρό της Δαμασκού» ο Paul Verlaine με την «Ποιητική Τέχνη» ικανοποιητικά μεταφρασμένη απ' το κ. Γ. 'Αμπάτη και ο Δευτέρης 'Αλεξίου με το ποίημα «Κι' άχούν οι καρπάνες».

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΠΕΝΝΙΕΣ Τεϋχος 21
Το συμπαθητικό αυτό και καθαρά ιδεαλιστικό

ΜΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΕΞΕΔΟΘΗ τελευταία ένα βιβλίο που ανοίγει μιάν άγνωστη πτυχή από τον ηρωικό 'Αγώνα της Μάλτας. Πρόκειται περί του: «Μια βοήθεια που δεν λείπει ποτέ» του Sir W. Dobbie Βρετανού Διοικητού και ύπεροπιστού της νήσου κατά την περίοδο του άμισου αγώνα που διεξήγαγε για τη λευτεριά της. Μέσα στις σελίδες του ζή ο αναγνώστης τις ημέρες της φρίκης απ' τους συνεχείς βομβαρδισμούς, και βλέπει ποιο ήταν το βαθύτερο πνεύμα των ύπερασπιστών της, το πνεύμα εκείνο με το οποίο έμφυχωμένοι άντεπεξήλθαν στις σκληρές και αντίξοες στιγμές της πολιορκίας, οι κατοικοί της. Μας το άποκαλύπτει ο ίδιος ο στρατηγός στο βιβλίο του: «Βρέθηκα μπροστά σε δυσχέρειες που ποτέ μου δεν είχα συναντήσει... χωρίς 'Εκείνον, θα με είχαν δλότελα πνίξει οι μέριμνες. Λίγες μέρες μετά την έναρξη της πολιορκίας δημοσίευσά την εξής ήμ. διαταγή: «Είναι ένδεχόμενο να μιάς έπιφυλάσσονται μέρες δύσκολες, αλλά όσο κι' αν είναι σκληρές, ξέρω πως; ούτε το θάρος ούτε η γενναίωφια θα λείψη από το στρατό—ύπερασπιστή της Μάλτις, και πως με τη βοήθεια του Θεού θα διατηρήσουμε τελικά την έλευθερία του Φρουρίου. Ζητώ λοιπόν από τους αξιωματικούς και τους στρατιώτες μου να ξηταθούναι την βοήθεια του Θεού και να κάνουν δλοκληρωτικά το καθήκον τους ύπολογίζοντας σ' Αυτόν. Και συνεχίζει:

περιοδικό και στο τεύχος του Νοεμβρίου, όπως και στα είκοσι προηγούμενα, κλείνει μέσα στο ταπεινό του σχήμα μερικά διαμαντάκια. Ξεχωρίζουν τα άρθρα «Ο άπαράμιλλος Διδάσκαλος» και «Η χριστιανική λογοτεχνία» του κ. Ε. Θεοδώρου 'Επίσης το ποίημα του κ. Λάμπρου Ζαχαρή «Στη νύχτα άπόψε» είναι στιχουργικό άρτιο και πλημμυρισμένο απ' το ζωογόνο φώς της πίστης στο Χριστό.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Τεϋχ 3

Στο τρίτο φύλλο του έκλεκτου μακεδονικού περιοδικού συνεχίζεται ή έρευνα σχετικά με τον πνευματικό άνθρωπο και τα μεταπολεμικά προβλήματα της 'Ελλάδας. 'Απαντούν οι κ. κ. Ν. Γεωργιάδης και Τ. Στουγιαννάκης. Ξεχωρίζουν: ή πρόξα του κ. Π. Μηλιοπούλου «'Ανθρώπινο» και «ή Κατοχή» του κ. Γ. Τσιτσιμπίκου. Περιέχονται: ποιήματα των κ. κ. Νίντα, Ντάλια. 'Αναγνωστάκη. 'Ακόμα υπάρχουν και αξιοσημείωτα κομμάτια ξένης λογοτεχνίας. Δηλαδή, μια νουβέλλα του Ρ. J. Laignay και μια σύντομη μελέτη της V. Woolf

ΠΕ ΝΙ. ΛΙ

"Όταν κυττάζω προς τα πίσω στα δύο αυτά χρόνια αγώνα και νικών, βλέπω τις πολυάριθμες και καθημερινές Θείες επέμβασεις, των όποιων είμασταν μάρτυρες. 'Ισως σε πολλούς τα πράματα αυτά να φαίνονται χωρίς σημασία, αλλά για κείνον που τα δοκίμασε είνε ζωντανές πραγματικότητες. Πόσο συγγενές είναι το παραπάνω με τα δεινά της πατρίδας μας! Σ' όλα τα μαρτυρικά χρόνια που διοβήσαν ο καθένας μας είχε την έλπιδα του σ' 'Εκείνον που έπάταξε τελικά τους έχθρους μας.

Κι' εμείς όλοι όσοι γνωρίσαμε χειρότερες πολύ στιγμές απ' εκείνες της πολιορκίας της Μάλτας, πόσα δε θάχαμα να διηγηθούμε για την καθημερινή άόρατη βοήθεια του Θεού τις ημέρες του 1941-42, και του Δεκεμβρίου 1944 στον καθένα μας;

Βέβαια ή 'Αγγλία δεν μιάς έχει συνειθίσει δυστυχώς σε παρόμοιες ανώτερες πνευματικές εκδηλώσεις σαν αυτή του Sir Dobbie και οι αντίθετες φτάνουν πιο συχνά Γ' αυτό το γεγονός αυτό —ή έκδοση του βιβλίου που άποτελεί έναν ύμνο στη Θεία Πρόνοια και οι διαλέξεις που διοργάνωσε ο συγγραφέας τον σή χώρα του για ν' άφυπνίσω το θρησκευτικό συναίσθημα των συμπατριωτών του—μπορεί να ή κανείς πως έπροκάλεσε μιά πνευματική κίνηση αξιόλογη στη Μεγ. Βρετανία και σαν τέτοια πρέπει να την χαίρεται σπουδ.

ΛΑΜΠΗΝΗΣ ΦΩΤΕΙΝΟΣ

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ

ΣΧΕΤΙΚΟ με το παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι και το γεγονός της Ναυμαχίας της 'Ελλης που γιορτάστηκε επίσημα στις 3 Δεκεμβρίου. Και τότε, όπως στην περίπτωση της Μάλτας, ή Θεία επέμβαση ήταν φανερή. 'Ο ηρωικός ναύαρχος Π. Κουντουριώτης φορώντας μόνο το Σταυρό του Παναγίου Τάφου, αντί των άλλων πολλών που είχε, και λέγοντας το ιστορικό: «Με την βοήθειαν του Θεού βαδίζω κατά του προαιωνίου έχθρου, φανήτε

λέοντες», ανάγκασε τον έχθρικό στόλο να κλεισθή στα Στενά και να έμποδιστή έτσι ώστε σ' όλη την ύπόλοιπη νικηφόρα ελληνική έκστρατεία να μην μπορή να παρενοχλήση τις δυνάμεις μας. Και τότε όπως και τελευταία—στο 'Αβάντο 'Ετος των Βορειοηπειρωτικών μας βουνών του 1940-41, ο Κύριος έδειξε για μιάν άκόμη φορά πως έχει ξεχωρίσει την Πατρίδα μας και την έχει όρσει σαν: «σκεύος έκλογής Του».

Λ. Φ.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Η ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΗ σαζόν άρχισε όπως πάντα με τις κυριακικές συμφωνικές συναυλίες της κρατικής όρχηστρας. Στην πρώτη έπαιξε ο κ. Λυκούδης το κοντσέρτο του Μπετόβεν. Το κοντσέρτο αυτό, το μοναδικό που έχει γράψει για βιολι ό μεγάλος δάσκαλος, είναι το άραιό τερο και δυσκολότερο βιολιστικό έργο. 'Ο κ. Λυκούδης είναι ένας καλός και εύσυνείδητος βιολιστής, αλλά δεν μπορούμε να πούμε πως αυτή του ή έκτέλεση μιάς ικανοποίησε άπόλυτα. 'Η δεύτερη συναυλία δόθηκε Δευτέρα άντις Κυριακή με διευθυντή όρχηστρας τον κ. Θ. Βαβαγιάννη και σολίστ τον διαλεκτό καθηγητή του 'Οδείου 'Αθηνών κ. Δ. Μαρή. Το πρόγραμμα πολύ ένδιαφέρον άποδόθηκε έξαιρετα.

'Ο κ. Μαρή, μιάς έδωσε μιάν άφοψη έκτέλεση του πρώτου κοντσέρτου για πιάνο του Μπετόβεν. Θαυμάσαμε την ξεχωριστή μουσικότητα, την τέλεια τεχνική και την τόση λεπτότητα στην άπόδοση των nuances. Το κοντσέρτο σε ντο μείζον είναι το πρώτο κοντσέρτο για πιάνο κι' άνήκει στην πρώτη περίοδο όπου ο Μπετόβεν γράφει επηρεασμένος από τον Χαύντν και τον Μότσαρτ.

Μερικοί πιανίστες το άποφεύγουν με την έντύπωση πως είναι εύκολο. Είναι βέβαια γνωστό, πως δεν υπάρχει εύκολη μουσική αλλά και ειδικά το κοντσέρτο αυτό άπαιτεί μεγάλη μουσικότητα, Toucher άπαλό και κυρίως style. Την περασμένη Κυριακή άκούσαμε πάλι τον κ. Οικονομίδη σ' ένα πρόγραμμα με πολλά και διάφορα. Στο πρώτο μέρος άκούσαμε τη συμφωνία της 'Αρχουδίας του Haydn που παίχτηκε με καλό ρυθμό και στυλ, τον Κύκνο της Τουρνέλας του Ζυμπέλους και το άριστουργηματικό συμφωνικό ποίημα του Σμετάνα «Μολδάβας».

Στο δεύτερο μέρος της συναυλίας ή κ. Κρινώ Καλομοίρη έπαιξε το κοντσέρτο για πιάνο και όρχηστρα του Μανώλη Καλομοίρη. 'Η κ. Κρινώ Καλομοίρη που είχε την ευτυχία να τελειοποιήσει της πανσιμικές της σπουδές κοντά σ' ένα μεγάλο δάσκαλο, τον 'Αλφρέντο

Καζέλα, έχει μιά πολύ καλή τεχνική, άρκετη μουσικότητα και ικανοποιητική συνοριτέ Δυστυχώς δεν μπορεί κανείς να την κρίνει από το έργο αυτό που διάλεξε για την πρώτη της εμφάνιση με όρχηστρα εδώ. Στο κοντσέρτο του Καλομοίρη δεν έχει το πιάνο τον κυριορόλο. Γίνεται κι' αυτό ένα με το σύνολο. Στις Παραλλαγές, Φούγκα και Φινάλε άκούγεται ένα ελληνικό δημοτικό θέμα που κάποτε το παίρνει ή όρχηστρα και κάποτε το πιάνο. 'Αλλοστε είναι και ή μόνη μουσική φράση που ξεχωρίζει μέσα απ' αυτό το λαβύρινθο των arpeges και των accords. Οι 'Ελληνες συνθέτες έχουν ξεφύγει δλότελα από την καθιερωμένη μορφή του κοντσέρτου όπου ξεχωρίζει ο σολίστ από το σύνολο και ή όρχηστρα περιορίζεται στη συνοδεία. 'Ο κ. Οϊκονομίδης με μεγάλη δυσκολία καθόρθωσε να συγκρατήσει την όρχηστρα και μάλιστα σε μιά στιγμή βρέθηκε σε άδιέοδο που δεν ξεφυγε από την αντίληψη του κοινού.

Παράλληλα με την επίσημη μουσική κίνηση υπάρχει και μιά κίνηση άνεπίσημη που κι' αυτή έχει τους πιστούς της. Κάθε Κυριακή βράδυ στο Beacon House, μιάν άγγλική στρατιωτική λέσχη δίνονται συναυλίες σε στενό κύκλο με έκτελεστές τους πού διάσημους του κόσμου. 'Ας εξηγηθούμε. Οι συναυλίες αυτές είναι με δίσκους. Τα προγράμματα και γενικά την όργάνωση κάθε μουσικής έκδηλώσης, του Beacon House έχει αναλάβει ο Captain Waller, ένας βαθύς γνώστης της μουσικής που είναι και ο έμφυχωτής αυτών των μουσικών συγκεντρώσεων. Πριν από κάθε κυριακάτικο βραδυνό κοντσέρτο ο Captain Waller κατατοπίζει με μιά φωτισμένη όμιλία τους άκροατές σχετικά με τα έργα που πρόκειται ν' άκούσουν. Είναι πολύ εδγαριστο να βλέπει κανείς πως οι άνθρωποι αυτοί που βρίσκονται τόσο μακριά από τον τόπο τους έχουν την παρηγορία μιάς μουσικής γωνιάς που τους ξεκολλάει από τη μονοτονία της στρατιωτικής ζωής.

Δε θάπρεπε να κλείσουμε αυτό το σημείωμα

χωρίς ν' αναφέρουμε ένα εξαιρετικά άπολαυ-
τικό πρόγραμμα τραγουδιών που έδωσε από
το ραδιόφωνο πριν από λίγες μέρες ή μονα-
δική μας τραγουδίστρια κ. Νουνούκα Φραγκιά
Λέγω μοναδική γιατί ή κ. Φραγκιά εκτός απ'
την όραία και ζεστή φωνή της συγκεντρώνει
όλα εκείνα τα χαρίσματα που κάνουν τόν ολο-
κληρωμένο μουσικό, τόν άληθινό τεχνητη τρα-

Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΛΙΓΟ καιρό εκείνος που
θάρριχνε μερικές προσεχτικές ματιές
στη θεατρική κίνηση εκείνων τών ήμε-
ρών δέ θάμνε καθόλου ικανοποιημέ-
νος κι' ίσως τó συμπέρασμα του νάτανε λίγο
άποκαρδιωτικό. Γι' αυτό δέν είναι άδικαιο-
λόγητοι ώρισμένοι πνευματικοί άνθρωποι που
ύψωσαν φωνή διαμαρτυρίας, είτε άρθρογρα-
φώντας γενικά, είτε κριτικάροντας τά θεα-
τρικά έργα. Άλλά μερικοί απ' αυτούς ίσως
βιάστηκαν λίγο υπήνώντας «Φιλιππικούς», και
άφήνοντας στη άκρη τή σε αίσιοδοξία έφε-
δρεία τους.
Άλλά νά τώρα, και μάλιστα στις άρχές του
Δεκεμβρίου που ύστερα απ' αυτή τή σειρά
περίοδο που προανέφερα (όπου ένα μέρος
του θεάτρου «παίξε», αλλά ούσιαστικά άδρα-
νόσε, κι' ένα άλλο, δέν είναι ντροπή νά
τό όμολογήσουμε, άγγιξε τά πλαίσια της
άντικοινωνικότητας.), έμφανίζεται ζωηρή θεα-
τρική κίνηση με σοβαρές απαιτήσεις κι'
εύγενικές φιλοδοξίες. Τό ένα σκέλος της
ώραία; αυτής προσπάθειας τό άποτελει τό
Κρατικό μας θέατρο και είμαστε σίγουροι
πώς κάτω απ' τό ικανό χέρι του κ. Ροντήρη
θά συμβάλλη άποφασιστικά στην πνευμα-
τική μας άναστύλωση Τό άλλο σκέλος έν-
νοπίζεται στό θέατρο Τέχνης. Ο κ. Κ.
Κούν συνεχίζει μιá ώραία παράδοση, που
άρχισε απ' τόν καιρό της κατοχής, όταν τό
θέατρο άποτελοΰσε μιá πραγματική άνακού-
φιση μεσ' τίσ μικρές ώρες της σκλαβιάς.
Τό Έθνικό θέατρο ύστερα απ' τούς Πέρσες,
που κατακρίθηκε από μερικούς θεατρικολο-
γικούς, τό μεγάλο κοινό ικανοποιήθηκε (αυτό
φυσικά δέ θάχε και μεγάλη σημασία άν έπρό-
κειτο για ένα έργο όχι κλασσικό και «βαρύ»)
παρουσίασε τή Σαίξπηρική κωμωδία «Πολύ
κακό για τό τίποτα». Οί παραστάσεις του
σημειώνουν άληθινή κοσμοσυρροή, δικαιο-
λογημένη όμως άπόλυτα.
Ύστερα απ' τή «Δωδέκατη νύχτα», που ά-

γουδιστή.
Η κ. Φραγκιά έχει άρτια μουσική μόρφωση,
άφθογη άρθρωση, μουσικότητα ξεχωριστή και
την άφθαστη εκείνη maîtrise που τής επιτρέ-
πει νά καταπιαστεί με κάθε μουσικήδυσκολία.
Στόν Αγγλοελληνικό Σύνδεσμο δύνανται κάθε
Πέμπτη συναυλίες με διαλεχτούς καλλιτέχνες.
Λ. Α.

νεβάστηκε στις άρχές του 45 απ' τό θεατρικό
συγκρότημα του Πανθέου (Μανωλίδου-Ά-
ρώνη-Χόρν) κανένα άλλο Σαίξπηρικό έργο
δέ σημείωσε τέτοια έπιτυχία τά τελευταία
χρόνια.
Τό «πολύ κακό για τό τίποτα» είναι μιá απ'
τίς πρώτες τρεις νεανικές κωμωδίες του
Σαίξπηρ (οί άλλες δύο είναι «Ο Έμπορος της
Βενετίας και τό «άδναιο καλοκαιριάτικης νυ-
χτιάς» που μαζί με τό «Ρωμαιο και Ίουλιέ-
τα», άν δέν κάνω λάθος στην χρονολογική
αυτή ομάδα περιλαμβάνεται και «Τό ήμέρω-
μα της Στριγγλας») γραφτήκαν μερικά χρόνια
πριν απ' τό τέλος του 16ου αιώνα
Στην κωμωδία αυτή ή Σαίξπηρική μεγαλο-
φυία δίνεται σε μιá φόρμα τόσο ελκυστική
και ζωογόνα για την πικραμένη μεταπολεμ-
κή ζωή μας. Είναι μιá κωμωδία όπου τό
χιούμορ σφιχτοδέεται με τό άληθινό αίσθη-
μα Τό «Πολύ κακό για τό τίποτα», είναι μιá
ώραία άναψυχή. Ίσως μερικοί απ' τούς κρι-
τικούς μας νά μήν είναι άπόλυτα εύχαριστη-
μένοι και θά φέρουν ως έπιχείρημα τό ότι
δέν είναι άνεβασμένο σύμφωνα με τίς έμφα-
νίσεις των Σαίξπηρικών έργων στο Old Vic
π.χ. Τους υπεθυμίζουμε πώς κάτι παρόμοια
λεγόντουσαν πριν από χρόνια για τό μεγάλο
κλιμάκιο του Έθνικού Θεάτρου μας που έδω-
σε Σαίξπηρικές παραστάσεις στο Λονδίνο, με
θριαμβευτική έπιτυχία.
Όσο για τό έργο που διαδέχτηκε στο Θέατρο
Τέχνης τό δράμα του Πρίσλεϋ : «Ϊμεις κι' ό
χρόνος» (στηριγμένο ώ; γνωστό πάνω στη
θεωρία της «χρονικής άνακλώσεως»), ση-
μειώνουμε πώς ό «Γυάλινος κόσμος» του Τέ-
νεση Γουτλιαμς (glass menagerie ό άληθι-
νός του τίτλος), που τιμήθηκε με τό βραβείο
Πούλιτσερ, είναι έργο άληθινής ώμορφιάς και
σημειώνει μιάν άρτια άπόδοση απ' τόν κ. Κούν
και τό θεατρικό του συγκρότημα.

ΘΕΣΠΙΣ

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Ο κ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ

Ο ΠΑΛΙΟΣ «φίλος» του «ΞΕΚΙΝΗ-
ΜΑΤΟΣ, κ. Δ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ πρώην
Πρύτανης του Πανεπιστημίου μας
και Άκαδημαϊκός σε άρθρο του
στο 1ο φύλλο της «Πα ι δ ε ι α ς» σχετικό
με τά μεταπολεμικά Πανεπιστημιακά προ-
βλήματα λέει πολλά τερπνά και όφέλιμα
πράματα. Άφου στην άρχή κάνει δριμεία επί-
θεση στο Ύπουργείο για τό περίφημο νό-
μο των παρελθόντων έτών- κι' υποστηρίζει
πώς τά Άνώτερα Πνευματικά Ίδρύματα πρέ-
πει νά είναι χειραφετημένα κι' άνεξάρτητα—
ως έδώ καμιά δέν έχουμε αντίρρηση μαζί
—φτάνει στην ούσία του ζητήματος. Διαι-
πώνει δηλαδή τίς γνώμες του για τό πώς θά
έξυψωθί ή φοιτησα νεολαία μας, ύστερα
από τόν σίφουνα που της αρξένησε ό πόλε-
μος. Καί κατά την αντίληψή του μιá εύστηρή
παρακολούθηση στις εξετάσεις, ή δημιουργία
άνέσεων στους φοιτητές κι' ή κατασκευή
λεσχών για ν' αναπαύονται και νά με-
λετοϋν οι νέοι και των δύο φύλων, θά συμ-
βάλλουν σε μιá πνευματική άνάταση και μιá
καλλίτερη έπιστημονική σταδιοδρομία... Έρω-
τάμε τόν κ. Καθηγητή: Προπολεμικά δέν άπή-
λαυαν άνέσεων και ύλικών μέσων άφθοναν
οί φοιτητές μας; Σχετικώς τά μέσα αυτά
ύπήρχαν. Κι' όμως γιατί παρουσίαζαν τό
τραγικό Ξεπεσμένο φαινόμενο ανθρώπων
που πάνε στο Πανεπιστήμιο μόνο και μόνο
για νά πάρουν ένα σ τ ρ α τ σ ό χ α ρ τ ο—
όπως τό άποκαλοϋν οι ίδιοι, και νά μαί-
μουδίζουν ύστερα στην Κοινωνία με τίς ψευ-
τοεπιστημονικές τους γνώσεις; Για κείνο
που δυστυχώς ό κ. Μπαλάνος Καθηγητής
της Θεολογίας του «Αθήνησι» Πανεπιστημίου
δέν αναφέρει καθόλου στο άρθρο του. Τό

ότι δηλαδή όπως πιστεύουμε δέν έπαρκοϋν ο
ύλικές άνέσεις, οι λέσχες, και τά πάρκα.
Χρειάζεται τό ψυχικό έρεισμα, ή γάργαρη
πνευματική πίστη στόν μεταφυσικό κόσμο,
που μόνη είνε ικανή, ά ν θ ρ ω π ο υ ς , π ρ ο
σ ω π ι κ ό τ η τ ε ς ..
Άλλά όλα αυτά δέν υπάρχουν για τόν κ. Μπα-
λάνο: Μ π α δ έ β α ρ ι έ σ α ι ! Μήπως
γίνεται καμιά στροφή στην Άνθρωπότητα;
Πού μάς μένει καιρός νά αναφεροϋμε λιγάκι
έσω, σ' αυτά που λένε μορφέ στην τόν Carrel,
τόν Eddington, τόν Jeans, τόν Driesch, τόν
Plank κ. ά. για ν' άφήσω τούς συναδέλφους
του κυρίου πρώην Πρυτάνεως. Τούλάχιστον
δέ ρίχνει μιá ματιά σ' αυτά που λέει στο πα-
ρόν τεϋχος ή κορυφή της έπιστήμης, ό Μ α
μίνος Γ ε ρ ο υ λ α ν ο ς ; Άλλά κόντεψα
νά ξεχάσω. Οί κ. κ. Καθηγηταί μας π.χ.
όρα τόν κ. Ρήγα Νικολαΐδη, για τήν
έλεεινή και τρισάθλια μοίρα της Έλλάδας
—που άρκετοί προτιμώνται, για τό άξίωμα
του πρυτάνεως, γίνονται συνήθως θιασώται
των υπερόχων ... Ίεροφαντών ... της έπιστή-
μης ως εϊοιν ό... Χαϊκεί, ό Μπόχνερ ή ό Λα-
μεττρι.
Καϋμένη Έλλάδα! Περιμένεις καλλίτερες
μέρες απ' τούς πνευματικούς σου «ήγέτες».
Δέ θά δης ποτέ τέτοιες έφ' όσον έχεις στά
Άνώτερα Πνευματικά σου Ίδρύματα, που
σκέψου, θέλουν νά βγάλουν πολίτες χρη-
σιούς για νά Σε ύπηρετήσουν, «ήγέτες»
που έντοπίζουν τήν πρόοδο και τήν άνωτερό-
τητα στον ύλικό μόνον και ύλιστικό, γιατί
όχι; παράγοντα. Θά Σε όδηγοϋν όπως σήμε-
ρα κατά Ίσραήλ αιωνίως...

ΣΩΤΗΡΗΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

Η ΟΔΟΣ ΖΩΘΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΘΗΚΑΜΕ πώς ό κ. Δη-
μαρχος και τό Δημοτικό Συμβούλιο άπο-
φάσισαν νά μετωνομάσουν τήν οδόν
Ζωοδόχου Πηγής σε οδόν Παναγή Τσαλδάρη.
Δέν μάς βρισκό άντίθετος σε οιαδήποτε άλ-
λαγή ονομάτων, κι' ούτε τό «ΞΕΚΙΝΗΜΑ»
ένδιαφέρεται για τούς δρόμους. Μά
δέν μπορούμε ν' άνεχθοϋμε νά μετωνομασθή
ό δρόμος της Θεομήτορος υπό τήν σκέψη

της οποίας ό Έλληνικός Στρατός τόσα έπετέ-
λεσε θαύματα μοναδικά, άσχετο άν οι μι-
κροί στην ψυχή και μεγάλοι μόνο στην έκταση
της ύλικής βίας μέσ' στην όποία έχουν ύπο-
δουλωθί, δέν τά αναγνωρίζουν. Μπορούσε νά
διαλεχτή οιοσδήποτε άλλος δρόμος του όποιου
τό όνομα δέν συμβολίζει τίποτα όπως π.χ.
ή οδός Άχαρνών

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐλλη Καοθαανάση. Χαλκίδα: Ἐλήφθησαν τὰ γράμματα. Εὐχαριστοῦμε θερμά. Οἱ προσπάθειές σας παρακολουθοῦνται με συγκίνηση. Θὰ γράψουμε κι' ἰδιαίτερα.

Ἰωάννα Ρουμελιώτη — Τρίπολη: Πολὺ λυπηθήκαμε πού δὲν σὰς συναντήσαμε ἐδῶ κατὰ τὴν ὀλιγοήμερη παραμονή σας. Εἴχαμε τόσα νὰ ποῦμε καὶ νὰ σὰς σφίξουμε θερμὰ τὸ χέρι γιὰ τὴν κατανόησή με τὴν ὁποία συνεχίζετε ἐκεῖ τὴν προσπάθειά σας Σὰς γράψαμε καὶ ἰδιαίτερος. Περιμένουμε σύντομα γράμμα σας. Τὸς ἀδελφικούς μας χειρισμούς στὸν κύκλο σας, πού τὸν θεωροῦμε καὶ δικό μας.

Δημήτριον Παπάρδαν. Ἐνταῦθα: Ἡ ἔυλογια σας: Τραυματίας σὰ σύννορα, εἶναι πολὺ καλὴ. Ἰσως δημοσιευθῆ ἀργότερο. Περιμένουμε πολλὰ ἀπὸ σὰς. **Μ. Μ. Δῆμον Ἐνταῦθα:** Διαφωνοῦμε με τὶς ἀπόψεις σας σχετικὰ με τὴν περιφημὴ «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση» Πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι «Χριστιανικὴ» ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ Ἐἴσως τὸ σφάλμα νὰ μὴ ἦταν ὄλο τὸ εἰσηγητὴ της, μὰ ἀνέχθηκε κι' ἐπεκρίθησε τῶν συνεργατῶν τῶν τῆς «μεταρρυθμίσεις» δημιουργήσαντες ἀνεπανόρθωτο στὴ νεολαία κακό. Ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς δημοδιδασκάλους ὅσους βγήκαν ἀπὸ τότε μέχρι τώρα ἀπὸ «μεταρρυθμισμένη (!)» παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία.

Ντίνω Χριστιανόπουλο. Θεσσαλονίκη: Τὰ ποιήματά σας πολὺ ἀνώτερα τοῦ διηγήματος. Χρειαζέται ὅμως ἐντατικὴ κι' ἀδιάκοπη ἐργασία. Μελετήστε ἰδίως τὸν Μπολέτση, θὰ ὠφεληθῆτε πολὺ. Περιμένουμε νεώτερα σας.

Γεώργιον Μουχτήν Εὐβοίαν. Ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Ἀπεστάλη συστημένο. Περιμένουμε γράμμα σας.

Βύρωνια Ἀναστασόπουλο, Θεσσαλονίκη. Ἐλάβαμε γράμμα σας. Μᾶς συγχωρεῖτε γιὰ καθυστέρηση ἀπάντησής μας. Τὸ ποίημα πολὺ καλὸ. Θὰ δημοσιευθῆ ἴσως στὸ ἐπόμενο. Γράψατε συνεχῶς, γιὰ νὰ πετύχετε ἐκεῖνο πού ζητάτε. Στὸ στίχο ἔχετε περισσότερη κλίση. Περιμένουμε ἐπιταγὴ.

Γιῶργο Λ. Ψαλτόπουλο, Θεσσαλονίκη. Τὸ πηγαῖο τοῦ γράμματός σας καὶ ἡ βαθεὴ κατανόηση πού δείχνετε σχετικὰ με τὴν προσπάθεια τοῦ ἔσκηνηματος μᾶς συγκίνησε πολὺ. Νὰ μᾶς γράφατε συχνά. Τὸ ποίημά σας καλὸ. Τὸ δημοσιεύουμε. Περιμένουμε ἀπὸ σὰς πολλὰ.

Βασίλη Π. Ἀβδελίδη, Καραδίτσα: Πήραμε τὸ γράμμα σας. Σὰς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. Φύλλα ὑπάρχουν καὶ θὰ σὰς στείλουμε. Στείλτε μας

τὴ μελέτη σας φθάνει νὰ μὴ εἶναι πολὺ ἐκτεταμένη. Θὰ τὴν κρίνῃ ὁ εἰδικὸς ἐλληνιστὴς συνεργάτης μας. Τὸ σύντομο ἀφήγημά σας «Ἀνάμνηση παλαιά» δείχνει πὸς ἔχετε μιὰ καλὴ πεζογραφικὴ ἐξέλιξη. Ἐλπίζουμε σύντομα νὰ περιλάβουμε στὶς στίλβες μας συνεργασία σας.

Λεάνδρου Βαζάκα, Θεσσαλονίκη: Πήραμε τὸ ποιήμα σας: »Στὴ μητέρα μου». Τὸ κρατοῦμε γιὰ νὰ κριθῆ ἀπὸ τὸν εἰδικό. Γιὰ καλὰ σας λόγια εὐχαριστοῦμε.

Νίκο Βασιλειάδη, Ἐνταῦθα: Λάβαμε τὸ θερμότερο γράμμα σας. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς προσπάθειες πού καταβάλλετε γιὰ τὸ ἔσκηνημα. Συνεργασίες σας εὐχαρίστωσθε θὰ δοῦμε. Τὸ ποιήμα σας: «Σ' ἐκείνον» μαρτυρεῖ πὸς ἔχετε γνώση τοῦ στίχου κι' ἐμπνεέσε ἀπὸ τὴν Πηγὴ πού φωτίζει κι' ἐμᾶς, Συνεχίστε.

Βασίλειο Καθάρειο, Ἐνταῦθα: Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ θερμὸ γράμμα Ὁ Ἰσραφὴλ τοῦ Edgar Allan Poe καλὰ μεταφρασμένος ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν συμπίπτει με τὶς ἀρχές μας. Περιμένουμε κάτι ἄλλο μέσα στὸ πλαίσιο τῆς τέχνης πού χιρᾶσαμε. **Ξάνθων Λουσιώτην, Λεωκωσίαν Κύπρου:** Στείλαμε 50 τεύχη ὑπ' ἀριθ. 7. Σὰς γράψουμε κι' ἰδιαίτερα. Ἡ «Λήκυθος» ἐλήφθη καὶ δόθηκε στὸν εἰδικὸ συνεργάτη μας πού θὰ μιλήσῃ γι' αὐτὴν ἀργότερα.

Ἐλάβαμε ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ: 1) Πέρο ἀπ' τὸ Ρόδο τὸν φῶς, (5 χρόνια ἀίχμαλσίας). Κ. Ἰσχυρὸ 2) Δῶρο αὐτῆς Ἀγάπης (ποιήματα) Γιώργου Καραπάνου. 3) Ἡ ἐκ τῆς Σοφοκλέους (σὲ δημοτικὸς στίχους) Ἄριστοτέλους, Ν. Ἀρμένη Φιλολόγου Καθηγητοῦ.

ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: 1) Μακεδονικὰ Γράμματα ἀρ. Φύλλου 3 Διτῆς Κώστας Μαρινιάς. Θεσσαλονίκη. 2) Ἀγγελιαφόρος αὐτῆς Ἰερόα Καραδίτσας τοῦ Ἰησοῦ. Αὐθμός 6—7 Διευθυντῆς Γ. Ξενοπούλου Ἀθήνας. 3) Μορφῆς Ἀρ. 2 Διτῆς Β. Δεδούσης 5) Χριστιανικὸς Πεννιῆς Φύλλο 21ο Διτῆς Στυλ. Μπαρτακίτης. 6) Τὸ δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: Ἐκκλησιαστικὸν Ἀριθ. 1—2, 3—4, 5—6—7—8) Διευθυντῆς: Γρηγ. Παπαμιχαήλ. 7) Ὁ θῆρας: Τεύχος 8—10 Ἡράκλειο Κρήτης Διτῆς Ν. Καμπέλης 8) Σωτηρία Ἀρ. φύλ. 1 Διτῆς Μ. Καραγκούνης 9) Παίδες Κόσμου Ἀρ. φύλ. 24 Διτῆς Γ. Σ. Βλάσσας. 10) Τέχνη (Κανταντινούπολεως) τεύχος 20. Διευθύνεται ἀπὸ ἐπιτροπὴ.

Ἀπὸ ἔλλειψη χώρου δὲν μποροῦμε νὰ ἀπαντήσουμε σὲ πλῆθος ἀλλῶν ἐπιστολῶν πού πήραμε καὶ πού συνεχίζουμε νὰ πέρνουμε.

Τύποις: Ε. ΤΣΙΝΙΚΑ Σκουλενίου 1 (Πλατεία Ἁγίων Θεοδώρων)